

Vergaderjaar 2019–2020

35 300 V

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2020

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL	3
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	4
1.	LEESWIJZER	4
2.	BELEIDSAGENDA	7
	2.1 Belangrijkste beleidsmatige mutaties	19
	2.2 Overzicht niet-juridische verplichte uitgaven	21
	2.3 Meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen	23
	2.4 Overzicht risico regelingen	24
3.	BELEIDSARTIKELEN	25
	1. Versterkte internationale rechtsorde, eerbiediging van mensenrechten en gastlandbeleid internationale organisaties	25
	2. Veiligheid en stabiliteit	30
	3. Effectieve Europese samenwerking	37
	4. Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen	44
4.	NIET-BELEIDSARTIKELEN	51
	5. Geheim	51
	6. Nominaal en Onvoorzien	52
	7. Apparaat	53
5.	BIJLAGEN	59
	Bijlage 1: Verdiepingshoofdstuk	59
	Bijlage 2: Moties en toezeggingen	62
	Bijlage 3: Subsidieoverzicht	78
	Bijlage 4: Evaluatie- en overig onderzoek	80

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWET- VOORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld.

Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken voor het jaar 2020 vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten vormen samen de Rijksbegroting voor het jaar 2020. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten voor het jaar 2020 vastgesteld. De in de begroting opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zogenoemde begrotingstoelichting).

De Minister van Buitenlandse Zaken,

S.A. Blok

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. LEESWIJZER

Deze leeswijzer gaat in op de opbouw van de beleidsagenda, de beleidsartikelen en de overige onderdelen van de begroting.

Algemeen

Buitenlandse betrekkingen zijn een zaak van het Koninkrijk der Nederlanden: Nederland in Europa en in het Caribisch gebied (de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba), alsmede de Caribische Koninkrijkslanden Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Waar deze begroting spreekt over «Nederland» of «Nederlands» wordt daarmee bedoeld: «(van) het Koninkrijk der Nederlanden», tenzij het gaat om zaken die specifiek het land Nederland betreffen, zoals het EU-lidmaatschap, ontwikkelingssamenwerking, NAVO-lidmaatschap en Nederlandse beleidsuitvoering.

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken is een Koninkrijksministerie en de Minister is een Koninkrijksminister. Dat betekent dat niet alleen de belangen van Nederland behartigd dienen te worden, maar ook van de Caribische Koninkrijkslanden. Het is dan ook de inzet van Buitenlandse Zaken, inclusief het postennet, om de belangen van alle vier de autonome Koninkrijkslanden op het gebied van buitenlandse betrekkingen zo optimaal mogelijk te incorporeren in het bredere buitenlandbeleid van het Koninkrijk.

Beleidsagenda

De beleidsagenda bevat de politieke hoofdlijnen van het buitenlandbeleid van de regering. De beleidsagenda bevat een overzicht van de meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen en de belangrijkste beleidsmatige mutaties ten opzichte van [de Memorie van Toelichting 2019](#), inclusief de mutaties uit de [eerste suppletoire begroting 2019](#).

Beleidsartikelen

In de beleidsartikelen staan de volgende onderdelen per begrotingsartikel verder uitgewerkt:

A: Algemene doelstelling

Elk beleidsartikel begint met de algemene doelstelling (titel van het beleidsartikel) met een korte toelichting.

B: Rol en verantwoordelijkheid

De rol en de verantwoordelijkheid van de Minister wordt beschreven aan de hand van de volgende categorieën: stimuleren, financieren, regisseren en uitvoeren.

Volgens het uitgangspunt van verantwoord begroten zijn er alleen kwantitatieve indicatoren bij resultaatverantwoordelijkheid. Een indicator onderbouwt de resultaatverantwoordelijkheid van de Minister voor een deel van de consulaire dienstverlening (beleidsartikel 4). Op de overige beleidsterreinen van Buitenlandse Zaken heeft de Minister een stimulerende of financierende rol, en in sommige gevallen een regisserende rol. De mogelijkheden voor kwantitatieve effectmeting voor de meeste beleidsterreinen van Buitenlandse Zaken zijn dan ook beperkt. Kenmerkend is de internationale context waarin veel spelers en factoren de doelbereiking beïnvloeden. Vaak is er een gezamenlijke inspanning

waarbij het weinig zinvol is (een deel van) de resultaten toe te rekenen aan Nederland, dat een deel van de input heeft verzorgd. Kwaliteitsbewaking van de beleidsuitvoering vindt plaats door middel van periodieke beleidsdoorlichtingen.

C: Beleidswijzigingen

Dit is een overzicht van belangrijke wijzigingen als gevolg van nieuw regeringsbeleid, evaluatie of voortschrijdend inzicht. Daar waar sprake is van beleidswijzigingen die in beleidsnotities zijn verschenen, is verwezen naar de betreffende notitie met het Kamerstuk.

D1: Budgettaire gevolgen van beleid

In het kader van «verantwoord begroten» presenteren departementen de financiële inzet op instrumentniveau. Het aantal activiteiten en het aantal financiële instrumenten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken inclusief het postennet is aanzienlijk. In sommige gevallen zijn de instrumenten nog niet bekend, omdat de programma's na het verschijnen van de begroting starten en dan duidelijk wordt hoe financiering plaatsvindt.

D2: Budgetflexibiliteit

Per begrotingsartikel is aangegeven welk percentage van de begroting juridisch is vastgelegd. Als onderdeel van verantwoord begroten wordt alleen de juridische verplichting voor het begrotingsjaar opgenomen. Ook wordt toegelicht hoe de juridische verplichting op artikelonderdeel is ingevuld. Aanvullend hierop is, in lijn met de rijksbrede begrotingsvoorschriften, gekozen om toe te lichten hoe de niet-juridisch verplichte middelen naar verwachting zullen worden ingezet. Dit overzicht staat onder hoofdstuk 2.2 van de begrotingstoelichting.

E: Toelichting op de financiële instrumenten

Deze toelichting geeft per artikelonderdeel inzicht in de financiële instrumenten, zoals in de tabel onder D zijn opgenomen.

Overige onderdelen van de begroting

Na de vier beleidsartikelen volgen de drie niet-beleidsartikelen en het verdiepingshoofdstuk. De niet-beleidsartikelen zijn het verplichte artikel 5 «geheim», artikel 6 «nominaal en onvoorzien» waarin de reserveringen voor loon- en prijsindexatie binnen de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) staan opgenomen en artikel 7 «apparaat» waarin een splitsing is aangebracht tussen personele- en materiële uitgaven. Ten slotte volgen vijf bijlagen: het verdiepingshoofdstuk met informatie over andere nog niet toegelichte beleidsmatige mutaties onder de beleidsagenda, de lijst met moties en toezeggingen aan de Kamer, het subsidieoverzicht, de evaluatie- en onderzoekstabel en de lijst met afkortingen.

Groeiparagraaf

BZ werkt in Rijksbreed kader aan een betere aansluiting tussen de financiële systemen enerzijds en de begrotingstabellen anderzijds. Dat heeft in bepaalde gevallen in de tabellen tot aanpassingen geleid op instrument- en detailniveau. Op (sub-) artikelniveau zijn geen wijzigingen doorgevoerd. Ook de weergave van de gegevens van 2018 en 2019 is daarop aangepast.

De relatie met de HGIS-nota

Samen met de departementale begrotingen wordt ook de HGIS-nota aan de Staten-Generaal gepresenteerd. Deze omvat naast de HGIS uitgaven en ontvangsten van Buitenlandse Zaken ook buitenlanduitgaven en ontvangsten van de andere ministeries. Deze bundeling bevordert de samenhang en samenwerking die voor een geïntegreerd en coherent buitenlandbeleid van belang zijn. De nota over de HGIS bevat een overzicht van de belangrijkste programma's en uitgaven voor het buitenlandbeleid, waaronder een overzicht van de begrotingsontwikkelingen binnen de HGIS en bijlagen die alle buitenlanduitgaven overzichtelijk presenteren, zoals een totaaloverzicht van de buitenlanduitgaven die als officiële ontwikkelingshulp (ODA) kwalificeren. In de HGIS-nota wordt daarnaast op hoofdlijnen inzicht gegeven in de internationale klimaatfinanciering 2019 en de internationale inspanningen op migratie in 2020.

2. BELEIDSAGENDA 2020

Voor Nederland, wereldwijd

Ons Koninkrijk is onlosmakelijk verbonden met de rest van de wereld. Een wereld die volop in beweging is. Een wereld van geopolitieke en economische machtsverschuivingen waarin onzekerheid en onvoorspelbaarheid ons werkveld bepalen. In de afgelopen jaren is China's zelfvertrouwen op het wereldtoneel aanzienlijk toegenomen. Ook landen als Iran en Rusland nemen een steeds assertievere houding aan. De Trans-Atlantische relatie is aan verandering onderhevig. Het multilaterale stelsel staat onder druk. En duurzame oplossingen voor de conflicten in Jemen, Syrië, Libië, Venezuela en het Midden-Oosten Vredesproces blijven vooralsnog uit. Wat ver weg gebeurt, raakt ons dichtbij.

En ook dichterbij huis zijn er uitdagingen. De Brexit impasse en het onvermogen van de EU om een adequaat antwoord te formuleren op andere uitdagingen hebben de verhoudingen binnen de EU op scherp gezet. Daarnaast hebben we ervaren dat het einde van een conflict, zoals de militaire overwinning op ISIS in Syrië en Irak, nieuwe uitdagingen met zich meebrengt, zoals de omgang met zogeheten terugkeerders en de complexiteit van de berechting van IS-strijders. Brede internationale ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en veiligheid onderstrepen de wens op scherper toezicht met betrekking tot de bescherming van kennis. Binnenlandse aangelegenheden zijn niet los te koppelen van ontwikkelingen in het buitenland.

Er zijn ook lichtpunten. De ontwikkelingen van de laatste twaalf maanden in Ethiopië, Algerije en Armenië tonen aan dat democratie nog steeds een krachtige lokroep heeft, ook in samenlevingen die decennialang onder reactionair bewind gebukt zijn gegaan. Bovendien bieden onze open economie en onze rol op het wereldtoneel ook kansen. Kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven en het vormen van nieuwe allianties. Kansen voor studenten en het verbeteren van internationaal onderwijs. Kansen voor reizigers wereldwijd.

Nederland is goed geëquipeerd om in deze turbulente wereld zijn belangen en waarden veilig te stellen. Binnen de bondgenootschappen en organisaties waar wij lid van zijn heeft Nederland een goede positie en reputatie. We gelden als innovatief, betrouwbaar, goed geïnformeerd en zeer betrokken – ook bij ontwikkelingen ver van huis. We zijn een sterk gedigitaliseerd land, met goed opgeleide en mondige burgers. Onze kennis en expertise, op het gebied van water, landbouw, logistiek en recht, is wereldwijd gewild. Wij blazen onze partij mee als **17^e economie** in de wereld, **8^e exportland** met een groot internationaal opererend bedrijfsleven en bijdragen aan missies in Irak en Afghanistan. Maar we moeten ons blijven inspannen om binnen het verschuivende geopolitieke krachtenveld een weg zien te vinden om dringende vraagstukken het hoofd te bieden, zoals irreguliere migratie en terugkeerproblematiek, klimaatverandering, cyberaanvallen en diefstal van intellectueel eigendom, ongewenste buitenlandse inmenging en -financiering, mensenrechtenschendingen, instabiliteit en onveiligheid, terrorisme en nucleaire dreigingen.

Dit vergt een zorgvuldig en krachtig buitenlandbeleid dat onze Nederlandse belangen en waarden blijft waarborgen, overal ter wereld. Vanuit Den Haag en ons uitgebreide netwerk van 140 ambassades en posten zetten wij ons in voor Nederland en alle Nederlanders, waar en wanneer

dan ook. Ons uitgangspunt blijft dan ook in 2020: voor Nederland, wereldwijd. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken werkt daarbij samen met veel verschillende partners, onder andere het bedrijfsleven, kennisinstututen en adviesraden, NGO's, sociale partners, en culturele instellingen. Het ministerie streeft er daarbij enerzijds naar om de beschikbare kennis en expertise van deze partners zo effectief mogelijk te benutten, en anderzijds ook deze partners zo goed mogelijk te positioneren in het buitenland.

Waar we belangen of standpunten delen, gaan we actief op zoek naar samenwerking, om zo bredere coalities op deelterreinen te kunnen vormen en de Nederlandse belangen maximaal te behartigen. Dat is meer dan ooit noodzakelijk. Problemen zijn in toenemende mate grensoverschrijdend en vragen om een internationale aanpak. Om deze reden en tegen de achtergrond van het (aangekondigde) uittreden van het Verenigd Koninkrijk, zet Nederland binnen de EU meer in op het aangaan van brede coalities op deelterreinen om zo de Nederlandse belangen maximaal te behartigen. Nederland streeft daarbij naar een beter functionerende EU die de eigen belangen en waarden verdedigt. Naast de EU zijn ook andere multilaterale fora, zoals de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO), het Internationaal Monetair Fonds (IMF), de Wereldbank, de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en de Verenigde Naties (VN) en de G20 van groot belang. Het beschermen en verbeteren van de multilaterale wereldorde is tegen het licht van de geopolitieke machtsverschuivingen noodzakelijk. Als middelgroot land is Nederland gebaat bij een op regels gebaseerde en goed functionerende multilaterale wereldorde. Handel en economie hebben grote baat bij de voorspelbaarheid die dit brengt. Als pleitbezorger van de internationale rechtsorde draagt Nederland tevens bij aan het huisvesten van internationale gerechtshoven, tribunalen, en instellingen ter bescherming van de internationale rechtsorde. Nederland maakt ook een bijdrage beschikbaar voor de renovatie van het Vredespaleis.

Het buitenlandbeleid heeft een sterk dynamisch en onvoorspelbaar karakter. Plotselinge versnellingen in democratisering zoals in Armenië, de terugtrekking van de Verenigde Staten uit het *Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA)* met Iran, de crisis in de Golf, cyberaanvallen, democratisch protest in Venezuela en mensenrechtenschendingen in Myanmar laten zich niet altijd goed voorspellen, maar vereisen wel een snelle reactie en anticipatievermogen. Als middelgrote mogendheid blijft een deel van het werk van het Ministerie van Buitenlandse Zaken op het wereldtoneel noodgedwongen reactief. Dan moet Nederland snel op zoek naar coalities, ook in EU-verband, om onze positie kracht bij te zetten. Dan starten wij een dialoog, ook met nieuwe machthebbers, om onze belangen veilig te stellen. Dan gaan we – ook op onderwerpen als mensenrechten en respect voor internationaal recht – stevig het gesprek aan waar nodig. Dat vergt snelheid en flexibiliteit.

Het beheersen van conflicten vereist bovendien een lange adem en volharding, zonder dat vooraf goed te voorspellen is hoe snel dit tot de gewenste uitkomst leidt. Zo blijft de situatie in Syrië zeer zorgwekkend. Een inclusieve politieke oplossing blijft nodig – ook voor de bredere belangen van Nederland en Europa. De huidige situatie biedt geen oplossing voor de grondoorzaken van instabiliteit in de regio: vluchtelingen kunnen niet terugkeren; onvrede is een voedingsbodemp voor radicalisering; en de deur staat open voor nieuwe conflicten tussen verschillende potentiële machthebbers. Ook straffeloosheid vormt nog

altijd een groot probleem: het risico bestaat dat internationale normvervaging optreedt indien gebruik van chemische wapens en mensenrechtenschendingen door het Assad-regime en ISIS zonder gevolgen blijven. De Nederlandse inzet blijft daarom gericht op het ondersteunen van het politieke proces, het waarborgen van de internationale rechtsorde en het verzachten van het menselijk lijden door het verlenen van humanitaire hulp.

Ook in het Midden-Oosten vredesproces blijven concrete stappen vooralsnog uit. Het Amerikaanse vredesplan, de koers van het nieuwe Israëlische kabinet en de onopgeloste kwestie van de intra-Palestijnse verzoening zullen komend jaar in grote mate de haalbaarheid van de verwezenlijking van de twee-statenoplossing gaan bepalen. Het kabinet blijft zich met politieke dialoog, ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp inzetten voor het behoud en de verwezenlijking van een twee-statenoplossing. Ook hier zal het kabinet zich actief inzetten voor een eensgezinde EU-positie op de te verwachten ontwikkelingen, waarbij de bestaande EU-parameters voor een oplossing leidend zijn.

Nederland investeert in de bilaterale relaties met derde landen om zo dialoog te stimuleren en onze waarden en belangen te verdedigen. Dit gebeurt onder andere door middel van ons uitgebreide en geïntensiverde postennet, en de verscheidene ministeriële bezoeken gedurende het jaar. Zo zet Nederland de in 2018 en 2019 geïntensiverde bilaterale dialoog met Nigeria voort in de vorm van politieke consultaties en expertbijeenkomsten op het gebied van migratie, veiligheid en handel om zo bij te dragen aan oplossingen voor een stabielere en welvarender Nigeria. Dialoog stelt ons in staat om ook moeilijke zaken bespreekbaar te maken, zoals de zorgwekkende mensenrechtensituatie in onder andere Turkije, Egypte, China, Saoedi-Arabië en Rusland. Zonder dat we afbreuk doen aan onze waarden, zoekt Nederland tegelijkertijd met deze landen samenwerking daar waar er gedeelde belangen zijn, zoals op het gebied van terrorismebestrijding, het tegengaan van financieringsstromen die bijdragen aan de verspreiding van extremistisch gedachtegoed en diversificatie en verduurzaming van de wereldeconomie.

Diplomatie is helaas niet altijd voldoende. In het buitenlandbeleid deinst Nederland er dan ook niet voor terug om machtsmiddelen in te zetten om een krachtig politiek signaal af te geven. Punitief en preventief handelen is immers soms noodzakelijk wanneer de veiligheid en welvaart van onze burgers in het geding komen. Wanneer ons Koninkrijk bedreigd wordt door ongewenste buitenlandse inmenging, is enkel een ferme reactie adequaat. Wanneer onze cyberspace niet langer open en veilig is, zijn we genooddaakt tot actie. Wanneer mensenrechtenschendingen voortduren, kunnen we niet zwijgzaam toekijken. Zo blijft Nederland zich in EU- en VN-verband inzetten voor een effectief gebruik van sanctieregimes en het plaatsen van personen en entiteiten op sanctielijsten, zodat hun tegoeden worden bevroren en zij de EU niet meer kunnen bezoeken. Het kabinet stuurt erop aan dat in 2020 een EU-mensenrechtenregime van kracht is¹. Daarnaast pleit Nederland voor een EU die snel in staat is om mensenrechtenschendingen te veroordelen door middel van gezamenlijke verklaringen. Het kabinet acht het van belang mensenrechtenschendingen aan te kaarten en daarmee tevens de (mondiale) publieke opinie te mobiliseren.

---

¹ Motie lid Omtzigt Magnitskywet ([Kamerstuk 22 112, nr. 2529](#))

We beschikken daarnaast over belangrijke financiële en militair-civiele instrumenten om ons beleid vorm te geven. Zo geven we via bilaterale en multilaterale fora, zoals het EU budget, steun aan projecten en programma's in derde landen om onze doelstellingen (veiligheid, stabiliteit, welvaart en mensenrechten) tot uitvoering te brengen. Nederland neemt ook zijn internationale verantwoordelijkheid door in bondgenootschappelijk verband bij te dragen aan de veiligheid elders. Met onze kwalitatief hoogstaande bijdrage aan de zogeheten 3D-missies («*Defense, Development, Diplomacy*») in landen als Afghanistan en Irak ondersteunen wij capaciteitsontwikkeling, stabiliteit en veiligheid in deze landen.

Tot slot eigent Nederland zich een actieve rol toe bij de organisatie van relevante conferenties. Zo is met de *Planetary Security* Conferenties van 2019 en eerder, bijgedragen aan kennisvorming en oplossingsgericht denken over grensoverschrijdende problematiek. Met de resultaten die via het *Planetary Security Initiative* zijn behaald als vertrekpunt, zal het kabinet via multilaterale fora, eigen activiteiten en ondersteuning van kennisopbouw actief blijven bijdragen aan het verminderen van klimaat-gerelateerde veiligheidsrisico's.

Beleidsprioriteiten in 2020

Voor een effectief en slagvaardig buitenlandbeleid is het van belang prioriteiten te stellen en keuzes te maken. Deze keuzes zijn op hoofdlijnen vervat in het Regeerakkoord en verder uitgewerkt in de diverse beleidsnota's, rapportages en belanghebbende brieven, in het bijzonder: de [Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie 2018–2022](#), de [Mensenrechtenrapportage 2017 en 2018](#), de [Staat van de Europese Unie](#), de [Integrale Migratieagenda](#), de [Staat](#) van het Consulaire, de brieven² inzake de versterking van het postennet, de [China-notitie](#) en de nog te verschijnen Rusland-brief. Deze nota's, rapportages en brieven vormen de basis voor het werk van het Ministerie van Buitenlandse Zaken in 2020. Binnen deze kaders streeft het kabinet in 2020 een aantal specifieke doelen en resultaten na, die hieronder nader worden uiteengezet.

Relatie met geopolitieke mogelijkheden

Juist in deze onzekere tijden waar geopolitieke spanningen zich voordoen én intensiveren, investeert Nederland in de samenwerking met onze Trans-Atlantische bondgenoot, de Verenigde Staten (VS), inclusief een eerlijke discussie daar waar standpunten uiteenlopen. In 2020 richt de Nederlandse inzet in relatie tot de VS zich op bestendinging van een positieve relatie met een van de belangrijkste bondgenoten van Nederland, onder meer door verdere invulling van de strategische dialoog over cyber en over kritieke technologie. Daarnaast zet Nederland in op een versterking van de Trans-Atlantische band door o.m. het ontwikkelen van een concrete EU-VS beleidsagenda in samenwerking met de EU, haar lidstaten, kennisinstituten en Amerikaanse partners.

In 2019 presenteerde het kabinet een China-notitie³. Kern van de China-notitie is dat Nederland streeft naar een nieuwe balans in de relatie met China, waarbij kansen moeten worden gegrepen waar het kan, maar ook bescherming moet worden geboden waar het moet. Nederland zet in op wederkerigheid. In 2020 werkt het kabinet verder aan de realisatie van de doelstellingen van de China-notitie. Een belangrijk element daarin is de

² [Kamerstuk 32734, nr. 31](#) (2 juli 2018) en [Kamerstuk 32734, nr. 32](#) (8 oktober)

³ Kamerbrief 15 mei 2019, naar aanleiding van Motie Becker kst nr [33 694-16](#)

opbouw van een kennisnetwerk, gericht op het vergroten van de kennis over China – zowel binnen de overheid als breder in Nederland. Daarnaast zal Nederland zich in Brussel en in Europese hoofdsteden inzetten voor grotere EU cohesie ten aanzien van China en zich met internationale gelijkgezinde partners inzetten voor behoud en versterking van de internationale rechtsorde. Een stevige dialoog over de mensenrechten in China is hierbij van belang.

De bilaterale relatie met Rusland staat al langere tijd onder druk. De door de Tweede Kamer verzochte Rusland-brief⁴ biedt de mogelijkheid om het tot op heden gevoerde beleid van druk en dialoog tegen het licht te houden. In deze brief wordt de beleidsinzet van Nederland ten aanzien van Rusland in zowel bilateraal als multilateraal verband voor de periode 2020–2024 uiteen gezet. Daar waar Rusland een destabiliserende rol speelt, en de veiligheid van Europa onder druk staat, zal Nederland binnen de EU en NAVO ook in 2020 bijdragen aan een eensgezind en stevig antwoord. Dit geldt bijvoorbeeld voor EU-sancties tegen Rusland zolang er geen voortgang is op de Minsk akkoorden inzake het conflict in het oosten van Oekraïne. Nederland zal in de omgang met Rusland het belang van waarheidsvinding, gerechtigheid en rekenschap voor het neerhalen van vlucht MH17 blijven benadrukken.

Nederland investeert ook in de relatie met India, door na het uitgaande Staatsbezoek in 2019 de hoge frequentie van politieke bezoeken te continueren. In geopolitiek opzicht groeit het belang van India als strategische partner voor Nederland. India is de grootste democratie ter wereld, zal voor 2025 de grootste bevolking van de wereld hebben en Nederland en India delen belangrijke waarden als democratie en respect voor de rechtsstaat en mensenrechten. In een tijd dat de internationale context verandert en de wereld complexer wordt, is India een gewichtige multilaterale partner in het beschermen van de internationale rechtsorde. Tegelijkertijd bevindt India zich in een volatiele regio waar Nederland handels- en veiligheidsbelangen heeft. Het is daarom van belang om te blijven engageren op politieke dossiers als veiligheid, vrijhandel en klimaat. Deze thema's worden onder andere besproken in de jaarlijkse bilaterale consultaties. Naast onze bilaterale inzet, heeft de EU eind 2018 een EU-India strategie gepresenteerd waarin India als een strategische partner van de EU wordt benoemd. De strategie biedt een politiek raamwerk voor de EU om samen te werken met India. De strategie definieert gezamenlijke doelstellingen van de Europese instellingen en de EU lidstaten, die een solide uitgangspunt vormen voor de maatschappelijke uitdagingen waar de EU en India voor staan, zoals het behalen van de SDG's.

Europese samenwerking

De Brexit impasse en verdeeldheid tussen Europese lidstaten over andere onderwerpen benadrukken het belang van een krachtige en meer toekomstbestendige EU. In 2020 zullen de gevolgen van veranderingen uit 2019 zichtbaarder worden: een nieuwe Europese Commissie zal haar eerste jaar in gaan en uitvoering geven aan een nieuw werkprogramma. Ook het nieuwe Europese Parlement zal als medewetgever op veel onderwerpen een belangrijke en dynamische speler zijn. Bovendien zal de EU de toekomstige relatie met het VK moeten vormgeven na de beoogde uittreding.

---

⁴ Motie Stoffer/Verhoeven [kst nr 33 694-36](#).

Nederland wil zich de komende jaren met andere lidstaten inspannen voor een sterk en duurzaam Europa, dat bovendien zijn mondiale belangen kan behartigen. Dat is in het belang van Nederland. Een EU die zich richt op het realiseren van concrete resultaten op onderwerpen waar samenwerking in Unie-verband meerwaarde heeft («*big on big*»). Een Europese waardengemeenschap vergt dat lidstaten de democratische rechtsstaat respecteren. In lijn met de Staat van de Europese Unie 2019, waarin het kabinet vooruit blikte op de komende vijf jaar, werden vijf prioriteiten geformuleerd: migratie, veiligheid, een sterke en duurzame economie die bescherming biedt, klimaat en een EU die de eigen belangen en waarden verdedigt in de wereld.

Een beter functionerende EU is daarvoor nodig. Een EU die respect toont voor basiswaarden zoals de rechtsstaat, met effectief functionerende instellingen, waar besluiten op transparante wijze worden genomen zodat besluiten legitimiteit en draagvlak hebben.

Voorts zullen lidstaten in 2020 naar verwachting een akkoord bereiken over de nieuwe EU-meerjarenbegroting, het Meerjarig Financieel Kader (MFK) 2021–2027. Deze moet de EU in staat stellen gezamenlijke belangen te dienen en dus te investeren op terreinen als veilige en gereguleerde migratie, klimaat, veiligheid, onderzoek en innovatie. Scherpe keuzes en bezuinigingen zijn noodzakelijk. De begroting moet duurzamer, moderner en meer toekomstgericht zijn. Dat betekent substantiële hervormingen en bezuinigingen op traditionele terreinen als landbouw en cohesie. Nederland zet in op het voorkomen van een stijging van de afdrachten als gevolg van Brexit.

Brexit vormt een belangrijke waarschuwing: de EU is geen vanzelfsprekendheid. Het kabinet blijft zich inzetten voor een ordelijk vertrek met een terugtrekkingsakkoord. Indien het VK geen lid meer is van de EU na een vertrek zonder deal, dan zal het kabinet inzetten op onderhandelingen die alsnog de belangrijkste onderwerpen van de terugtrekking regelen en leiden tot een ambitieuze en diepgaande VK-EU relatie die naast handel ook sociaaleconomische onderwerpen en interne en externe veiligheid beslaat. Ook de bilaterale relatie dient op een nieuwe leest geschoeid te worden.

Effectieve Europese samenwerking beperkt zich niet tot de Brusselse vergaderzalen: Nederland blijft zoeken naar verdieping van de samenwerking met onze strategische partners Duitsland, Frankrijk en de Benelux. Ook blijven we investeren in verdieping van de goede relaties met alle overige EU-lidstaten waarmee op de diverse dossiers in wisselende coalities wordt samengewerkt. Bovendien is het essentieel dat de EU-lidstaten altijd met elkaar in gesprek moeten blijven over de volle breedte van de Europese samenwerking en bilaterale betrekkingen, ook over zaken waar we met elkaar van mening verschillen. Omdat de samenwerkingsverbanden met onze belangrijkste Europese partners Duitsland, Frankrijk en de Benelux-lidstaten breed zijn, zal Nederland strategisch blijven investeren in deze relaties, op alle niveaus en met coherente boodschappen.

Tot slot is een ring van veilige, stabiele en welvarende buurlanden in het directe belang van Nederland en Europa. Nederland zal daarom blijven inzetten op goede betrekkingen met de landen rondom de EU en in het oosten van Europa. Daarbij investeert Nederland in de rechtsstaat, in bestrijding van corruptie, het vergroten van veiligheid en in het bevor-

deren van economische groei. Het overgrote deel van die investering loopt via gezamenlijke inspanningen van de EU, OVSE, NAVO en Raad van Europa.

Internationale veiligheid

De mondiale machtsverhoudingen veranderen, waarbij de macht en het initiatief deels verschuiven naar landen die met een substantieel andere blik naar de wereld kijken. Als gevolg hiervan heeft Nederland te maken met een instabieler en minder voorspelbare veiligheidsomgeving. Na een periode van relatieve stabiliteit en voorspelbaarheid in Europa, investeert Nederland meer in haar eigen en bondgenootschappelijke veiligheid. Zoals beschreven in de defensienota investeert Nederland structureel in allianties en in militaire capaciteiten die agressie kunnen afschrikken en desnoods beantwoorden. Het kabinet investeert bij Voorjaarsnota ook extra in de krijgsmacht in lijn met de capaciteitsdoelstellingen van de NAVO. Een sterke NAVO en een zelfverzekerde Europese Unie, die op het gebied van buitenlands beleid en op het Veiligheids- en Defensiebeleid nauwer samenwerken, en geloofwaardige defensiecapaciteiten inbrengen, is daartoe een noodzaak.

De kabinetsinzet op het gebied van internationale veiligheid is neergelegd in de in 2018 gepresenteerde Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie (GBVS) en aangevuld door de Kamerbrief over de veranderende veiligheidsomgeving van 19 oktober 2018 en de Kamerbrief over Statelijke Dreigingen ([Kamerstuk 30 821, nr. 72](#)). In maart 2020, twee jaar na het uitkomen van de GBVS, zal de eerste voortgangsrapportage aan de Kamer gezonden worden.

In lijn met de GBVS, zal in 2020 worden gewerkt aan de verdere vormgeving en implementatie van het beleid langs de drie pijlers: Voorkomen, Verdedigen en Versterken.

Voorkomen:

Om onveiligheid te voorkomen, zet het kabinet in op de aanpak van grondoorzaken en voedingsbodems van deze onveiligheid. Zo investeert het kabinet in *Early Warning & Early Action*: inzet op vroegtijdig identificeren van conflictrisico's zodat preventieve actie ondernomen kan worden. Bijvoorbeeld in het duurzaam versterken van lokaal (politiek) bewustzijn, kennis en capaciteit van een land over hoe radicalisering en extremisme tegen te gaan. In het kader van de in het Regeerakkoord aangekondigde operatie Inzicht in Kwaliteit wordt tevens onderzocht hoe big data instrumenten de effectiviteit, efficiëntie en impact van *Early Warning & Early Action* kunnen vergroten.

Hoewel de geopolitieke verhoudingen, het gebrek aan vooruitgang van nucleaire ontwapening en het wegvallen van belangrijke wapenbeheersingsmijlpalen- en verdragen in 2019, weinig aanleiding geven voor optimisme, zal Nederland blijven inzetten op het maken, verbeteren en afdwingen van internationale afspraken over nucleaire en andere massavernietigingswapens. Nederland zal zijn voortrekkersrol naar het doel van een kernwapenvrije wereld onverminderd voortzetten langs de «twee benen» van nucleaire wapenbeheersing: ontwapening en risicobeperking, maar ook van nucleaire afschrikking. In 2020 ligt de prioriteit bij het Non-Proliferatie Verdrag (NPV) en de daaraan verbonden toetsingsconferentie waarvan Nederland vicevoorzitter is. Ook in de export van wapens zet Nederland in op effectieve internationale afspraken en een kritische uitvoering van het wapenexportbeleid.

Daarnaast blijft Nederland ook in 2020 gericht op voortzetting van de strikte verificatie van het Iraanse nucleaire programma, in eerste instantie door behoud van de JCPOA-afspraken. Nederland heeft steeds benadrukt dat het in 2015 met Iran gesloten nucleair akkoord van groot belang is voor de veiligheid van Europa, inclusief Nederland, omdat het voor Iran de weg naar de ontwikkeling van een kernwapen afsnijdt op basis van strikte verificatie door het Internationaal Atoomenergie Agentschap. Behalve over het nucleaire programma van Iran heeft Nederland grote zorgen over de mensenrechtensituatie in het land, over de rol die het land speelt in de regio, zoals in Syrië, Irak, Libanon en Jemen, en over het ballistisch raketprogramma van Iran. Nederland streeft naar een structurele dialoog over deze onderwerpen in 2020, in ieder geval op het niveau van de Europese Unie, die op termijn moet resulteren in afspraken die bijdragen aan het verminderen van zorgen op deze terreinen. Nederland zal deze zorgen ook bilateraal en in multilaterale fora blijven adresseren.

Verdedigen:

De NAVO blijft de hoeksteen van de verdediging van Nederlanders en ons grondgebied. Een sterke en verenigde NAVO waar alle bondgenoten de schouders onder zetten, is daarom voor Nederland van essentieel belang. Vandaar dat het kabinet bij Voorjaarsnota extra investeert in de krijgsmacht. Een stapsgewijze groei in het kader van de lange lijnen naar de toekomst, om de capaciteiten-doelstellingen van de NAVO te realiseren zijn nodig voor een stabiele groei en versterking van de krijgsmacht.

Nederland zet zich in om terrorisme zoveel mogelijk te voorkomen of te verminderen. Berechting van *Foreign Terrorist Fighters* die worden verdacht van terroristische daden, is hiervan een belangrijk element. De Nederlandse inzet richt zich daarom op het in internationaal verband zoeken naar mogelijkheden om *Foreign Terrorist Fighters* te berechten – zoals de Minister van Buitenlandse Zaken ook stelde in de VN-veiligheidsraad in mei 2019 – en de aanpak van terugkerende strijders.

De toegenomen dreiging manifesteert zich ook in het digitale domein. Nederland versterkt daarom de eigen digitale weerbaarheid. Door zich sterk te maken voor de bestending van de internationale rechtsorde in het digitale domein. Multilaterale samenwerking, bijvoorbeeld in de *Group of Governmental Experts* en *Open Ended Working group* van de VN, alsook multistakeholder inzet zoals in de *Global Commission on the Stability of Cyberspace* vormen de kern. Daarnaast probeert Nederland consequenties te verbinden aan normoverschrijdend gedrag, bijvoorbeeld door overtreders te plaatsen op sanctielijsten (visum restricties, bevrozing tegoeden) van het EU Cyber-sanctieregime.

Economische machts- en drukmiddelen spelen een steeds grotere rol in het veiligheidsbeleid. Nederland zet in op en geargumenteerde afweging van veiligheidsbelangen bij internationale economische besluitvorming en het voorkomen van afhankelijkheden, in het bijzonder in vitale sectoren. Daarnaast is het van belang zoveel mogelijk gezamenlijk op te trekken met gelijkgezinde landen om te voorkomen dat we uit elkaar gespeeld worden.

Versterken:

In Europees verband zet Nederland in op een effectieve veiligheidssamenwerking binnen het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB). Nederland legt komend jaar het accent op de implementatie van

reeds ingezette initiatieven en het bereiken van concrete resultaten, onder andere met betrekking tot PESCO en het Europees Defensiefonds. Binnen de context van een nieuw Meerjarig Financieel Kader 2021–2027, voorziet Nederland in 2020 tot een akkoord te komen over een Europese vredesfaciliteit. Door gezamenlijke financiering van operationele acties met militaire- of veiligheidsimplicaties, kan Nederland via deze vredesfaciliteit bijdragen aan conflictpreventie, vredeshandhaving en het versterken van de internationale veiligheid.

Conform Motie Koopmans (Kamerstuk [33 694, nr. 43](#)) over de beheersing van de productie, plaatsing, verspreiding en inzet van nieuwe potentiële massavernietigingswapens, zet Nederland zich in voor het versterken van een internationaal normatief kader voor autonome wapens en bewapende *Unmanned Aerial Vehicles* (UAVs).

Gezien de druk op de internationale rechtsorde en de instabiliteit in de regio's rond Europa blijft Nederland investeren in vredesmissies en crisisbeheersingsoperaties. Dit is tevens een vorm van *forward defense*. Deze inzet blijft zich primair richten op de instabiele regio's rondom Europa en vooral daar waar de Nederlandse veiligheid en belangen in het geding zijn. Ook in 2020 zal deze inzet stoeien op geïntegreerde benadering – geïntegreerde inzet van ontwikkelingssamenwerking, diplomatieke activiteiten, en defensie en justitie- en politie-inspanningen van de civiele en militaire missies op het gebied van conflictpreventie en het bevorderen van duurzame vrede.

Om terrorisme en grensoverschrijdende criminaliteit aan te pakken, de terugkeer van de overheid en publieke diensten te bevorderen en de humanitaire toegang te verbeteren hebben landen in de Sahel een gezamenlijke troepenmacht opgericht. Begin 2020 organiseert Nederland samen met de G5 Sahel, de EU, Denemarken en Zweden de derde ministeriele bijeenkomst over het belang van civiel-militaire samenwerking, het respecteren van mensenrechten en de samenhang tussen veiligheid en rechtstaat. Nederland bereidt bovendien financiering voor van een programma ter verbetering van het functioneren van strafrecht-ketens in het grensgebied van Mali, Niger en Burkina Faso. In 2020 zal hierdoor ook de operationele samenwerking met veiligheidsactoren zoals de regionale G5 Sahel militaire troepenmacht kunnen worden versterkt.

Nederland zal Zuid-Sudan ondersteunen met een civiele bijdrage aan vredesmissie UNMISS, nu de militaire bijdrage augustus 2019 tot haar einde is gekomen. Door opnieuw bij te dragen aan deze VN-missie versterkt Nederland zijn informatiepositie en blijft Nederland ook in 2020 het mandaat om burgers te beschermen ondersteunen.

Mensenrechten en internationale rechtsorde

Mensenrechten vormen het fundament van menselijke waardigheid en vrijheid, en staan aan de basis van open en vrije samenlevingen overal ter wereld. Het bevorderen van mensenrechten is ook in ons eigen belang, omdat een democratische rechtsstaat de beste voedingsbodem is voor welvaart, stabiliteit, groei en ontwikkeling. Zoals uiteengezet in de Kamerbrief ([Kamerstuk 32 735, nr. 227](#)) over de intensivering van het mensenrechtenbeleid, kiest het kabinet voor een geïntegreerde aanpak, getuige ook het uitgangspunt van mensgerichte benadering (*human security*) van de Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie en de mensenrechtenbenadering van de BHOS-nota, gespiegeld aan de

mensenrechtenbenadering van de *Sustainable Development Goals* (SDGs). Het kabinet richt zich op de volgende zes prioriteiten:

- Vrijheid van meningsuiting en internetvrijheid;
- Vrijheid van religie en levensovertuiging;
- Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes;
- Mensenrechtenverdedigers;
- Gelijke rechten voor LHBTI's;
- Internationale rechtsorde & strijd tegen straffeloosheid.

In het kader van de intensivering van het mensenrechtenbeleid is er nadrukkelijk aandacht voor vrijheid van meningsuiting en veiligheid van journalisten, vrijheid van religie en levensovertuiging en gelijke rechten voor LHBTI's. Onder meer op deze prioriteiten worden de projecten uit de nieuwe cyclus van het vergrote mensenrechtenfonds in gang gezet. Daarnaast is Nederland in april 2020 gastland van de grote jaarlijkse UNESCO-conferentie ter gelegenheid van de *World Press Freedom Day*. Verder zet Nederland zich via de in 2019 ingestelde Speciaal Gezant ook specifiek in voor vrijheid van religie en levensovertuiging, onder meer in lijn met de internationale conferentie over de bestrijding van religieuze intolerantie die Nederland in november 2019 organiseerde in het kader van het Istanboel-Proces. De *Equal Rights Coalition* blijft een belangrijk instrument voor bescherming en bevordering van de gelijke rechten voor LHBTI's, waarbij Nederland nauw zal optrekken met de nieuwe co-voorzitters Argentinië en het Verenigd Koninkrijk. Op gebied van de internationale rechtsorde blijft Nederland onverminderd inzetten op de hervorming van het Internationaal Strafhof.

In lijn met [resolutie 2166](#) van de VN-Veiligheidsraad zet Nederland, samen met andere getroffen landen, zich onverminderd in voor waarheidsvinding, gerechtigheid en rekenschap ten behoeve van de slachtoffers van het neerhalen van vlucht MH17 en hun nabestaanden. Het begin van het strafproces tegen vier MH17 verdachten in maart 2020 zal brede internationale belangstelling trekken. Daarnaast voeren Nederland en Australië, in vervolg op het besluit om de Russische staat aansprakelijk te stellen voor zijn aandeel in het neerhalen van vlucht MH17, sinds begin 2019 vertrouwelijke besprekingen met Rusland met als doel tot een wederzijds acceptabele uitkomst te komen.

Nederland zal zich in 2020 ook specifiek richten op de VN-Mensenrechtenraad. Nederland heeft zich verkiesbaar gesteld voor het tijdelijk lidmaatschap van de VN-Mensenrechtenraad met als inzet het behoud en verbetering van het VN-instrumentarium, het reageren op schendingen en het samenwerken met het maatschappelijk middenveld en overheden. Daarbij geeft het lidmaatschap een forum voor inhoudelijke activiteiten op de zes beleidsprioriteiten.

Migratie

In 2020 zal de migratiesamenwerking met landen van herkomst-, transit en bestemming verder worden uitgewerkt conform de [integrale migratie-agenda](#). Deze samenwerking vindt bilateraal en in EU-verband plaats, bijvoorbeeld via de EU-Hoorn van Afrika migratiedialog (het Khartoum-proces) waar Nederland in 2020 voorzitter van is. Nederland zal dit voorzitterschap gebruiken om voortgang te maken met afspraken met Afrikaanse landen onder andere ten aanzien van verbeterde migratiesamenwerking, het beperken van irreguliere migratie en het stimuleren van legale migratie. Daarnaast richt Nederland zich op het verbeteren van opvang en bescherming voor vluchtelingen en ontheemden in de regio.

Onder migratiesamenwerking wordt ook de internationale verplichting verstaan tot het terugnemen van onderdanen die niet voor verblijf in Nederland in aanmerking komen. Het beter benutten van legale routes en bilaterale samenwerking met landen kan worden ingezet om samenwerking op terugkeer te stimuleren. Ook het volgen van de situatie op de verschillende migratieroutes en het verlenen van assistentie aan vrijwillige terugkeer van gestrande migranten op hun route naar Europa maakt daar deel van uit.

In herkomst-, transit en bestemmingslanden buiten de EU blijft de inzet gericht op stabiliteit, capaciteitsopbouw, armoedebestrijding en duurzame, inclusieve groei mede met het oog op bescherming en opvang van vluchtelingen in de regio en voorkoming en beheersing van irreguliere migratie. Ook continueert Nederland de inzet op de bestrijding van mensensmokkel en -handel. Naleving van mensenrechten staat bij deze inzet centraal.

Ter bevordering van regionale veiligheid, grensbeheer en veilige en gereguleerde migratie in de West-Afrikaanse en Sahel-regio, zullen in 2020 de mobiele grensteams op de grens tussen Niger en Nigeria operationeel zijn. Nederland en Duitsland leveren een gezamenlijke financiële bijdrage aan EUCAP Sahel Niger, de trainingsmissie die de oprichting van de grensteams ondersteunt. Daarnaast levert Nederland een personele bijdrage aan de EU-missies in de Sahel en zullen Nederlandse experts bijdragen aan trainingen op onder andere het gebied van grensbeheer.

Ook wil Nederland de positie van UNCHR en IOM in Libië versterken om op die manier de positie van kwetsbare vluchtelingen en migranten in Libië te verbeteren en vrijwillige terugkeer naar landen van herkomst te bevorderen. Nederland blijft de ontwikkelingen in Libië nauwgezet volgen om te bezien waar Nederland in de toekomst verder kan bijdragen.

Venezuela/Koninkrijksaangelegenheden

De politieke en humanitaire crisis in Venezuela die in 2019 zorgelijke vormen aannam, zal ook in 2020 de volle aandacht vergen. Nederland zal in samenwerking met andere Koninkrijkslanden ook in 2020 multilaterale en bilaterale kanalen benutten ten behoeve van de veiligheid en stabiliteit van ons Koninkrijk alsook voor een stabiel en democratisch Venezuela. In EU-verband zal Nederland een voortrekkersrol blijven spelen en zich hardmaken voor verdere uitbreiding van de sanctielijsten. Ook zal het Koninkrijk zich blijven inzetten voor de verbetering van de humanitaire situatie in en rond Venezuela, onder meer door de meerjarige financiële bijdragen aan de Dutch Relief Alliance en het Rode Kruis en door het ter beschikking stellen van de humanitaire hub op Curaçao.

Consulair

Op consulaire gebied wordt de inzet in 2020 grotendeels bepaald door de beleidsnota «[de Staat van het Consulaire](#)». Daarbinnen zal in 2020 specifiek worden ingezet op de verdere implementatie van het Loket Buitenland, met als doel om eind 2020 circa dertig rijksoverheidsdiensten bereikbaar te hebben via het Loket Buitenland. Voor het Loket Buitenland zal informatievoorziening (website) en communicatie (24/7 CC) naar de burger de primaire focus krijgen. Verder krijgen procesverbeteringen binnen het loket en/of binnen de backoffices van partnerorganisaties bijzondere aandacht.

Ook wordt in 2020 ingezet op gezamenlijke campagnevoering met de Belastingdienst en de Douane richting Nederlandse reizigers. Daarbij staat het belang van een goede reisvoorbereiding centraal. Doel is voorkomen dat Nederlanders tijdens hun verblijf in het buitenland of bij terugkeer naar Nederland in de problemen komen. Een gezamenlijke campagne past bij het streven naar een beter en efficiënter communicerende overheid: niet het belang van de afzender(s), maar het belang en de behoefte van de ontvanger is leidend.

Voorts treedt begin 2020 de nieuwe EU visumcode in werking. Deze bevat een groot aantal wijzigingen waarvoor Nederland zich de afgelopen jaren sterk heeft gemaakt en die belangrijk zijn voor de modernisering en verdere verbetering van de consulaire dienstverlening, zoals de inzet van externe dienstverleners (private partners), de mogelijkheid om visa digitaal aan te vragen en het gecentraliseerd beslissen op aanvragen. Het visumproces zal in 2020 – voor zover het wettelijk kader dat toelaat – volledig zijn gedigitaliseerd. In overleg met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zullen verdere stappen worden gezet met betrekking tot het digitaal aanvragen en verwerken van reisdocumenten.

Cultuur

2020 wordt het laatste jaar van het [Internationaal Cultuurbeleid 2017–2020](#). Activiteiten en programma's onder dit kader zullen worden afgerond. In samenwerking met het Ministerie van OCW wordt gewerkt aan de uitgangspunten voor een nieuw kader voor de periode 2021–2024. In 2020 viert het Erasmushuis, het culturele instituut in Jakarta, zijn 50-jarige bestaan.

Postennet

Het Regeerakkoord stelde EUR 40 miljoen structureel ter beschikking voor het postennet, het netwerk van ambassades, consulaten-generaal en permanente vertegenwoordigingen. Zoals weergegeven in diverse brieven⁵, heeft het kabinet besloten posten te versterken dan wel te openen die uitvoering geven aan de volgende prioriteiten in het regeerakkoord: economische groeikansen, veiligheid, stabiliteit en armoedebestrijding, migratie en versterkte inzet op Europa. Ambassadekantoren in Niamey (Niger), Ndjamena (Tsjaad) en Ouagadougou (Burkina) zijn geopend alsmede een consulaat-generaal in Atlanta (Verenigde Staten) en in Bangalore (India). Daarnaast zijn veel posten versterkt met extra personeel. In 2020 ligt de nadruk op de verdere tenuitvoerlegging van deze intensivering van het postennet. Ook zal het kabinet de bijdrage van de ambassadekantoren aan de hierboven genoemde prioriteiten, en de status ervan, evalueren. Hierover zal worden gerapporteerd in het Jaarverslag over 2019.

---

⁵ Kamerstuk [32 734, nr. 31](#) en [Kamerstuk 32 734, nr. 32](#)

2.1 Belangrijkste beleidsmatige mutaties

Hieronder treft u een toelichting aan op de belangrijkste mutaties vanaf 2019 en verder ten opzichte van de memorie van toelichting 2019. Het merendeel van de mutaties is eerder toegelicht in de [eerste suppletoire begroting 2019](#).

Belangrijkste beleidsmatige mutaties (uitgaven) ten opzichte van vorig jaar: Bedragen x € 1.000							
	artikel	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019		9.976.656	11.035.571	10.780.153	11.019.166	11.339.346	
Belangrijkste mutaties							
Afdrachten aan de Europese Unie	3.1	- 50.862	- 725.933	98.206	100.877	102.904	
Europees ontwikkelingsfonds	3.2				46.162	46.162	
Samen met (keten) partners het personenverkeer reguleren	4.2	11.570	5.550	4.690	4.590	4.590	
Apparaat	7.1	75.407	71.892	46.482	46.316	46.316	
Overige mutaties		- 5.180	- 35.078	- 50.144	- 47.728	- 46.283	
Stand ontwerpbegroting 2020		10.007.591	10.352.002	10.879.387	11.169.383	11.493.035	11.811.899

Beleidsartikel 3.1:

De *Spring Forecast* 2019 (Voorjaarsraming van de Europese Commissie) leidt per saldo voor Nederland tot incidenteel en structureel hogere afdrachten. In 2019 loopt eerst het incidentele effect van de *Spring Forecast* mee, waarbij de raming van de BNI- en BTW-afdracht toeneemt en de raming van de invoerrechten afneemt. Het structurele effect treedt op vanaf 2020 en wordt enerzijds verklaard door een verlaging van de raming van de BNI-afdracht en anderzijds een verhoging van de BTW-afdracht en de raming van de invoerrechten. De cijfers die voor 2019 en 2020 in de tabel af te lezen zijn, wijken echter af van het hierboven beschreven plaatje. Dit komt doordat in 2019 naar verwachting wel de incidentele verlaging van de invoerrechtenafdracht plaats zal vinden, maar de verhoging van de BNI- en BTW-afdracht voor 2019 zal naar verwachting pas in 2020 de afdrachten verwerkt zal worden. Hierdoor is er incidenteel sprake van een EUR 27 miljoen lagere afdracht in 2019 en een met EUR 150 miljoen verhoogde afdracht in 2019. Vanaf 2020 treedt het structurele stijgende effect op, oplopend van een EUR 80 miljoen hogere afdracht in 2021 tot een EUR 86 miljoen hogere afdracht in 2024.⁶

Met de *Spring Forecast* 2019 worden ook de structurele effecten van de nacalculatie over 2018 opgenomen in de raming van het BNI voor 2019 en verder. Voor deze effecten was EUR 100 miljoen structureel gereserveerd vanaf 2020 op de aanvullende post bij het Ministerie van Financiën, deze valt hiermee vrij.

In juni heeft de Europese Commissie tenslotte de Europese ontwerpbegroting voor 2020 gepresenteerd en hierover heeft de Raad op 10 juli een Raadscompromis bereikt. Deze begroting ligt circa EUR 19 miljoen onder het betalingsplafond. Reden hiervoor is dat er in 2019 nog geen sprake is van het inlopen van (een deel van) de verdragingen die eerder in het

⁶ Kamerstukken II 2018-2019, 21 501-03, nr. 120

huidige MFK (2014–2020) waren opgelopen. De grote ruimte onder het betalingen-plafond betekent dat de raming van de Nederlandse afdrachten, die normaliter gebaseerd is op het betalingenplafond, neerwaarts wordt bijgesteld. Dit leidt tot een incidentele verlaging van de afdracht met EUR 810 miljoen in 2020. Het beleid wordt op een later moment wel uitgevoerd, maar gezien 2020 het laatste jaar is van het huidige MFK, zullen die betalingen pas in het volgende MFK plaatsvinden als onderdeel van de zogenaamde Reste à liquider (RAL). Dat is een totaalsom van alle overlopende verplichtingen die ingepast moet worden onder het plafond van het nieuwe Meerjarig Financieel Kader (2021–2027). Als gevolg daarvan zijn ze onderdeel van de onderhandelingen voor het volgende MFK, die in 2018 zijn begonnen.⁷

Beleidsartikel 4.2:

Zoals reeds in de [eerste suppletoire begroting 2019](#) is toegelicht, zijn de mutaties op dit artikel onder meer een gevolg van de autonome groei van visa, waardoor de uitgaven van de dienstverlening structureel toenemen, zoals ICT kosten, vervoerskosten visumproces en aankoop stickers. Ook zal de modernisering van de consulaire diplomatie zal in 2019 en 2020 intensiveren om de digitaliseringsagenda conform planning en budget uit te voeren. En de verplichte Nederlandse bijdrage aan internationale organisaties op het gebied van asiel en migratie nemen structureel licht toe.

Niet-beleidsartikel 7:

In de [eerste suppletoire begroting 2019](#) werd reeds toegelicht dat het apparaatsbudget bestaande uit personele en materiële uitgaven in 2019 met EUR 75 miljoen zal stijgen. Ook in latere jaren neemt het budget toe. Deze stijging kent een aantal oorzaken:

- 1) Voor wat betreft personele uitgaven zijn in de CAO Rijk 2018–2020 afspraken gemaakt over de invoering van een Individueel Keuze Budget (IKB). De overgang naar het IKB leidt in 2020 voor BZ tot extra uitgaven van circa EUR 12,5 miljoen.
- 2) Het materiële budget is voor 2019 en 2020 verhoogd vanuit extra ontvangsten die geraamd zijn. Het gaat daarbij om verwachte verkopen van onroerend goed van EUR 20 miljoen in 2019 en EUR 15 miljoen in 2020. Deze middelen worden geherinvesteerd om de huisvestingsportefeuille in het buitenland te rationaliseren, te moderniseren en te verduurzamen.
- 3) Een ander gevolg van de toename van het materiële budget is de inzet van de eindejaarsmarge uit 2018 op reguliere apparaatsuitgaven voor bedrijfsvoering, huisvesting buitenland, ICT en facilitaire kosten. Voorts wordt vanuit de HGIS-prijsbijstelling toegekend om inflatie gerelateerde kosten te kunnen opvangen.

---

⁷ Kamerstukken II 2018–2019, 21 501-03, nr. 131

Belangrijkste beleidsmatige mutaties (ontvangsten) ten opzichte van vorig jaar:
Bedragen x € 1.000

	artikel	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019		459.511	748.050	761.484	773.068	789.165	
Belangrijkste mutaties							
Diverse ontvangsten EU	3.10	- 338.094	21.856	18.265	18.630	19.002	
Consulaire dienstverlening aan vreemdelingen	4.20	3.875	2.000	2.000	2.000	2.000	
Diverse ontvangsten	7.10	20.000	15.000				
Overige mutaties		- 16	- 16	- 16	- 16	- 16	
Stand ontwerpbegroting 2020		145.276	786.890	781.733	793.682	810.151	824.788

Beleidsartikel 3.10:

Naar aanleiding van de bronnenrevisie van het CBS is het Nederlandse BNI opwaarts bijgesteld. Voor 2019 leidt dit via de jaarlijkse nacalculatie van de EU-afdrachten tot een extra afdracht van EUR 318 miljoen onder Artikel 3.10 «overige ontvangsten». Eerder is hiervoor in de begroting een reservering getroffen welke daarmee vrij is komen te vallen. Deze nacalculatie over 2018 is nader toegelicht in de kamerbrief van 1 februari 2019 en reeds verwerkt bij Voorjaarsnota.

Beleidsartikel 4.20:

De consulaire dienstverlening aan vreemdelingen is sinds 2014 toegenomen. Naar verwachting zullen de visumaanvragen nog enigszins stijgen. Daarom is, zoals reeds in de [eerste suppletoire begroting 2019](#) toegelicht, de raming van de ontvangsten structureel met EUR 2 miljoen naar boven bijgesteld. Voor de kosten van de Informatie Ondersteunend Beslissen software ontvangt de Directie consulaire dienstverlening in 2019 EUR 1,875 miljoen subsidie uit het ISF (*Internal Security Fund*) van de Europese Commissie.

Beleidsartikel 7.10:

In de [eerste suppletoire begroting 2019](#) werd reeds toegelicht dat de raming op de apparaatsontvangsten naar wordt boven bijgesteld. Er wordt naar verwachting EUR 20 miljoen in 2019 en EUR 15 miljoen in 2020 meer ontvangen uit de verkoop van vastgoed in het buitenland. Met deze middelen worden de investeringen gedekt voor de modernisering en rationalisering van de huisvestingsportefeuille.

2.2 Overzicht niet-juridische verplichte uitgaven

Overzicht niet-juridisch verplichte uitgaven in 2020

In onderstaand overzicht wordt, conform de wens van de Tweede Kamer, per subartikel aangegeven welk deel van de geraamde uitgaven juridisch en niet juridisch verplicht is en wat in grote lijnen de bestemming is van de niet-juridisch verplichte uitgaven. In de toelichting op de beleidsartikelen (hoofdstuk 3, onderdeel D2) wordt nader ingegaan op de juridisch verplichte uitgaven.

Overzicht niet-juridisch verplichte uitgaven en bestemmingen (bijdragen x € 1.000)

Art.nr.	Naam artikel (€ tot. uitg.art.)	(Geraamde uitgaven)	Juridisch verplichte uitgaven	%	Niet – juridisch verplichte uitgaven	%	Bestemming van de niet – juridisch verplichte uitgaven
1	Versterkte internationale rechtsorde	125.788	79.069	63%	46.719	37%	<ul style="list-style-type: none"> – Programma's internationaal recht – Jaarlijkse bijdrage OHCHR – Centrale en decentrale mensenrechtenprogramma's – Gastlanduitgaven voor tribunalen, waarvan twee gehuisvest in Vredespaleis
2	Veiligheid en stabiliteit	283.826	241.568	85%	42.258	15%	<ul style="list-style-type: none"> – Contraterrorisme activiteiten – Cybersecurity activiteiten – Programma's op het snijvlak van vrede, veiligheid en ontwikkeling uit het Stabiliteitsfonds – Training voor buitenlandse diplomaten – Matra programma's gefinancierd door posten in Matra doellanden – Shiraka programma's
3	Effectieve Europese samenwerking	9.069.744	9.068.883	100%	862	0%	<ul style="list-style-type: none"> – Onderzoeks- programma's gerelateerd aan gevolgen Brexit
4	Consulaire dienstverlening en uitdragen Nederlandse waarden	54.198	27.465	51%	26.733	49%	<ul style="list-style-type: none"> – Kosten voor visumverlening – Kosten voor reisdocumenten – Investerings in consulaire informatiesystemen – Uitgaven ten behoeve van publieksdiplomatie op de posten en BZ. – Uitgaven voor de Bezoekersprogramma's – Strategische beleidscommunicatie – Inkomende en uitgaande Staats- en werkbezoeken – Uitgaven ten behoeve van het Corps Diplomatique – Programma's ten behoeve van Chinastrategie – Verbetering van bilaterale betrekkingen – Bevordering van multilaterale samenwerking mensenrechten, democratisering en goed bestuur en internationale juridische en justitiële samenwerking
Totaal aan niet verplichte uitgaven					116.571		

NB. In de tabel kunnen afrondingsverschillen voorkomen.

2.3 Meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen

Art	Naam artikel / beleidsdoelstelling	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Geheel
		realisatie		planning					Artikel?
1	Versterkte internationale rechtsorde						X		Ja
1.1	Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak								
1.2	Bescherming en bevordering van mensenrechten								
1.3	Gastlandbeleid internationale organisaties								
2	Veiligheid en stabiliteit					X ¹			Ja
2.1	Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid								
2.2	Bestrijding internationale criminaliteit en terrorisme								
2.3	Wapenbeheersing		X ²						
2.4	Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband								
2.5	Bevordering van transitie in prioritare gebieden		X ³						
3	Effectieve Europese samenwerking					X			Ja
3.1	Afdrachten aan de Europese Unie								
3.2	Europees Ontwikkelingsfonds		X						
3.3	Een hechtere Europese waardengemeenschap								
3.4	Versterkte Nederlandse positie in de Unie								
4	Consulaire dienstverlening en uitdragen Nederlandse waarden		X						Ja
4.1	Consulaire dienstverlening Nederlanders in het buitenland								
4.2	Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren								
4.3	Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur								
4.4	Uitdragen Nederlandse waarden en belangen								

¹ De beleidsdoorlichtingen van beleidsdoelstelling 2.1 en 2.2 zijn omgezet in een beleidsdoorlichting voor het gehele beleidsartikel 2 in 2022.

² Dit betreft de beleidsdoorlichting van de Nederlandse inzet op non-proliferatie, wapenbeheersing en de exportcontrole van strategische goederen.

³ Dit is een gecombineerde beleidsdoorlichting van beleidsdoelstelling 2.5 en een deel van 3.2: Europees Nabuurschapsbeleid. Deze beleidsdoorlichting zal in de tweede helft van 2019 worden aangeboden aan de Tweede Kamer.

2.4 Overzicht risico regelingen

Overzicht risicoregelingen

Overzicht verstrekte garantie (bedragen x € 1.000)									
Artikel	Omschrijving	Uitstaande garanties in 2018	Geraamd te vervallen in 2019	Uitstaande garanties in 2019	Geraamd te vervallen in 2020	Uitstaande garanties in 2020	Geraamd te vervallen in 2020	Garantieplafond (jaarlijks)	Totaal plafond
Effectieve Europese samenwerking		176.743	0	176.743	0	176.743	0	0	176.743
Totaal		176.743	0	176.743	0	176.743	0	0	176.743

Overzicht uitgaven en ontvangsten garanties (bedragen x € 1.000)									
Artikel	Omschrijving	Uitgaven 2018	Uitgaven 2019	Ontvangsten 2019	Saldo 2019	Uitgaven 2020	Ontvangsten 2020	Stand risico voorziening 2019	Stand risico voorziening 2020
Artikel 3		0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal		0	0	0	0	0	0	0	0

Raad van Europa

De garanties voor de Ontwikkelingsbank van de Raad van Europa zijn vastgesteld in EUR en laten geen verandering zien. De Ontwikkelingsbank van de Raad van Europa is in 1956 opgericht met het doel om de Raad van Europa eigen financiële middelen te geven om zelfstandig activiteiten te kunnen uitvoeren. De bank verstrekt leningen voor uitvoering van projecten aan overheden en andere instanties op de volgende drie gebieden: integratie van vluchtelingen en migranten, duurzame en inclusieve (economische) groei, en klimaat. Het vermogen van de bank is opgebouwd uit bijdragen van de eenenveertig lidstaten en de aandeelhouders. Per ultimo december 2019 bedraagt het totale aandelenkapitaal ruim EUR 5,5 miljard, het Nederlands aandeel hiervan bedraagt 3,633%. Het garantiekapitaal betreft het niet volgestorte gedeelte van het Nederlandse aandeel. Premieheffing is niet van toepassing.

3. BELEIDSARTIKELEN

Artikel 1: Versterkte internationale rechtsorde

A: Algemene doelstelling

Het bevorderen van een goed functionerende internationale rechtsorde inclusief gastlandbeleid, met een blijvende inzet op mensenrechten, als integraal onderdeel van het buitenlandbeleid.

Een sterke rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten maken de wereld stabiel, veiliger, vrijer en welvarender. Dit vereist goed functionerende internationale instellingen en organisaties met een breed draagvlak en voortdurende inzet tegen straffeloosheid. De positie van Nederland als gastland voor Internationale Organisaties (IO's) en diplomatieke missies, in het bijzonder organisaties met een mandaat op het gebied van vrede en recht, biedt een goed uitgangspunt voor de bevordering van de ontwikkeling van internationale rechtsorde. Deze rechtsorde is onlosmakelijk verbonden met universele mensenrechten. De bevordering van mensenrechten is een kernelement van het Nederlands buitenlandbeleid.

B: Rol en verantwoordelijkheid

De regering zet zich concreet in voor de volgende prioritaire thema's: vrijheid van meningsuiting (off- en online), de vrijheid van religie en levensovertuiging, gelijke rechten voor vrouwen en meisjes, mensenrechtenverdedigers, gelijke rechten voor lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgender en intersekse personen, en de internationale rechtsorde/strijd tegen straffeloosheid.

Daarnaast heeft Nederland de verantwoordelijkheid de in Nederland gevestigde instellingen te ondersteunen opdat deze onafhankelijke, veilig en efficiënt kunnen functioneren.

De Minister is verantwoordelijk voor:

Stimuleren

- Van een effectief stelsel van internationale organisaties, inclusief financiële bijdrage, om een stabiele internationale omgeving te scheppen en de internationale rechtsorde te versterken.
- Van een betere mensenrechtensituatie mede door het financieren en uitvoeren van projecten via bilaterale en multilaterale kanalen ter bevordering van prioritaire mensenrechtenthema's.
- Van de internationaal toonaangevende positie van Nederland als gastland voor IO's door het bijdragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor IO's alsmede voor het gastlandbeleid ten aanzien van in Nederland gevestigde diplomatieke missies.

Regisseren

- Interdepartementale coördinatie ten behoeve van een coherente en consistente Nederlandse inzet in internationale organisaties ter bevordering van de internationale rechtsorde en mensenrechten.
- Waarborgen van nauwe rijksbrede samenwerking bij de uitvoering van gastlandbeleid, inclusief de uitvoering van zetelverdragen; waarborgen van eenduidige en heldere communicatie vanuit de rijksoverheid met IO's en diplomatieke missies.

Financierien

- Bijdragen ten behoeve van goed functionerende internationale instellingen.
- Bijdragen ter bescherming en bevordering van mensenrechten.
- Bijdragen ten behoeve van goed functioneren van in Nederland gevestigde IO's en diplomatieke missies en aan de internationale zichtbaarheid van Nederland als gastland van IO's

C: Beleidswijzigingen

Vrede en recht

In 2020 wordt in VN-stad Den Haag het 75-jarig bestaan van de VN gebruikt om bekendheid en draagvlak voor het werken aan vrede en recht te bevorderen. Inhoudelijk zal het Kabinet zich richten op hervorming van het werk van het Internationaal Strafhof, waarbij de inzet van het Kabinet is gezamenlijk met andere verdragspartijen maatregelen te identificeren die via de *Assembly of States Parties* van het Internationaal Strafhof kunnen worden doorgevoerd, en tegelijkertijd te streven naar een onafhankelijke review door experts. Belangrijke aandachtspunten zijn de samenwerking van lidstaten met en interne organisatie van het Strafhof.

VN-Mensenrechtenraad

Naar verwachting is Nederland in 2020 lid van de VN-Mensenrechtenraad. Dit gaat gepaard met een extra verantwoordelijkheid om de VN-mechanismen op dit terrein effectief te houden. Het gaat daarbij onder meer om (diplomatieke) inspanningen ter ondersteuning van het werk van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten.

Doorpakken na het lidmaatschap van de Veiligheidsraad

In 2020 wordt verder vorm gegeven aan het opvolgen van de prioriteiten uit het lidmaatschap van het Koninkrijk van de Veiligheidsraad en het borgen van de werkmethoden. Naast voortgezette internationale samenwerking betekent dit ook inzet van inhoudelijke capaciteit.

Vredespaleis

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft een verantwoordelijkheid voor goede huisvesting van de twee hoven (Internationaal Gerechtshof van de VN en Permanent Hof van Arbitrage) die gevestigd zijn in het Vredespaleis. Omdat het Vredespaleis verouderd is en bovendien asbest bevat, dient het Vredespaleis te worden gerenoveerd. Voor de financiering van deze renovatie van het Vredespaleis zijn binnen de Rijksbegroting middelen gereserveerd voor de komende jaren.

Polair

De Nederlandse inzet ten aanzien van poolgebieden richt zich op duurzaamheid, internationale samenwerking en wetenschappelijk onderzoek, zoals vastgelegd in de Nederlandse Polaire Strategie 2016–2020 ([Kamerstuknummer 34300 V.nr. 58](#)) en de Kamerbrief Arctische veiligheid van 5 juli 2019 ([Kamerstuk 2019D30121](#)). In 2020 zullen de voorbereidingen starten voor vormgeving van het polaire beleid in de periode na 2020.

D1: Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 1 Versterkte internationale rechtsorde							
Bedragen in EUR 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Verplichtingen	125.729	126.435	111.696	102.449	124.074	112.653	112.547
Uitgaven:							
Programma-uitgaven totaal	124.557	130.281	125.788	122.106	122.082	122.015	121.952
waarvan juridisch verplicht			63%				
1.1 Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak	58.720	49.909	48.879	48.779	48.179	48.179	48.179
<i>Subsidies</i>							
Internationaal recht	6.193	4.565	3.535	3.435	2.835	2.835	2.835
VNVR projectkosten	635						
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
Verenigde Naties	32.867	34.525	34.525	34.525	34.525	34.525	34.525
OESO	6.629	7.219	7.219	7.219	7.219	7.219	7.219
Internationaal Strafhof	3.631	3.600	3.600	3.600	3.600	3.600	3.600
Internationaal recht	4.242						
VNVR projectkosten	4.523						
1.2 Bescherming en bevordering van mensenrechten	61.450	64.402	63.502	63.502	63.502	63.502	63.502
<i>Subsidies</i>							
Mensenrechtenfonds	27.902	25.775	25.646	24.950	25.447	25.647	25.647
<i>bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
Mensenrechtenfonds	24.313	29.977	30.106	30.802	30.305	30.105	30.105
Mensenrechten multilateraal	9.235	8.650	7.750	7.750	7.750	7.750	7.750
1.3 Gastlandbeleid internationale organisaties	4.387	15.970	13.407	9.825	10.401	10.334	10.271
<i>Subsidies</i>							
Carnegiestichting		4.400	4.400	4.400	4.400	4.400	4.400
<i>Bijdragen aan agentschappen</i>							
Vredespaleis		6.000	5.500	3.550	4.550	4.550	4.550
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							

Bedragen in EUR 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Internationaal Strafhof	1.213	1.101	1.038	989	901	834	771
Speciaal Tribunaal Libanon	1.919	1.919	1.919	336	0	0	0
Nederland Gastland	1.255	2.550	550	550	550	550	550

D2: Budgetflexibiliteit

De uitgaven voor het onderdeel goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak zijn nagenoeg voor een belangrijk deel vastgelegd. De bijdragen aan internationale organisaties (verdragscontributies) zijn juridisch verplicht. Subsidies aan initiatieven in het kader van internationaal recht zijn voor ruim 92% juridisch verplicht. Voor het resterende deel worden in 2020 verplichtingen aangegaan. De programma's van het onderdeel bescherming en bevordering van mensenrechten kennen een juridisch verplicht percentage van 40%. De hieruit te financieren jaarlijkse bijdrage aan de *Office of the High Commissioner for Human Rights* (OHCHR) wordt begin 2020 juridisch vastgelegd. Verder zijn de verplichtingen uit het mensenrechtenfonds vaak kortlopend en zullen in 2020 worden aangegaan. Voor het onderdeel gastlandbeleid is 64% van het geraamde budget strikt gecommiteerd. Het betreft de gastlanduitgaven voor het Internationaal Strafhof, het Speciaal Tribunaal Libanon en het Vredespaleis, waarin het internationaal Gerechtshof en het Permanente Hof van Arbitrage zijn gehuisvest.

E: Toelichting op de financiële instrumenten

1.1 Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak

- Verplichte bijdragen (verdragscontributies) aan de VN waarin de afdrachten aan het Restmechanisme voor Internationale Strafhoven (MICT) zijn inbegrepen alsmede de bijdragen aan de OESO en het Internationaal Strafhof (ICC).
- Jaarlijkse huurbijdrage aan het Permanente Hof van Arbitrage.
- Bijdrage aan het bewijsvergaringsmechanisme voor Syrië (IIIM).
- Bijdragen voor diverse initiatieven, op het gebied van draagvlakversterking voor het Internationaal Strafhof en andere internationale gerechtshoven en tribunalen, op het gebied van *Responsibility to Protect*, een bijdrage aan het *Trustfund for Victims* van het ICC en andere kleinschalige initiatieven ter bevordering van de ontwikkeling van de internationale rechtsorde.

1.2 Bescherming en bevordering van mensenrechten

- Inzet van het mensenrechtenfonds ter ondersteuning van de volgende prioritaire thema's: vrijheid van meningsuiting en internetvrijheid, vrijheid van religie en levensovertuiging, gelijke rechten voor vrouwen en meisjes, mensenrechtenverdedigers, gelijke rechten voor lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgender en intersekse personen (LHBTI) en bevordering internationale rechtsorde/strijd tegen straffeloosheid. Er is een verdeling in centrale en decentrale middelen. Centrale middelen zijn bestemd voor projecten die in meer dan één land worden uitgevoerd. De middelen worden ingezet voor prioritaire thema's op basis van de ernst van de mensenrechtensituatie en de effectiviteit van de inzet.

- Bijdragen aan internationale organisaties ten behoeve van verdere bescherming en bevordering van mensenrechten, met name de jaarlijkse bijdrage aan de *Office of the High Commissioner for Human Rights* (OHCHR) van de VN waarbij specifiek wordt ingezet op de ondersteuning van de speciale procedures en verdragscomités.

1.3 Gastlandbeleid internationale organisaties

- Bijdrage aan huisvesting van Internationale Organisaties (IO's) zoals het Libanon Tribunaal, Het Internationaal Strafhof, het Internationaal Gerechtshof en het Permanente Hof van Arbitrage.
- Bijdragen aan campagnes en lobby-activiteiten bij acquisitie van IO's.
- Bijdragen aan bijeenkomsten van in Nederland gevestigde IO's en aan bezoeken van hoge functionarissen, voor zover die de internationale zichtbaarheid van Nederland als gastland van IO's bevorderen.
- Financiering van activiteiten met als doel dat de in Nederland gevestigde IO's en diplomatieke missies goed kunnen functioneren binnen de kaders van de Weense verdragen en zetelovereenkomsten, alsmede de toepasselijke Nederlandse wet- en regelgeving.
- Bijdrage aan de renovatie van het Vredespaleis.

Artikel 2: Veiligheid en stabiliteit

A: Algemene doelstelling

Het bevorderen van de Nederlandse en internationale veiligheid en stabiliteit door doelgerichte bilaterale en multilaterale samenwerking en het bevorderen van democratische transitie in prioritaire gebieden, vooral in de ring rond Europa.

Veiligheid is geen vanzelfsprekendheid. De internationale omgeving verandert snel en ingrijpend. Wat er in de wereld om ons heen gebeurt, heeft direct gevolgen voor onze eigen veiligheid en voor onze welvaart. Veel van de grensoverschrijdende dreigingen waaraan Nederland bloot staat, zijn van een dusdanige omvang en complexiteit dat een geïntegreerde aanpak en samenwerking in internationaal verband geboden is. Voorbeelden zijn de proliferatie van massavernietigingswapens, terrorisme en gewelddadig extremisme, ongewenste buitenlandse inmenging door statelijke actoren, grensoverschrijdende criminaliteit en cyberdreigingen.

B: Rol en verantwoordelijkheid

De basis voor de inzet van het kabinet op internationaal veiligheidsbeleid ligt besloten in de [Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie \(GBVS\)](#) die in het voorjaar van 2018 aan de Tweede en Eerste Kamer is aangeboden. De GBVS aanpak beschrijft drie pijlers: onveiligheid **voorkomen** waar mogelijk, **verdedigen** tegen urgente dreigingen waar noodzakelijk en het **versterken** van ons veiligheidsfundament. Om de daarbij benoemde dertien doelen te behalen is de samenhangende inzet nodig van defensie, diplomatie, economie, ontwikkelingssamenwerking, politie, inlichtingendiensten en justitie. Dit onderwerp strekt zich dus uit naar andere begrotingen, zoals Defensie, Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking, Justitie en Veiligheid, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Economische Zaken en Klimaat. Onze veiligheidsbelangen vergen een wereldwijde inzet voor de veiligheid van Nederlanders, Nederland en het Koninkrijk.

De Minister van Buitenlandse Zaken is verantwoordelijk voor:

Stimuleren

Bevorderen en bewaken van de coherentie en consistentie van de Nederlandse inzet in bilateraal en multilateraal verband gericht op grotere veiligheid en duurzame stabiliteit, onder andere door:

- Nederlandse bijdragen in het kader van de EU, de VN, de NAVO en de OVSE;
- Deelname aan ad hoc coalities zoals het *Non-Proliferation and Disarmament Initiative (NPD)* en de *Friends of the CTBT* (Alomvattend Kernstopverdrag);
- Een vooraanstaande rol te spelen op het gebied van de versterking van het internationaalrechtelijk en normatief kader betreffende cyberspace door middel van activiteiten gericht op zowel capaciteitsopbouw als op internationale consultatie;
- De Nederlandse actieve rol binnen het *Global Counter Terrorist Forum* en de *Global Coalition to Counter/Defeat ISIS*;
- Preventie aan de bron, door in risicolanden samenwerking te zoeken om de dreiging van radicalisering, gewelddadig extremisme en terrorisme te verminderen.
- Grote inzet op fysieke veiligheid van burgers via het Nederlandse humanitair ontmijnen en cluster munitie programma;

- De veiligheidsbehoefte van de bevolking centraal te stellen o.a. door conflictpreventie-benadering (*Early Warning & Early Action*), en het benadrukken van *accountability* en *good governance* via *Security Sector Reform (SSR)* programma's; en
- Deelname aan crisisbeheersingsoperaties in multilateraal verband en inzet voor verbetering van de effectiviteit van deze operaties.

Regisseren

- Artikel 100-procedures ter voorbereiding van besluitvorming betreffende wereldwijde inzet van de krijgsmacht in crisisbeheersingsoperaties conform het Toetsingskader 2014, in nauwe afstemming met de Minister van Defensie, de Minister voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking en de Minister van Justitie & Veiligheid.
- De toepassing van terrorismesancties/Sanctieregeling 2007 als onderdeel van het sanctiebeleid, uitgevoerd in overeenstemming met de Ministers van Financiën en Justitie & Veiligheid.
- In het kader van een zorgvuldig en transparant wapenexportbeleid draagt de Minister van Buitenlandse Zaken verantwoordelijkheid voor de buitenlandpolitieke toetsing van Nederlandse vergunningaanvragen voor wapenexporten. De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking is eindverantwoordelijk voor het afgeven van de wapenexportvergunningen.

Financiering

- Bijdragen aan goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid, waaronder aan de NAVO.
- Bijdragen ter bestrijding en terugdringing van internationaal terrorisme en andere vormen van internationale criminaliteit, waaronder aan het *International Centre for Counter-Terrorism*, het *Global Counter Terrorism Forum*, en de Regionale Veiligheidscoördinatoren binnen het BZ-postennet.
- Bijdragen ter bevordering van ontwapening en wapenbeheersing en bestrijding van proliferatie van massavernietigingswapens, waaronder aan het IAEA en de OPCW.
- Bijdragen ter bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband vanuit het Budget Internationale Veiligheid, in samenspraak met de Minister van Defensie, de Minister van Justitie en Veiligheid en de Minister voor BHOS, waaronder bijdragen aan crisisbeheersingsoperaties van de VN, de EU, de NAVO en de OVSE en flankerende activiteiten gefinancierd uit het Stabiliteitsfonds.
- Bijdragen ter bevordering van transitie in prioritaire gebieden, met name in de ring rond Europa via het in 2016 ingestelde Nederlands Fonds voor Regionale Partnerschappen (NFRP). Het NFRP bestaat uit het programma voor Maatschappelijke Transformatie (Matra), gericht op (Zuid)Oost-Europa, en het Shiraka-programma, gericht op de Arabische regio. Ook vanuit het Stabiliteitsfonds worden programma's in een aantal landen in deze regio's gefinancierd.
- Bijdragen aan conflictpreventie via uitvoering *Early Warning & Early Action* beleid, mede gefinancierd vanuit het Stabiliteitsfonds.
- Bijdragen aan normstelling en internationaal recht, bevordering van mensenrechten en capaciteitsopbouw in cyber space.
- Bijdrage aan de fysieke veiligheid van mensen via meerjarig humanitair ontmijnen en cluster munitie programma.
- Bijdragen aan *Security Sector Reform (SSR)* programma's ter bevordering van effectiviteit, legitimiteit, *oversight* en *accountability* van veiligheidsactoren vanuit het Stabiliteitsfonds.

- Bijdragen aan (NGO/ATT) programma's, die regulering en transparantie van de internationale wapenhandel bevorderen.

C: Beleidswijzigingen

De Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie uit 2018 is het bepalende beleidskader voor de inzet de komende jaren. Ten opzichte van de begroting 2019 zijn in dit kader geen beleidswijzigingen voorzien in 2020.

D1: Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 2 Veiligheid en stabiliteit							
Bedragen in EUR 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Verplichtingen	233.786	264.869	270.933	270.753	278.253	270.753	270.753
Uitgaven:							
Programma-uitgaven totaal	238.286	289.971	283.826	285.893	284.517	285.384	284.397
waarvan juridisch verplicht			85%				
2.1 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid							
	12.038	13.205	12.545	12.465	12.465	12.465	12.465
<i>Subsidies</i>							
Atlantische Commissie	500	500	500	500	500	500	500
Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid	1.150						
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
NAVO	7.628	7.200	7.200	7.200	7.200	7.200	7.200
WEU	609	565	565	565	565	565	565
Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid	851	2.700	2.700	2.700	2.700	2.700	2.700
Veiligheidsfonds	1.300	2.240	1.580	1.500	1.500	1.500	1.500
2.2 Bestrijding internationale criminaliteit en terrorisme							
	17.150	14.302	13.751	13.541	13.751	13.751	13.751
<i>Subsidies</i>							
Anti-terrorisme instituut	444	1.624	451	341	551	551	551
Contra-terrorisme	5.406	7.700	7.920	7.920	7.920	7.920	7.920
Cyber security	1.832	4.148	2.800	3.080	3.080	3.080	3.080
<i>Opdrachten</i>							
Global Forum on Cyber Expertise	231	330	0	0	0	0	0
Contra-terrorisme	1.080	500	500	0	0	0	0

Bedragen in EUR 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
Contra-terrorisme	7.068	0	880	880	880	880	880
Cyber security	1.089	0	1.200	1.320	1.320	1.320	1.320
2.3 Wapenbeheersing	9.749	13.138	10.873	10.882	10.794	10.794	10.794
<i>Subsidies</i>							
OPCW en andere ontwapeningsorganisaties	106						
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
IAEA	6.551	7.317	7.317	7.317	7.317	7.317	7.317
OPCW en andere ontwapeningsorganisaties	1.392	3.901	1.636	1.645	1.557	1.557	1.557
CTBTO	1.700	1.920	1.920	1.920	1.920	1.920	1.920
2.4 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband	172.089	220.136	216.835	219.183	217.685	218.552	217.565
<i>Subsidies</i>							
Nederland Helsinki Comité	28	28	28	28	28	28	28
Stabiliteitsfonds	22.965	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Training buitenlandse diplomaten	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
Regionale stabiliteit	200						
<i>Opdrachten</i>							
Stabiliteitsfonds	2 839						
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
OVSE	5.376	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Stabiliteitsfonds	50.257	63.400	63.400	63.400	63.400	63.400	63.400
VN-contributie voor crisisbeheersingsoperaties	80.479	109.919	99.849	99.849	99.849	99.849	99.849
Regionale stabiliteit	5.093	2.000					
Overige		6.546	58	2.406	908	1.775	788
<i>Bijdragen aan ander begrotingshoofdstuk</i>							
Inzet hoog-risico posten		4.743	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000

Bedragen in EUR 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stabiliteitsfonds	2.352						
2.5 Bevordering van transitie in prioritaire gebieden	27.260	29.190	29.822	29.822	29.822	29.822	29.822
<i>Subsidies</i>							
Nederlands Fonds voor Regionale Partnerschappen MATRA	5.015	13.522	11.822	11.822	11.822	11.822	11.822
Nederlands Fonds voor Regionale Partnerschappen Shiraka	3.176						
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
Nederlands Fonds voor Regionale Partnerschappen Shiraka	11.471	15.668	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000
Nederlands Fonds voor Regionale Partnerschappen MATRA	7.598						
Ontvangsten	3.226	1.242	1.242	1.242	1.242	1.242	1.242
2.10 Doorberekening Defensie diversen	212	242	242	242	242	242	242
2.40 Restituties programma's	3.014	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

D2: Budgetflexibiliteit

Binnen het artikelonderdeel «Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid» is ruim 90% juridisch verplicht. Het betreft de uitgaven voor de NAVO, Atlantische Commissie en verplichtingen richting de (inmiddels opgeheven) West-Europese Unie (WEU). Uitzondering hierop is het Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid (POBB) waarvan 70% juridisch is verplicht. Binnen het artikel «Bestrijding internationale criminaliteit en terrorisme» is het budget voor Contra-terrorisme en Cyber security voor 90% juridisch verplicht. Het artikelonderdeel «Wapenbeheersing» is volledig juridisch verplicht. Het betreft verdragsrechtelijke contributies. Het stabiliteitsfonds is voor ruim de helft van het budget juridisch verplicht. Begin 2020 wordt voor humanitair omtijnen nog een subsidie-beleidskader gepubliceerd. Verdragscontributies aan de VN-crisisbeheersingsoperaties (vredesmissies) en beveiliging hoog-risico posten zijn volledig juridisch verplicht. Op het artikelonderdeel «Bevordering van transitie in prioritaire gebieden» zijn de voorziene uitgaven voor het Shiraka-programma's grotendeels verplicht. Voor het niet-juridische verplichte deel van het Matra-programma zal nog gedurende 2019 een tender worden uitgeschreven voor de toekenning van nieuwe Matra projecten gericht op de ondersteuning van overheden in de Matra-doellanden. Deze toekenningen zullen in 2020 juridisch worden verplicht.

E: Toelichting op de financiële instrumenten

2.1. Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid

- Jaarlijkse verplichte bijdrage aan de NAVO.
- Jaarlijkse bijdrage aan het EU-Satellietcentrum en het Institute for Security Studies ten behoeve van de financiële verplichtingen (uitkering pensioengelden ex-WEU personeel) van de in juli 2011 opgeheven WEU.
- Jaarlijkse subsidie aan de Atlantische Commissie, ter ondersteuning van het maatschappelijk debat over de nationale en bondgenootschappelijke veiligheid.
- Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid (POBB) en Veiligheidsfonds, voor kleinschalige activiteiten met een katalyserende werking die het Nederlandse veiligheidsbeleid ondersteunen.

2.2. Bestrijding internationale criminaliteit en terrorisme

- Jaarlijkse bijdrage aan het in Den Haag gevestigde onafhankelijke *International Centre for Counter-Terrorism* (ICCT).
- Nederlandse inspanningen in multilateraal verband, met name als lid van het *Global Counterterrorism Forum* en *Global Coalition to Counter/Defeat ISIS* uit het Stabiliteitsfonds (verantwoording onder 2.4) en middelen die voortkomen uit het besluit tot versterking van de inspanningen op het gebied van contraterrore worden activiteiten gefinancierd. De projecten en programma's op dit artikelonderdeel zijn gericht op de versterking van capaciteit in voor Nederland prioritaire regio's om terrorisme, gewelddadig extremisme en radicalisering te voorkomen en te bestrijden.
- Daarnaast wordt budget vrijgemaakt om in te zetten op cybersecurity. Deze middelen worden onder meer ingezet voor het bevorderen van een normatief internationaal kader voor cyberactiviteiten en versterking van de kennispositie van de medewerkers op het gebied van cyber.
- Capaciteitsopbouw op het gebied van cyber security, cyber crime, data protectie en *e-governance* door middel van financiering van Nederlandse initiatieven onder het *Global Forum on Cyber Expertise*.
- Jaarlijkse bijdrage aan het in Finland gevestigde European Centre of Excellence Countering Hybrid Threats.

2.3 Wapenbeheersing

- Jaarlijkse bijdragen aan het IAEA, de OPCW en de CTBTO.
- Ondersteuning van kleinschalige initiatieven gericht op uitvoering van het Biologische en Toxische Wapens Verdrag (BTWC), Non-Proliferatie Verdrag (NPV) en de Ottawa Conventie.
- Bijdrage aan activiteiten onder auspiciën van het *G7 Global Partnership against the Spread of Weapons and materials of Mass Destruction* op het gebied van het tegengaan van proliferatie van radiologische en nucleaire bronnen en *bio-security*, en het bevorderen van *implementatie sanctieprogramma's*.

2.4 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband

- Verbetering van de inzet van civiele expertise door modernisering van de civiele missiepool.
- Verdragscontributies aan de VN-crisisbeheersingsoperaties (vrede-missies).

- Bijdragen uit het Stabiliteitsfonds voor de inzet op het snijvlak van vrede, veiligheid en ontwikkeling. Het fonds kan o.a. worden ingezet om activiteiten te financieren op gebied van oude en nieuwe dreigingen, zoals aanpak van wapen- en drugssmokkel en grensoverschrijdende criminaliteit, ontmijning en piraterijbestrijding. Daarnaast worden een aantal lopende activiteiten uit het fonds gefinancierd, zoals ontmijningsactiviteiten, training voor Afrikaanse peacekeepers (ACOTA), en bijdragen aan de VN op specifieke thema's.
- Er is structureel EUR 20 miljoen beschikbaar voor de beveiliging van diplomaten en ambassades in gebieden met een hoog-risicoprofiel.
- Bijdragen ten behoeve van de trainingen van buitenlandse diplomaten in Nederland.

2.5 Bevordering van transitie in prioritaire gebieden

- Het Nederlands Fonds voor Regionale Partnerschappen (NFRP) wordt gebruikt om organisaties en mensen te ondersteunen bij het verbeteren en versterken van democratische processen, institutionele capaciteit en de rechtsstaat. Het NFRP bestaat uit het Matra programma (Matra: maatschappelijke transformatie) gericht op het Oostelijk Partnerschap en Pre-accessie regio (de Westelijke Balkan en Turkije) en het Shiraka-programma, gericht op het Midden-Oosten en Noord-Afrika, elk met eigen beleidsaccenten. Met ingang van 2018 is het budget voor het NFRP structureel verhoogd, zowel vanwege de relevantie van de Matra- en Shiraka-programma's als om uitvoering te geven aan de motie Servaes/Ten Broeke (Kamerstuk, [34 300-V, nr. 26](#)).

Artikel 3: Effectieve Europese samenwerking

A: Algemene doelstelling

De algemene doelstelling is een effectieve Europese samenwerking om de Europese Unie en haar lidstaten zo vreedzaam, welvarend en sterk mogelijk de toekomst in te loodsen. Europa is essentieel voor onze welvaart, vrijheid en veiligheid. Een actieve opstelling van Nederland in het Europese besluitvormingsproces en in de bilaterale relaties met Europese partners is dan ook in het directe belang van Nederlandse burgers en bedrijven. Door consequent en constructief optreden kan Nederland zijn invloed binnen de Europese Unie vergroten. Zo kan Nederland mede vorm geven aan ontwikkelingen in Europa die direct van invloed zijn op onze economische, sociale en politieke toekomst.

B: Rol en verantwoordelijkheid

Binnen de Europese Unie wordt gewerkt aan economische groei, werkgelegenheid, gezonde overheidsfinanciën van de lidstaten en toekomstbestendige Europese samenwerking gericht op hoofdzaken en toegevoegde waarde. Daarnaast zullen het uittredingsproces van het Verenigd Koninkrijk, de Europese migratieproblematiek en de (aanloop naar) onderhandelingen over een nieuw meerjarig financieel kader de aandacht vragen. Tot slot zet Nederland zich in voor effectief extern beleid, inclusief een versterkt gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid.

De [Staat van de Unie](#) bevat de geïntegreerde visie van de regering op de Europese samenwerking en de rol van Nederland daarbij.

De Minister is verantwoordelijk voor:

Regisseren

- Het bevorderen en bewaken van de coherentie en de consistentie van het Nederlandse Europabeleid, inclusief de voorbereiding van de Europese Raad en horizontale dossiers.
- Het interdepartementaal afstemmen van de Nederlandse inzet in de verschillende, afzonderlijke Raadsformaties.
- Het vormgeven van het Europese externe beleid ten opzichte van derde landen, inclusief uitbreiding van de EU, uittreding uit de EU, regio's en ontwikkelingslanden.
- De gedachtenvorming over de institutionele structuur van de EU.
- Het onderhouden en intensiveren van de bilaterale relaties met andere Europese landen en het bevorderen van een Europese waardengemeenschap.

Financieren

- Nederlandse afdrachten aan de Europese begroting en aan het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF).
- Bijdragen aan een hechtere Europese waardengemeenschap middels een bijdrage aan de Raad van Europa.
- Bijdragen ter versterking van de Nederlandse positie in de Unie van 28, waaronder aan de Benelux.

C: Beleidswijzigingen

Ten opzichte van de begroting 2019 zijn in dit kader geen beleidswijzigingen voorzien in 2020.

D1: Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 3 Effectieve Europese samenwerking							
Bedragen in EUR 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Verplichtingen	7.771.324	8.470.754	8.825.395	9.372.269	9.614.909	9.917.888	10.188.186
Uitgaven:							
Programma-uitgaven totaal	7.985.994	8.695.649	9.069.744	9.601.794	9.862.830	10.147.413	10.437.151
waarvan juridisch verplicht			100%				
3.1 Afdrachten aan de Europese Unie	7.757.339	8.445.565	8.820.041	9.348.175	9.609.211	9.893.794	10.183.532
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
BNI-afdracht	4.080.678	4.630.326	4.787.631	5.227.578	5.401.774	5.581.515	5.775.804
BTW-afdracht	539.019	556.114	584.284	603.509	630.607	653.101	675.367
Invoerrechten	3.137.642	3.259.125	3.448.126	3.517.088	3.576.830	3.659.178	3.732.361
3.2 Europees ontwikkelingsfonds	214.252	234.281	234.281	238.897	238.897	238.897	238.897
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
Europees Ontwikkelingsfonds	214.252	234.281	234.281	238.897	238.897	238.897	238.897
3.3 Een hechtere Europese waardengemeenschap	9.966	9.720	9.720	9.720	9.720	9.720	9.720
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
Raad van Europa	9.966	9.720	9.720	9.720	9.720	9.720	9.720
3.4 Versterkte Nederlandse positie in de Unie	4.437	6.083	5.702	5.002	5.002	5.002	5.002
<i>Subsidies</i>							
EIPA	418	348	348	348	348	348	348
<i>Opdrachten</i>							
Programmatie ondersteuning: Brexit		1.081	700				
Programmatie ondersteuning: CECP		675	675	675	675	675	675
EU voorzitterschap	66						
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
Benelux bijdrage	3.953	3.979	3.979	3.979	3.979	3.979	3.979
Ontvangsten	1.084.905	45.835	693.824	703.667	715.616	732.085	746.722

Bedragen in EUR 1.000		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
3.10	Diverse ontvangsten EU	1.084.647	45.585	693.574	703.417	715.366	731.835	746.472
	Invoerrechten	620.843	651.825	689.624	703.417	715.366	731.835	746.472
	Overige ontvangsten EU	463.804	- 606.240	3.950	0	0	0	0
3.30	Restitutie Raad van Europa	258	250	250	250	250	250	250

D2: Budgetflexibiliteit

De uitgaven op dit artikel zijn geheel juridisch verplicht. De belangrijkste uitgaven betreffen de afdracht aan de EU en de Nederlandse bijdrage aan het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) en bijdragen aan de Benelux en Raad van Europa.

E: Toelichting op de financiële instrumenten

3.1 Afdrachten aan de Europese Unie

De EU-begroting wordt grotendeels gefinancierd door middel van afdrachten van lidstaten (90–95%). Daarnaast ontvangt de EU overige inkomsten, zoals bijdragen van derden, rente- en boete-inkomsten. De afdrachten van de lidstaten in de vorm van de douanerechten, de BTW-afdracht en de BNI-afdracht zijn vastgelegd in het Eigen Middelenbesluit (EMB). In het EMB zijn ook de kortingen op de afdrachten opgenomen en de zogenoemde perceptiekostenvergoeding – dit is de vergoeding voor de kosten die lidstaten maken voor het innen van de douanerechten. De Nederlandse douanerechten, BTW-afdrachten en BNI-afdrachten zijn opgenomen op artikel 3.1, de perceptiekostenvergoeding op artikel 3.10.

Het uitgangspunt voor de vaststelling van de raming voor de Nederlandse afdrachten is de omvang van het uitgavenplafond uit het Meerjarig Financieel Kader. Dit plafond maximeert de uitgaven uit hoofde van de EU-begroting en daarmee de afdrachten van de lidstaten. De omvang van de Nederlandse afdrachten komt dan als volgt tot stand:

- Alle *douanerechten* die door de EU-landen worden geheven op producten die afkomstig zijn van landen buiten de EU, worden afgedragen aan de EU twee maanden na inning door de Nederlandse douane, en na aftrek van de perceptiekostenvergoeding (20%) voor de inningskosten. De Europese Commissie (Eurostat) maakt op basis van de eerder ontvangen douanerechten een raming voor het komend jaar voor lidstaten (extrapolatie op basis van historische gegevens).
- De *BTW-afdracht* bedraagt een vast percentage van de geharmoniseerde btw-grondslag.⁸ De geharmoniseerde grondslag voor het komend jaar wordt geraamd en vastgesteld door de Europese Commissie (Eurostat). Nederland krijgt een korting op de BTW-afdracht en betaalt 0,15% over de geharmoniseerde grondslag (in plaats van de reguliere 0,30%). De bijdrage aan de korting voor Verenigd Koninkrijk wordt opgeteld bij de BTW-afdracht.

⁸ Omdat de btw-tarieven en grondslagen verschillen tussen afzonderlijke lidstaten wordt een geharmoniseerde grondslag vastgesteld, waarover de lidstaten een gelijkwaardige afdracht betalen.

- De *BNI-afdracht* is het sluitstuk van de financiering van de EU-begroting. Het deel van de Europese uitgaven dat niet gefinancierd kan worden door de overige inkomsten, douanerechten en de BTW-afdracht wordt gefinancierd door BNI-afdrachten van de lidstaten. De totale BNI-afdracht van de lidstaten wordt bepaald door de bovengenoemde inkomsten in mindering te brengen op het betalingsplafond. Het aandeel van een lidstaat hierin wordt vervolgens bepaald op basis van het eigen BNI ten opzichte van het Europese BNI. Dit zogeheten relatieve BNI-aandeel in de totale BNI-afdracht komt tot stand door het tarief van 0,76%⁹ (totale BNI-afdracht/Europees BNI) te vermenigvuldigen met het Nederlands BNI. Nederland ontvangt vervolgens een jaarlijkse korting op de BNI-afdracht van EUR 695 miljoen (in prijzen 2011); voor Nederland komt dit uiteindelijk neer op een netto-korting in 2020 van EUR 771 miljoen. Deze korting wordt gedurende het jaar met de maandelijkse BNI-afdracht verrekend.

In jaren dat de Europese begroting ver onder het betalingsplafond wordt vastgesteld, wordt deels afgeweken van deze systematiek. Er wordt in deze jaren (zoals het geval was in 2017, 2018, 2019 en nu voor 2020) uitgegaan van een niveau onder het betalingsplafond omdat het niet te verwachten is dat wanneer het voorstel voor de Europese begroting zo ver onder het betalingsplafond ligt, de daadwerkelijke Europese uitgaven in 2020 daar nog op uitkomen. Zoals toegelicht in de Kamerbrief over de EU-begroting 2020¹⁰ zullen de vertraagde betalingen meelopen in de *reste á liquider* (RAL) en ingepast moeten worden onder de betalingsplafonds van het volgende MFK.

Onderbouwing Nederlandse afdracht 2020 (miljoen euro)			
Omschrijving	Grondslag	Tarief	2020
Artikel 3.1			
Douanerechten	3.488	100,00%	3.448
BTW-afdracht			584
<i>waarvan bruto BTW-afdracht</i>	344.755	0,30%	1.034
<i>waarvan korting BTW-afdracht</i>	344.755	- 0,15%	- 517
<i>waarvan bijdrage korting VK</i>	71	-	71
BNI-afdracht			4.788
<i>waarvan bruto BNI-afdracht</i>	833.754	0,67%	5.559
<i>waarvan korting BNI-afdracht</i>	-	-	- 771
Artikel 3.10			
Perceptiekostenvergoeding	3.448	20%	690
Overige inkomsten	-	-	-

De onderstaande overzichtstabellen tonen de cijfers over de EU-afdrachten, ontvangsten en de netto betalingsposities over 2018.

⁹ Dit is het geraamde tarief voor 2020. Het tarief kan tussen jaren verschillen al naar gelang de omvang van de Europese begroting en het aandeel daarvan dat door de BNI-afdracht van de lidstaten gefinancierd dient te worden.

¹⁰ Kamerstukken II, 2018–2019, 21 501-03, nr. 129

Netto betalingspositie Nederland 2018 (in miljoenen EUR), bron Europese Commissie, Financial Report 2018¹

AFDRACHTEN

Douanerechten/landbouwheffingen	3.130
BTW-middel (inclusief bijdrage aan de korting voor het VK)	556
BNI-middel	4.289
Perceptiekostenvergoeding	- 627
TOTAAL afdrachten	7.348

¹ Om de nettobetalingspositie in absolute getallen te berekenen wordt gebruik gemaakt van de Nederlandse definitie van de nettopositie in plaats van de Commissiedefinitie. Volgens de Nederlandse definitie worden ook o.a. de douanerechten (en overeenkomstig de perceptiekostenvergoeding) en de administratieve uitgaven van de EU meegenomen in de nettopositie.

ONTVANGSTEN

1a Concurrentiekracht	1.090
1b Cohesie/structuurfondsen	172
2 Landbouw en natuurbehoud	878
3 JBZ en burgerschap	236
4 Extern beleid	0
5 Administratieve uitgaven	94
TOTAAL ontvangsten	2.470
NETTO POSITIE	4.877

Netto betalingsposities 10 grootste netto-betalers (% Bruto Nationaal Inkomen). Definitie Europese Commissie, landen gesorteerd van grootste naar kleinste nettobetalingspositie voor het jaar 2018.

	2015	2016	2017	2018
DE	- 0,43%	- 0,40%	- 0,32%	- 0,39%
DIK	- 0,26%	- 0,28%	- 0,24%	- 0,39%
AT	- 0,29%	- 0,23%	- 0,25%	- 0,35%
SE	- 0,41%	- 0,33%	- 0,29%	- 0,32%
NL	- 0,39%	- 0,30%	- 0,19%	- 0,31%
UK	- 0,46%	- 0,24%	- 0,23%	- 0,29%
IT	- 0,20%	- 0,14%	- 0,21%	- 0,29%
FR	- 0,28%	- 0,36%	- 0,20%	- 0,26%
IER	- 0,15%	- 0,16%	- 0,07%	- 0,12%
BE	- 0,37%	- 0,28%	- 0,16%	- 0,11%

Toelichting:

Voor de vergelijkbaarheid met andere lidstaten wordt gebruik gemaakt van de cijfers van de Europese Commissie. De kortingen over 2014–2016 zijn in 2017 in de kas ontvangen door Nederland, maar in deze cijfers zijn ze door de Commissie toegerekend naar het jaar waarop ze van toepassing waren. De nettoposities van lidstaten zijn over de jaren niet constant, omdat deze sterk afhankelijk zijn van het implementatieritme van de programma's onder het MFK, dat per programma en per lidstaat verschilt.

3.2 Europees Ontwikkelingsfonds

- Bijdrage aan het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF). Dit fonds is het instrument waarmee de Europese Unie de ontwikkelingssamenwerking met de landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACS) en de landen en gebieden overzee (LGO) uitvoert. Het budget en programma van het 11e EOF (2014–2020) is voor een periode van zeven jaar vastgesteld. Het grootste deel van het EOF is bestemd voor de financiering van de steun aan nationale, regionale en lokale projecten en programma's gericht op de economische en sociale ontwikkeling van die gebieden.

3.3 Een hechtere Europese waargemeenschap

- Raad van Europa: Nederland beschouwt de Raad van Europa als een belangrijke hoeder van mensenrechten, democratie en rechtsstaat in heel Europa. Ook wil Nederland bijdragen aan verdergaande hervorming van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en aan een zorgvuldig voorbereide toetreding van de EU tot het EVRM. De Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging in Straatsburg speelt daarbij een centrale rol door goede betrekkingen en, indien opportuun, regelmatig overleg met het secretariaat van de Raad van Europa, permanente vertegenwoordigingen van andere lidstaten en met de Nederlandse delegatie in de Parlementaire Assemblee (PACE) van de Raad van Europa.

3.4 Versterkte Nederlandse positie in de Unie

- Jaarlijkse bijdrage aan de Benelux Unie. De Benelux Unie dient twee doelen: het vervullen van een voortrekkersrol binnen de Europese Unie en grensoverschrijdende samenwerking, vooral op het gebied van economie, duurzame ontwikkeling en justitie/binnenlandse zaken. Daarnaast werkt Nederland in Benelux-verband ook samen op buitenlandspolitiek terrein.
- Subsidie aan *European Institute for Public Administration* (EIPA). Het EIPA heeft als doel het ontwikkelen van de capaciteiten van ambtenaren in het omgaan met EU-aangelegenheden.
- Brexit-programma's gericht op simulaties onderhandelingsdynamiek, geschillenbeslechting, monitoring en toezicht, en hoe om te gaan met verschillen in regelgeving («dynamische equivalentie»). Daarnaast mogelijke studies op gebied van geschillenbeslechting in een nieuwe relatie EU-VK en /of regelgeving, in algemene zin of in bepaalde sectoren, en onderzoek en modelering ten behoeve van de coalitievormingonderhandelingen gericht op de toekomstige relatie. Alsook diverse activiteiten op het gebied van voorlichting en publieksonderzoek.
- De programmagelden *Cöördinatie Eenheid Contingency Planning* (CECP) zullen besteed worden aan concrete mitigerende maatregelen, zoals voorbereidingen crisismanagement en rijksbrede communicatie naar burgers en ondernemers, die in voorbereidingen op een no-deal Brexit-scenario door verschillende departementen en uitvoeringsorganisaties Rijksbreed worden genomen. Hierbij heeft het Ministerie van Buitenlandse Zaken het mandaat om een operatiecentrum op te zetten ten behoeve van een gecoördineerde contingency planning Brexit waarbij ook samenwerking en afstemming wordt gezocht met het bedrijfsleven.

3.10 Ontvangsten

- De ontvangsten onder dit beleidsartikel betreffen de zogenaamde perceptiekostenvergoeding die Nederland ontvangt voor de kosten die

gemaakt worden bij de inning van de douanerechten en bedragen 20% van de geïnde douanerechten. Deze ontvangsten zijn begrotingstechnisch niet gekoppeld aan de begroting van de Nederlandse Douane.

Artikel 4: Consulaire dienstverlening en uitdragen Nederlandse waarden

A: Algemene Doelstelling

Het verlenen van goede consulaire diensten aan Nederlanders in nood in het buitenland, evenals het verstrekken van reisdocumenten aan Nederlanders in het buitenland. Daarnaast levert het Kabinet een bijdrage aan een gereguleerd personenverkeer door de Nederlandse inbreng in het Europese visumbeleid en is verantwoordelijk voor de visumverlening kort verblijf.

Het versterken van de Nederlandse cultuursector door internationale uitwisseling en presentatie; verbindingen leggen met economische diplomatie en andere prioriteiten van geïntegreerd buitenlandbeleid, zoals het mensenrechtenbeleid en veiligheidsbeleid.

B: Rol en verantwoordelijkheid

De Minister is verantwoordelijk voor de volgende zaken:

Consulaire dienstverlening

Uitvoeren

- Visumbeleid kort verblijf van het Koninkrijk der Nederlanden;
- Afgifte van machtigingen voorlopig verblijf (MVV's) op de posten;
- Afname van inburgeringsexamens buitenland;
- Orange Carpet-beleid, ter bevordering van het Nederlandse bedrijfsleven;
- Bijstand aan Nederlanders in nood in het buitenland;
- Begeleiding van Nederlanders die in het buitenland gedetineerd zijn;
- Uitbrengen van reisadviezen;
- Crisisrespons;
- Afgifte van Nederlandse reisdocumenten in het buitenland en van diplomatieke en dienstpaspooten;
- Afgifte van consulaire verklaringen en legalisaties.

Indicator als uitvoeringsverantwoordelijke:

Visumbeleid kort verblijf van het Koninkrijk der Nederlanden		
Indicator	Streefwaarde 2019	Streefwaarde 2020
Percentage visumaanvragen kort verblijf dat binnen 15 dagen wordt afgehandeld	85%	85%

Bron: Ministerie van Buitenlandse Zaken

De norm voor de doorlooptijd van visumaanvragen (Schengen) bedraagt 15 dagen conform de EU Visumcode (in werking getreden per 5.4.2010). Deze periode kan in bijzondere gevallen worden verlengd tot 60 dagen.

NB: De doorlooptijd is het aantal dagen dat zit tussen het indienen van een ontvankelijke visumaanvraag tot aan het moment van bekendmaken of uitreiken van de beslissing op de aanvraag.

Regisseren

- Europees visum- en migratiebeleid en Caraïbisch visumbeleid;
- Bilaterale dimensie van visum- en migratiebeleid.

Nederlandse cultuur en publieksdiplomatie

De uitvoering van het Internationaal Cultuurbeleid (ICB) is een gedeelde verantwoordelijkheid van de Minister van Buitenlandse Zaken (bij wie ook de coördinatie ligt), de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Het beleidskader voor het ICB wordt steeds voor een periode van vier jaar vastgesteld ([beleidskader internationaal cultuurbeleid 2017–2020](#)). De inzet op het gebied van Publieksdiplomatie valt onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Buitenlandse Zaken.

Stimuleren

- Promotie van Nederlandse kunst en cultuur in het buitenland en identificatie van internationale kansen en ontwikkelingen voor de Nederlandse culturele sector en creatieve industrie.
- Behoud, beheer en ontsluiting van gedeeld cultureel erfgoed.
- Buitenlandse bezoekersprogramma's.
- Het inzetten van publieksdiplomatie door het postennetwerk en BZ om het beeld van Nederland in het buitenland te versterken en op een positief realistische manier uit te dragen.

Regisseren

- Beleidsvorming en uitvoering van het Internationaal Cultuurbeleid.
- Afstemming met culturele fondsen en ondersteunende instellingen over internationale activiteiten.
- Ondersteuning van het buitenlandpolitieke- en economische beleid door publieksdiplomatie en cultuur in te zetten, bijvoorbeeld als instrument in de dialoog over mensenrechten.

Financiering

- Ondersteuning van culturele fondsen, instellingen en activiteiten binnen het beleidskader Internationaal Cultuurbeleid (2017–2020).
- Nederlands-Vlaamse samenwerking (via ondersteuning van Huis DeBuren in Brussel).
- Bezoekersprogramma's.
- Gedelegeerde activiteiten Publieksdiplomatie en Cultuur door Nederlandse ambassades.
- Subsidieregeling voor programma's gericht op jeugd en sociale innovatie in de ring van landen grenzend aan de EU.

C: Beleidswijzigingen

Consulaire Zaken en Visumbeleid

Het beleid is op hoofdlijnen hetzelfde, maar – mede naar aanleiding van de IOB-evaluatie¹¹ – is in de beleidsbrief «de Staat van het Consulaire» geëxpliciteerd wat het Ministerie van Buitenlandse Zaken verstaat onder goede en klantgerichte dienstverlening. Ook ligt bij de consulaire dienstverlening meer nadruk op zelfredzaamheid en besteedt BZ tegelijkertijd meer aandacht aan kwetsbare groepen.

Internationaal Cultuurbeleid

De doorlichting door IOB die in 2019 werd afgerond, vormt geen aanleiding het huidige beleidskader aan te passen, maar levert wel inzichten op voor het opvolgende, vierjarig beleidskader dat met ingang van 2021 van start gaat. In 2020 worden enerzijds programma's en

¹¹ IOB-evaluatie «De burger centraal? Consulaire dienstverlening in beweging 2011–2018».

activiteiten onder het huidige kader afgerond en anderzijds voorbereidingen getroffen ter uitvoering van het opvolgend kader.

Publieksdiplomatie

Er is een nieuwe visuele identiteit van Nederland ontwikkeld om de reputatie van Nederland te versterken en de beleidsmatige doelstellingen concreet te ondersteunen. Het nieuwe verhaal van Nederland en de visuele weergave in een beeldmerk – alles ontwikkeld in nauwe samenwerking met relevante departementen en het bedrijfsleven – onderscheidt Nederland als open, vindingrijk en inclusief. Er komt er een uitgebreide *toolkit* voor het vertellen van dit verhaal, die vanaf begin 2020 publiekelijk zal worden uitgerold. De implementatie vanaf 2020 versterkt de reputatie van Nederland en ondersteunt de huidige beleidsdoelstellingen, conform huidig beleid op publieksdiplomatie.

D1: Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 4 Consulaire dienstverlening en uitdragen Nederlandse waarden							
Bedragen in EUR 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Verplichtingen	55.902	68.575	51.873	44.871	50.871	44.571	46.821
Uitgaven:							
Programma-uitgaven totaal	55.790	70.218	54.198	49.271	49.171	49.171	49.671
waarvan juridisch verplicht			51%				
4.1 Consulaire dienstverlening Nederlanders in het buitenland	13.962	17.312	12.462	9.657	9.657	9.657	12.457
<i>Subsidies</i>							
Gedetineerdenbegeleiding	1.524	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560	1.560
<i>Inkomensoverdrachten</i>							
Gedetineerdenbegeleiding		540	540	540	540	540	540
<i>Oprichtingen</i>							
Consulaire bijstand	527	409	409	409	409	409	409
Reisdocumenten en verkiezingen	4.992	2.900	2.550	2.550	2.550	2.550	5.350
Consulaire opleidingen	146	400	400	400	400	400	400
Consulaire informatiesystemen	6.386	7.003	7.003	4.198	4.198	4.198	4.198
Loket buitenland		3.500					
Gedetineerdenbegeleiding	387						
<i>Bijdragen aan agent-schappen</i>							
Loket buitenland		1.000					
4.2 Samen met (keten) partners het personenverkeer reguleren	14.840	20.619	13.449	11.189	11.089	11.089	9.339

Bedragen in EUR 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Opdrachten</i>							
Ambtsberichtenonderzoek	18	150	150	150	150	150	150
Visumverlening	2.857	2.900	2.950	3.050	3.050	3.050	3.050
Legalisatie en verificatie	49	80	80	80	80	80	80
Consulaire informatiesystemen	10.886	14.586	9.241	6.881	6.781	6.781	5.031
Informatie ondersteunend beslissen		1.875					
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
Bijdragen asiel en migratie	920	1.028	1.028	1.028	1.028	1.028	1.028
<i>Bijdragen aan ander begrotingshoofdstuk</i>							
Bijdragen asiel en migratie	110						
4.3	Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	7.023	9.898	7.706	8.794	8.794	8.794
<i>Subsidies</i>							
Internationaal cultuurbeleid	1.564	7.075	5.236	8.794	8.794	8.794	8.794
<i>Opdrachten</i>							
Internationaal cultuurbeleid	4.118						
<i>Bijdragen aan agent-schappen</i>							
Internationaal cultuurbeleid	1.341						
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
Internationaal cultuurbeleid		2.823	2.470				
4.4	Uitdragen Nederlandse waarden en belangen	19.965	22.389	20.581	19.631	19.631	19.081
<i>Subsidies</i>							
Instituut Clingendael	800	820	820	2.420	2.420	2.420	2.420
Programma ondersteuning buitenlands beleid	4.545	5.958	4.058	3.058	3.058	3.058	3.058

Bedragen in EUR 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Internationale manifestaties en diverse bijdragen	49	99	99	99	99	99	99
Publieksdiplomatie	2.833	2.329	3.399	3.399	3.399	3.399	3.399
Onderzoeksprogramma	50	50	50	50	50	50	50
<i>Opdrachten</i>							
Adviesraad Internationale vraagstukken	376	525	525	525	525	525	525
Instituut Clingendael		1.600	1.600				
Bezoeken VIPS en uitgaven CD en Internationale organisaties	382	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Algemene voorlichting	2.333	4.448	2.290	2.290	4.490	4.490	4.490
Koninklijk Huis – inkom. en uitg. bezoeken, off. ontvangsten	1.500	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
China-strategie		250	500	550	550	550	
Onderzoeksprogramma	2.000	320	220	220	220	220	220
Programma ondersteuning buitenlands beleid	480						
<i>Bijdragen aan agent-schappen</i>							
Algemene voorlichting	2.056		2.200	2.200			
<i>Bijdragen aan ZBO's/ RWT's</i>							
Verkeersnotificaties		400	400	400	400	400	400
<i>Bijdragen (inter)nationale organisaties</i>							
Europese bewustwording		250	250	250	250	250	250
Publieksdiplomatie	2.943	2.340	1.170	1.170	1.170	1.170	1.170
Ontvangsten	64.894	51.749	50.374	50.374	50.374	50.374	50.374
4.10 Consulaire dienstverlening Nederlanders in het buitenland	20.407	9.500	9.500	9.500	9.500	9.500	9.500
4.20 Consulaire dienstverlening aan vreemdelingen	44.413	41.375	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
4.40 Doorberekening Defensie diversen	74	874	874	874	874	874	874
4.41 Ontvangsten verkeersnotificaties	0	0	0	0	0	0	0

D2: Budgetflexibiliteit

De uitgaven van subsidies en opdrachten voor gedetineerdenbegeleiding en overige consulaire dienstverlening, op basis van eigen verantwoordelijkheid, aan Nederlanders in het buitenland zijn volledig juridisch verplicht. Voor de consulaire informatiesystemen zijn de verplichtingen nog niet juridisch vastgelegd, maar dat wordt gedurende het jaar gedaan. De inkoop van de te verstrekken reisdocumenten alsmede de geplande uitgaven voor het samen met (keten-)partners reguleren van het personenverkeer zijn nog niet juridisch verplicht en worden aan de hand van de afgifte van paspoorten van visa bepaald. Hiervoor worden wel aan het begin van het begrotingsjaar verplichtingen aangegaan. Binnen het artikelonderdeel grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur zijn de uitgaven voor de specifieke landenprogramma's nog niet juridisch verplicht, de verplichtingen worden in het begrotingsjaar zelf aangegaan. Voor het inzetten van publieksdiplomatie om het beeld van Nederland in het buitenland te versterken en op een positief realistische manier uit te dragen door het postennetwerk en het ministerie zelf zijn ramingen opgenomen die nog niet juridisch vastliggen. Het gaat dan om activiteiten op het gebied van voorlichting, landenprogramma's, bezoeken van hoogwaardigheidsbekleders en uitgaven voor het Corps Diplomatique en internationale organisaties. Het Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid (POBB) is voor 39% juridisch verplicht en wordt gedurende het jaar verder ingevuld. De subsidie voor Clingendael is geheel juridisch vastgelegd. De uitgaven ten behoeve van het Koninklijk Huis worden in de loop van 2020 ingevuld. Dit geldt ook voor de Chinastrategie.

E: Artikelonderdelen

4.1: Consulaire dienstverlening Nederlanders in het buitenland

- Verlenen van financiële- en niet financiële consulaire bijstand aan Nederlanders in nood en/of schrijnende gevallen;
- (Stille) diplomatie met oog op eerlijke rechtsgang voor Nederlandse gedetineerden;
- Verstrekken van reisadviezen;
- Bijstaan van Nederlanders in geval van crises; als dat noodzakelijk en mogelijk is, organiseren, waar mogelijk met partnerlanden, van evacuaties;
- Verstrekken van reisdocumenten en opmaken van consulaire akten en verklaringen;
- Adviseren en ondersteunen van Nederlandse gedetineerden door gedifferentieerde bezoekfrequentie, in bepaalde landen maandelijks giften aan gedetineerden, en subsidies ten behoeve van resocialisatie, extra zorg en juridisch advies;
- Consulaire informatiesystemen om de primaire consulaire processen te kunnen afhandelen;
- Organiseren van opleidingen gericht op optimalisatie van consulaire werkprocessen.

4.2 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren

- Behandelen van aanvragen voor visa kort verblijf en het beleid op dit terrein;
- Inname van aanvragen voor MVV's;
- Afnemen van inburgeringsexamens;
- Verrichten van legalisaties en uitvoeren van verificatieonderzoeken;
- Consulaire informatiesystemen om de primaire consulaire processen te kunnen afhandelen;

- Op verzoek van het Ministerie van Justitie en Veiligheid worden algemene en individuele ambtsberichten opgesteld, waarop door J&V mede het toelatings- en terugkeerbeleid wordt gebaseerd;
- Diplomatie voor het bemiddelen bij terugkeer van vreemdelingen zonder rechtmatig verblijf;
- Samenwerking met instanties in en buiten Nederland, de EU en internationale organisaties;
- In het kader van versterkte Europese samenwerking maken van afspraken over wederzijdse visumvertegenwoordiging.

4.3 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur

- Subsidieverlening via de posten en aan DutchCulture voor internationale culturele activiteiten.
- Ondersteuning van initiatieven in vier landen in de ring rondom Europa die de lokale cultuursector versterken, cultuurparticipatie vergroten, de leefomgeving in steden verbeteren en behoud van lokaal cultureel erfgoed verduurzamen.

4.4 Uitdragen Nederlandse waarden en belangen

- Via strategische beleidscommunicatie richt Buitenlandse Zaken zich op doelgroepen die van belang zijn bij het ontwikkelen, bereiken en uitdragen van beleidsdoelstellingen op het terrein van buitenlandbeleid. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de media en via persoonlijke contacten zoals bijeenkomsten. Daarnaast worden online kanalen ingezet, zoals Facebook en twitter.
- Bijdrage aan publieksdiplomatie, waarmee Nederlandse ambassades activiteiten kunnen ondersteunen of opstarten op het gebied strategische beleidscommunicatie, beeldvorming over Nederland en internationaal cultuurbeleid;
- Subsidie ten behoeve van Instituut Clingendael;
- Vanuit het Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid (POBB) worden eenmalige katalyserende activiteiten gefinancierd ter ondersteuning van de doelstellingen van het Nederlandse buitenlandbeleid;
- Ondersteuning van de diplomatieke missies, in Nederland: het faciliteren van ambassades en hun medewerkers, maar ook het toepassen, interpreteren, handhaven en implementeren van de Weense verdragen en zetelovereenkomsten en de toepasselijke Nederlandse wet- en regelgeving.
- Voor bezoeken, ontvangsten en overige uitgaven hoogwaardigheidsbekleders, Corps Diplomatique en internationale organisaties wordt EUR 1 miljoen geraamd.
- Voor uitgevan ten behoeve van staatsbezoeken, officiële bezoeken en werkbezoeken van het Koninklijk Huis wordt EUR 2 miljoen geraamd.

Ontvangsten

- De ontvangsten onder dit artikel bestaan hoofdzakelijk uit leges voor de afgifte van reisdocumenten, visa en de legalisatie van documenten. Een deel van de consulaire ontvangsten wordt ingezet om een bijdrage te leveren aan de kosten van het consulaire werkproces.

4. NIET-BELEIDSARTIKELEN

Artikel 5: Geheim

Niet-beleidsartikel 5 Geheim							
Bedragen in EUR 1 000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Verplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven	0	0	0	0	0	0	0

Op dit artikel worden geheime uitgaven verantwoord.

Artikel 6: Nog onverdeeld

Niet-beleidsartikel 6 nog onverdeeld							
Bedragen in EUR 1.000	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Verplichtingen	0	5.270	3.027	20.871	51.686	88.154	120.346
Uitgaven:							
Uitgaven totaal	0	5.270	3.027	20.871	51.686	88.154	120.346
6.1 nog onverdeeld (HGIS)	0	5.270	3.027	20.871	51.686	88.154	120.346

Op dit artikel worden uitgaven verantwoord die samenhangen met de HGIS-indexering en HGIS-besluitvorming bij Voorjaarsnota. Op basis van de prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (BBP) wordt het HGIS non-ODA budget geïndexeerd en uitgekeerd via het artikel nog onverdeeld. De reeks binnen dit artikel is met name bedoeld om ten behoeve van de HGIS jaarlijks de loon- en prijsbijstelling voor het eigen apparaat te kunnen uitkeren en incidentele initiatieven of tegenvallers mee te dekken.

Artikel 7. Apparaat

A: Personele en materiële uitgaven

Dit artikel betreft de apparaatsuitgaven van zowel het postennetwerk in het buitenland als het departement in Den Haag, exclusief de personele uitgaven voor de politieke leiding en attachés van andere ministeries. Het omvat de verplichtingen voor en uitgaven aan het ambtelijk personeel, de overige personele uitgaven en het materieel.

Personeel:

De personele uitgaven vallen uiteen in de volgende categorieën: (1) Uitgaven voor het ambtelijk personeel; Dit betreft de algemene ambtelijke leiding van het departement (met uitzondering van de secretaris-generaal, plaatsvervangend secretaris-generaal en directeuren-generaal¹²), de beleidsdirecties en de ondersteunende diensten. (2) Uitgaven voor het uitgezonden personeel op de ambassades (zoals salaris, vergoedingen en dienstreizen). (3) Uitgaven voor het lokaal aangenomen personeel op de buitenlandse vertegenwoordigingen van Nederland.

Materieel:

De materiële uitgaven hebben betrekking op de uitgaven voor de exploitatie van en investeringen in het departement in Den Haag en de vertegenwoordigingen in het buitenland. Hieronder vallen onder andere de verplichtingen en uitgaven voor (1) huisvesting zoals huur van kantelarijen, residenties, personeelwoningen en het kantoor in Den Haag, klein onderhoud en bouwkundige projecten, (2) beveiligingsmaatregelen, (3) ICT uitgaven zoals automatisering en communicatiemiddelen en (4) bedrijfsvoeringsuitgaven. Specifiek wordt van de materiële uitgaven aangegeven welk deel hiervan betrekking heeft op ICT-uitgaven en hoeveel van de uitgaven via een Rijksbrede shared service organisatie (SSO) worden verricht. De ICT uitgaven die door een SSO worden verricht staan opgenomen onder de categorie »bijdragen aan SSO's«.

---

¹² Deze uitgaven staan opgenomen op de begroting van het Ministerie van Binnenlandse Zaken

Budgettaire gevolgen:

Niet-beleidsartikel 7 Apparaat							
Bedragen in EUR 1.000							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Verplichtingen	769.414	816.147	814.826	799.452	799.097	800.898	798.382
Uitgaven	769.414	816.147	814.826	799.452	799.097	800.898	798.382
7.1.1 Personeel	489.013	532.997	535.114	539.044	543.934	543.934	541.761
waarvan eigen personeel	477.003	521.997	523.114	527.044	531.934	531.934	529.761
waarvan Inhuur extern	12.010	11.000	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
waarvan overige personele uitgaven							
7.1.2 Materieel	280.401	283.150	279.712	260.408	255.163	256.964	256.621
waarvan ICT	53.435	62.813	60.000	60.000	60.000	60.000	60.000
waarvan bijdragen aan SSO's	61.061	65.000	65.091	60.391	60.391	60.632	60.632
waarvan overige materieel	165.905	155.337	154.621	140.017	134.772	136.332	135.989
7.2 Koersverschillen	0	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Ontvangsten	47.702	46.450	41.450	26.450	26.450	26.450	26.450
7.10 Diverse ontvangsten	41.703	46.450	41.450	26.450	26.450	26.450	26.450
7.11 Koersverschillen	5.999	pm	pm	pm	pm	pm	pm

B: Totaaloverzicht apparaatsuitgaven en -kosten Buitenlandse Zaken

Totaaloverzicht apparaatsuitgaven Ministerie van Buitenlandse Zaken (bedragen x € 1.000)							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
departement (uitgaven)	769.414	816.147	814.826	799.452	799.097	800.898	798.382

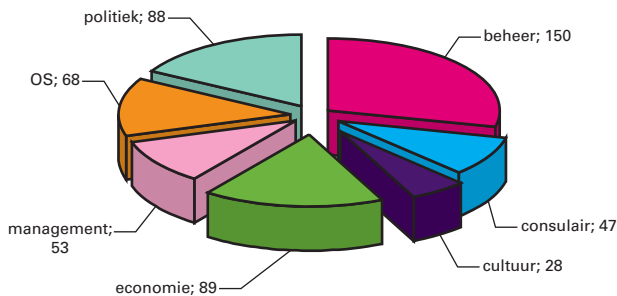
Buitenlandse Zaken heeft geen baten-lastendienst of ZBO.

C: Verdeling apparaatsuitgaven naar beleid

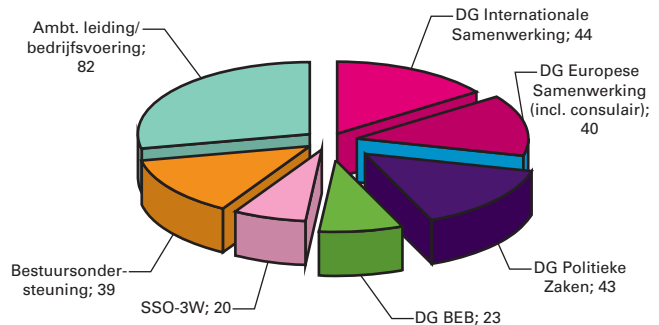
De Minister van Financiën heeft de Kamer, in het kader van «[verantwoord begroten](#)», toegezegd de apparaatsuitgaven indicatief te verdelen over de beleidsartikelen. Omdat de apparaatsuitgaven niet specifiek toe te rekenen zijn aan beleidsartikelen, kiest Buitenlandse Zaken ervoor een splitsing te maken naar uitgaven op het kerndepartement en op de posten. Van de totale apparaatskosten van EUR 815 miljoen in 2020 kan circa EUR 292 miljoen (circa 36%) worden toegerekend aan het kerndepartement. Bij de verdeling van de kosten hieronder is het aantal fte's per directoraat generaal als uitgangspunt genomen. Het restant (EUR 523 miljoen, circa 64%) zijn uitgaven die toegerekend worden aan het postennetwerk. Verder is op basis van een inventarisatie van de thematische invulling van de personele inzet in het postennetwerk een schatting gegeven van de kosten op een aantal terreinen. Deze terreinen zijn: economische diplomatie, cultuur, politiek, ontwikkelingssamenwerking, management, consulaire en

beheer, waarbij de categoriën beheer en management uiteindelijk ingezet worden voor de vijf overige thema's. In onderstaande overzichten is de verdeling schematisch opgenomen.

Verdeling apparaatskosten posten EURO 523 miljoen

Verdeling apparaatskosten kernministerie EURO 292 miljoen

D: Actuele ontwikkelingen

Bundeling ondersteunende diensten door taakspecialisatie

In 2010 heeft het Ministerie van Buitenlandse Zaken besloten om consulaire, financiële en bedrijfsvoeringstaken, die op de verschillende posten werden uitgevoerd en waarvan het niet noodzakelijk was deze ter plekke uit te voeren, onder te brengen in Regionale Service Organisaties. Deze regionalisering van werkzaamheden vond plaats tussen 2010 en 2014 en heeft bijgedragen aan een kwaliteitsverbetering en het realiseren van de taakstelling waar het Ministerie voor stond. Daarnaast is in 2016 de financiële dienstverlening op het departement gebundeld in de Financiële Service Organisatie (FSO).

In januari 2018 is het ministerie begonnen met de uitvoer van het taakspecialisatieproject. Dit project streeft ernaar de kwaliteit, doelmatigheid en continuïteit van de wereldwijde consulaire diensten en bedrijfsvoering verder te verbeteren.

Tussen januari 2018 en december 2019 zullen de huidige zeven Regionale Service Organisaties formeel ophouden te bestaan en voor het grootste deel hun werkzaamheden overhevelen naar Den Haag. De financiële dienstverlening voor de posten zal worden belegd bij de recent opgerichte Financiële Service Organisatie (FSO). De niet-financiële bedrijfsvoering bij de interdepartementale Shared Service Organisatie 3W. Ten slotte is voor de consulaire backoffice taken de Consulaire Service Organisatie (CSO) opgericht. Eind 2020 zullen ook alle consulaire backoffice taken naar de CSO zijn overgeheveld. Doelstelling is een optimale, doelmatige en klantgerichte ondersteuning van het postennet.

Digitalisering

Digitale informatievoorziening is een essentiële factor voor het internationaal functioneren van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de samenwerking met partners en de dienstverlening aan burgers en bedrijven. Vanuit de «Digitaliseringsvisie voor BZ 2019–2022» richt BZ zich in 2020 op hoe het ministerie, ondersteund met de juiste digitale middelen, wereldwijd diplomatiek, beleidsmatig en in de consulaire dienstverlening het verschil kan blijven maken. In 2020 is er aandacht voor het op orde houden van de huidige informatiesystemen en de vernieuwing van het wereldwijde netwerk. Daarnaast wordt ingezet op

noodzakelijke innovaties zoals met bigdata-analyse en kunstmatige intelligentie, met aandacht voor zowel de kansen als de risico's die digitalisering biedt. Op die manier groeit BZ mee met de (inter)nationale omgeving die snel digitaal verandert (maatschappij, internationale diplomatie, ketenpartners, rijksdienst etc.).

In 2020 wordt een deel van de meerjarige visie m.b.t. digitalisering gerealiseerd:

1. *Digitalisering in het buitenlandbeleid*
Informatietechnologie is een geopolitiek en wereldeconomisch onderwerp en instrument geworden. BZ kan door zijn positie in het buitenland een belangrijke bijdrage leveren aan de ambitie van toonaangevende diplomatie. Digitalisering wordt steeds meer meegenomen als onderdeel van het BZ-beleid.
2. *Informatiegestuurd werken*
Voor BZ is informatie een belangrijke grondstof. Voor een internationaal opererende diplomatie is het cruciaal om altijd goed, tijdig en snel geïnformeerd te zijn over ontwikkelingen in de wereld. BZ past in toenemende mate data-analyse toe in buitenlandbeleid, consulaire dienstverlening en bedrijfsvoering en investeert in een moderne informatiehuishouding waar het optimaal zoeken, vinden, bewerken en beveiligen van informatie voorop staat.
3. *Digitaal veilig en vaardig BZ*
Digitalisering biedt BZ grote kansen om effectiever en efficiënter te werken. Maar digitale spionage en cybercrime geven ook risico's. BZ investeert in voorlichting, opleiding en training van medewerkers om l-bewust en digitaal vaardig te kunnen netwerken, communiceren en samenwerken. Ook dit levert een belangrijke bijdrage aan het verhelpen van eerder geconstateerde tekortkomingen in de informatiebeveiliging.
4. *Optimale digitale werkomgeving BZ*
De voortdurende opkomst van nieuwe informatietechnologieën biedt BZ de kans om steeds effectiever en efficiënter te kunnen werken. Op dit moment zijn er nog dagelijkse problemen met de robuustheid en stabiliteit van de basis-ICT bij BZ. BZ heeft in samenwerking met ICT-leveranciers de komende jaren daarmee nog de nodige stappen te zetten. BZ blijft uitgebalanceerd en gedoseerd digitaal moderniseren met investeringen in mensen, organisatie en technologie.

Rijnstraat 8

In 2017 verhuisde het Ministerie van Buitenlandse Zaken van de Bezuidenhoutseweg naar de Rijnstraat 8. Het Ministerie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is in samenwerking met de bewoners (waaronder Buitenlandse Zaken) bezig om de werkomstandigheden in de Rijnstraat 8 te verbeteren. Met betrekking tot de reeds genomen en nog voorziene maatregelen, zal één en ander geëvalueerd worden met medeneming van de bevindingen uit het ADR onderzoek Rijnstraat 8 en de ADR mid-term review van het Rijkshuisvestingsstelsel.

Meerjarenplan huisvesting

Het huisvestingsbeleid van het Ministerie van Buitenlandse zaken is gericht op het moderniseren, verduurzamen en rationaliseren van de vastgoedportefeuille. Hierbij moet veiligheid van de ambassadekantoren en de medewerkers altijd gegarandeerd zijn. Ambassadekantoren worden functioneel en doelmatig ingericht conform Het Nieuwe Werken (HNW) en ter ondersteuning van de modernisering van diplomatie, tenzij de

omstandigheden (bijvoorbeeld vanwege de veiligheid of politieke situatie) dit niet toelaten.

Middelenafpraak

De modernisering van de vastgoed portefeuille van BZ blijft op koers volgens planning. De komende jaren vinden bij een aantal grote posten – te weten Moskou, Peking, Paramaribo, Ankara, Londen en Washington – huisvestingsprojecten plaats. Een deel van de nieuw te openen posten in het kader van de intensiveringsmiddelen zijn opgeleverd 2019, de andere posten zullen worden naar verwachting geopend in 2020 of 2021.

Overzicht mutaties middelenafpraak huisvesting begroting Buitenlandse Zaken

Bedragen in € miljoen

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹	2020 ¹
Stand fonds aanvang begro- tingsjaar	0	14,4	27,5	31,3	24,4	11,6	3,6	13,1
Opbrengsten door verkopen	14,4	13,2	3,8	7,4	0,4	6	47	40
Regulier budget investeringen						11,5	12,5	13
Investeringen in onroerend goed	0	0	0	14,3	13,2	25,4	50	60
Stand fonds eind van het jaar	14,4	27,5	31,3	24,4	11,6	3,6	13,1	6,1

¹ dit betreft een raming

Hieronder volgt per jaar nog een toelichting waaruit de opbrengsten en investeringen bestaan.

2013:	Inkomsten uit verkopen van panden in Managua, Dakar, Abidjan, Lusaka, Jakarta, Guatemala-Stad, Kaapstad, Kaboel en Harare.
2014:	Inkomsten uit verkopen van panden in Kaapstad, Kaboel, La Paz, Boedapest en Brussel.
2015:	Inkomsten uit verkopen van panden in Kopenhagen en Pretoria.
2016:	Inkomsten uit verkopen van panden in Harare, Boedapest en Parijs. Investering in vastgoed (verbouwing/ aanschaf) in onder andere Zagreb, Islamabad, Seoul en San Jose. Daarnaast is een deel in andere apparaatsuitgaven geïnvesteerd (circa EUR 5,4 miljoen).
2017:	Inkomsten uit verkoop van pand in Harare. Investeringen in o.a. Ankara, Paramaribo, Peking, Hong Kong en Jakarta.
2018:	Inkomsten uit verkoop van panden in Bogota, Port of Spain en Rabat. Investeringen in o.a. Bamako, Kabul, Juba en Tunis
2019 ¹ :	Geraamde verkopen en geraamde investeringen in diverse panden conform Masterplan. Verwachte verkopen in o.a. Londen, Khartoum. Investeringen in Jakara, Juba, Bagdad en Kabul
2020 ¹ :	Geraamde verkopen en geraamde investeringen in diverse panden conform Masterplan. Vewachten verkopen o.a. in Santiago de Chili en Lima. Investering o.a. Washington, Rabat en Tokyo.

¹ Het bovenstaande overzicht is, zoals aan de Kamer toegezegd, op hoofdlijnen om de onderhandelingspositie bij aankoop en verkoop niet te schaden. Met name over 2019 en 2020 kan vanwege de onderhandelingspositie geen, of slechts in beperkte mate over individuele transacties informatie worden verschaft.

5. BIJLAGEN

BIJLAGE 1: VERDIEPINGSHOOFDSTUK

Het verdiepingshoofdstuk geeft informatie over andere nog niet toegevoegde beleidsmatige mutaties.

Uitgaven Artikel 1 Versterkte internationale rechtsorde (Bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	123.487	121.537	115.637	115.737	115.737	
mutatie nota van Wijziging 2019	0	0	0	0	0	
mutatie amendement 2019	0	0	0	0	0	
mutatie 1e suppletoire begroting 2019	5.094	4.251	4.919	4.795	4.728	
nieuwe mutaties	1.700	0	1.550	1.550	1.550	
Stand ontwerpbegroting 2020	130.281	125.788	122.106	122.082	122.015	121.952

Uitgaven Artikel 2 Veiligheid en stabiliteit (Bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	291.000	288.063	289.463	289.463	290.263	
mutatie nota van Wijziging 2019	0	0	0	0	0	
mutatie amendement 2019	0	0	0	0	0	
mutatie 1e suppletoire begroting 2019	1.831	- 4.237	- 2.020	- 3.396	- 3.329	
nieuwe mutaties	- 2.860	0	- 1.550	- 1.550	- 1.550	
Stand ontwerpbegroting 2020	289.971	283 826	285.893	284.517	285.384	284.397

Ontvangsten Artikel 2 Veiligheid en stabiliteit (Bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	1.242	1.242	1.242	1.242	1.242	
mutatie nota van Wijziging 2019	0	0	0	0	0	
mutatie amendement 2019	0	0	0	0	0	
mutatie 1e suppletoire begroting 2019	0	0	0	0	0	
nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 2020	1.242	1.242	1.242	1.242	1.242	1.242

Uitgaven Artikel 3 Effectieve Europese samenwerking (Bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	8.745.255	9.794.302	9.502.913	9.715.116	9.997.672	
mutatie nota van wijziging 2019	0	0	0	0	0	
mutatie amendement 2019	0	0	0	0	0	
mutatie 1e suppletoire begroting 2019	- 103.984	1.375	675	46.837	46.837	
nieuwe mutaties	54.378	- 725.933	98.206	100.877	102.904	
Stand ontwerpbegroting 2020	8.695.649	9.069.744	9.601.794	9.862.830	10.147.413	10.437.151

Ontvangsten Artikel 3 Effectieve Europese samenwerking (Bedragen x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	383.929	671.968	685.402	696.986	713.083	
mutatie nota van wijziging 2019	0	0	0	0	0	
mutatie amendement 2019	0	0	0	0	0	
mutatie 1e suppletoire begroting 2019	- 331.371	0	0	0	0	
nieuwe mutaties	- 6.723	21.856	18.265	18.630	19.002	
Stand ontwerpbegroting 2020	45.835	693.824	703.667	715.616	732.085	746.722

Uitgaven Artikel 4 Consulaire dienstverlening en uitdragen Nederlandse waarden (Bedragen x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	50.306	49.198	47.886	47.886	47.886	
mutatie nota van wijziging 2019	0	0	0	0	0	
mutatie amendement 2019	0	0	0	0	0	
mutatie 1e suppletoire begroting 2019	18.892	5.172	1.557	1.457	1.457	
nieuwe mutaties	1.020	- 172	- 172	- 172	- 172	
Stand ontwerpbegroting 2020	70.218	54.198	49.271	49.171	49.171	49.671

Ontvangsten Artikel 4 Consulaire dienstverlening en uitdragen Nederlandse waarden (Bedragen x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	47.890	48.390	48.390	48.390	48.390	
mutatie nota van wijziging 2019	0	0	0	0	0	
mutatie amendement 2019	0	0	0	0	0	
mutatie 1e suppletoire begroting 2019	3.859	1.984	1.984	1.984	1.984	
nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 2020	51.749	50.374	50.374	50.374	50.374	50.374

Uitgaven Artikel 5 Geheim (Bedragen x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	0	0	0	0	0	
mutatie nota van wijziging 2019						
mutatie amendement 2019						
mutatie 1e suppletoire begroting 2019	0	0	0	0	0	
nieuwe mutaties						
Stand ontwerpbegroting 2020	0	0	0	0	0	0

Uitgaven Artikel 6 Nog onverdeeld (Bedragen x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	25.868	39.537	71.284	98.183	133.206	
mutatie nota van wijziging 2019	0	0	0	0	0	
mutatie amendement 2019	0	0	0	0	0	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	- 24.489	- 35.614	- 48.365	- 44.491	- 42.947	
nieuwe mutaties	3.891	- 896	- 2.048	- 2.006	- 2.105	
Stand ontwerpbegroting 2020	5.270	3.027	20.871	51.686	88.154	120.346

Uitgaven Artikel 7 Apparaat (Bedragen x € 1.000)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019		740.740	742.934	752.970	752.781	754.582	
mutatie nota van wijziging 2019		0	0	0	0	0	
mutatie amendement 2019		0	0	0	0	0	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019		75.155	60.199	46.309	46.343	46.343	
nieuwe mutaties		252	11.693	173	- 27	- 27	
Stand ontwerpbegroting 2020	769.414	816.147	814.826	799.452	799.097	800.898	798.382

Ontvangsten Artikel 7 Apparaat (Bedragen x € 1.000)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019		26.450	26.450	26.450	26.450	26.450	
mutatie nota van wijziging 2019		0	0	0	0	0	
mutatie amendement 2019		0	0	0	0	0	
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019		20.000	15.000	0	0	0	
nieuwe mutaties		0	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 2020	47.702	46.450	41.450	26.450	26.450	26.450	26.450

BIJLAGE 2: MOTIES EN TOEZEGGINGEN IN HET VERGADERJAAR 2018/2019

Door de Staten-Generaal aanvaarde moties Minister van Buitenlandse Zaken			
Datum	Omschrijving motie	Vindplaats	Stand van zaken
13-12-2017	Motie 21 501-20, nr. 1268 lid Van Haersma Buma c.s. over geen benadeling door een specifieke Ierse regeling	Debat over de Europese Top van 14 en 15 december 2017	In behandeling
21-02-2018	Motie 32 623, nr. 196 leden Van Ojik en Ploumen over de verbetering van de situatie in Syrië	Debat over de Turkse aanval op Syrië 15 februari 2018	In behandeling
23-02-2018	Motie 21 501-20, nr. 1298 motie Asscher/Van Ojik over duidelijkheid over compromissen	Debat over de informele Europese Top van 23 februari 2018	In behandeling
23-02-2018	Motie 21 501-20, nr. 1302 (gewijzigde) motie Bisschop/Leijten over de omvang van het nieuwe MFK	Debat over de informele Europese Top van 23 februari 2018	In behandeling
03-04-2018	Motie 22 112, nr. 2511 , gewijzigde motie-Omtzigt over de Magnitskiwet	Notaoverleg over de Staat van de EU en het werkprogramma van de Europese Commissie d.d. 26 maart 2018	In behandeling
03-04-2018	Motie 22 112, nr. 2516 , motie-Asscher/Van Ojik over belastbaarheid van internetgiganten	Notaoverleg over de Staat van de EU en het werkprogramma van de Europese Commissie d.d. 26 maart 2018	In behandeling
03-04-2018	Motie 22 112, nr. 2517 , motie-Van der Graaf c.s. over een peerreview voor rechtsstatelijkheid binnen de EU	Notaoverleg over de Staat van de EU en het werkprogramma van de Europese Commissie d.d. 26 maart 2018	In behandeling
18-05-2018	Motie 21 501-20, nr. 1331 – motie Buitenweg en Asscher over koppeling van de uitkering van Europees geld aan het respect voor de rechtsstaat	Debat over de informele Europese Top van 17 mei 2018	In behandeling
18-05-2018	Motie 21 501-20, nr. 1335 , gewijzigde motie – Asscher/Buitenweg over dat lidstaten daar waar relevant nog EU-subsidies kunnen ontvangen als zij democratie en rechtsstaat in woord en daad verdedigen en corruptie tegengaan	Debat over de informele Europese Top van 17 mei 2018	In behandeling
05-06-2018	Motie 29 614, nr. 82 Sjoerdsma / Segers over een nieuw onafhankelijk onderzoek naar buitenlandse financiering	Debat over buitenlandse financiering van moskeeën d.d. 30 mei 2018	In behandeling
05-06-2018	Motie 33 997, nr. 119 Ten Broeke c.s. over de staatsaansprakelijkheid van de Russische Federatie voor het neerhalen van vlucht MH17	Debat over staatsaansprakelijkheid van Rusland inzake MH17 d.d. 31 mei 2018	In behandeling
12-06-2018	Motie 23 432, nr. 468 Van der Staaij c.s. over heldere afspraken met Iran over nucleaire non-proliferatie	Debat over het terugtrekken van de VS uit het nucleaire akkoord met Iran d.d. 6 juni 2018	In behandeling
26-06-2018	Motie 34 884, nr. 4 Leijten/Stoffer over versterking van de rol van nationale parlementen	Nota-overleg Initiatiefnota van het lid Bisschop getiteld «De lidstaten weer aan het roer!» d.d. 21 juni 2018	In behandeling
05-07-2018	Motie 34 808, nr. 19 Motie-Van der Lee over de transparantie rond de implementatie van richtlijnen en dan m.n. de lidstaatopties	AO Informatievoorziening d.d. 12 april 2018	In behandeling

Datum	Omschrijving motie	Vindplaats	Stand van zaken
21-09-2018	Motie 21 501-20, nr. 1361 motie-Van Ojik/Voordewind over een gezamenlijke oplossing voor de opvang van asielzoekers in Griekenland	Europese Raad d.d. 13 september 2018	Aan voldaan met brief d.d. 24 september 2018
09-10-2018	Motie 32 623, nr. 231 Motie-Omtzigt c.s. over een gezamenlijk advies van de CAVV en de ATV over een toetsingskader	Plenair debat over Nederlandse steun aan de gewapende oppositie in Syrië d.d. 2 oktober 2018	In behandeling
17-10-2018	Motie 21 501-20, nr. 1368 Motie-Van Ojik c.s. over stoppen met leveren van wapens aan Saoedi-Arabië	Plenair debat over Europese Top van 17 en 18 oktober 2018, d.d. 17 oktober 2018	In behandeling
17-10-2018	Motie 21 501-20, nr. 1374 Motie-Omtzigt c.s. over een onafhankelijk en diepgaand onderzoek naar de verdwijning van Jamal Khashoggi	Plenair debat over Europese Top van 17 en 18 oktober 2018, d.d. 17 oktober 2018	In behandeling
18-10-2018	Motie 21 501-20, nr. 1373 motie-Ploumen c.s. over duidelijkheid over de betrokkenheid van Saoedi-Arabië bij de verdwijning van journalist Khashoggi	Plenair debat over Europese Top van 17 en 18 oktober 2018, d.d. 17 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 30 oktober 2018
08-11-2018	Motie 21 501-20, nr. 1920 Motie van het lid Maeijer c.s. over niet afstappen van besluitvorming bij unanimititeit op gebied van belastingheffing en sociaal beleid	VAO Raad Algemene Zaken van 12 november 2018, d.d. 8 november 2018	In behandeling
13-11-2018	32 735, nr. 214 Motie Karabulut/Ploumen over de mensenrechtensituatie in Saudi-Arabië	Notaoverleg mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	In behandeling
13-11-2018	32 735, nr. 217 Motie Koopmans/Van Helvert over geen geld voor mensenrechten naar OESO-landen met een functionerende rechtsstaat	Notaoverleg mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	Aan voldaan met brief 29 mei 2019
13-11-2018	32 735, nr. 218 Motie Buitenweg/Ploumen over een Europees gezant voor vrouwenrechten	Notaoverleg mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	In behandeling
13-11-2018	32 735, nr. 219 Motie Buitenweg c.s. over stellingname tegen antisemitische uitlatingen van regeringsleiders	Notaoverleg mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	In behandeling
13-11-2018	32 735, nr. 222 Motie Van der Staaij over de mogelijkheid van interveniëren in geschillen	Notaoverleg mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	In behandeling
13-11-2018	32 735, nr. 225 Motie De Roon over islamkritiek als onderdeel van de vrijheid van meningsuiting	Notaoverleg mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	In behandeling
13-11-2018	32 735, nr. 226 Motie Voordewind c.s. over alles in het werk stellen om Asia Bibi vrij te krijgen	Notaoverleg mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	Gesloten omdat Asia Bibi vrijgelaten is
15-11-2018	Motie 21 501-02, nr. 1924 Motie van het lid Sjoerdsma c.s. over een staakt-het-vuren in Jemen en een wapenembargo tegen Saudi-Arabië	VAO Raad Buitenlandse Zaken en Peace Facility d.d. 14 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 27 november 2018
20-11-2018	Motie 33 694, nr. 24 , gewijzigde motie Ploumen c.s. over alomvattende en verifieerbare uitbanning van kernwapens	VAO Nederlandse inzet inzake nucleaire ontwapening d.d. 15-11-2018	In behandeling
20-11-2018	Motie 33 694, nr. 30 , motie Voordewind c.s. over behoud van het INF-verdrag	VAO Nederlandse inzet inzake nucleaire ontwapening d.d. 15-11-2018	In behandeling
20-11-2018	Motie 33 694, nr. 31 , motie Voordewind over draagvlak voor het VN-verdrag	VAO Nederlandse inzet inzake nucleaire ontwapening d.d. 15-11-2018	Aan voldaan met brief d.d. 30 januari 2019

Datum	Omschrijving motie	Vindplaats	Stand van zaken
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 22 , motie Koopmans/Sjoersma over reisdocumenten voor Nederlanders in het buitenland	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 4 januari 2019
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 24 , motie Van Ojik over ondersteuning van mensenrechtenverdedigers	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	In behandeling
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 26 , motie Van Helvert c.s. over een speciaal gezant voor vrijheid van godsdienst en levensovertuiging	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 29 mei 2019
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 27 , gewijzigde motie Karabulut c.s. over uithongering als oorlogswapen in Jemen	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 12 december 2018
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 28 , motie Karabulut over exportcriteria voor militair materieel	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	In behandeling
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 29 , motie Sjoerdsma/Koopmans over kosten voor paspoortaanvragen voor Nederlanders in het buitenland	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 4 januari 2019
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 30 , motie Ploumen/Sjoerdsma over het jaarlijkse UNESCO-congres in 2020 in Nederland	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 29 mei 2019
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 32 , motie Ploumen over een wereldwijd sanctieregime tegen seksueel geweld tegen vrouwen	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 29 mei 2019
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 33 , motie Voordewind c.s. over de mensonterende situatie in de kampen op de Griekse eilanden	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	Aan voldaan met brief 4 maart 2019
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 36 , motie Van der Staaij c.s. over activiteiten ter ondersteuning van de klassieke vrijheidsrechten	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	In behandeling
20-11-2018	Motie 35 000-V, nr. 42 , motie Kuzu over het per direct sluiten van Chinese heropvoedingskampen	Begrotingsbehandeling BuZa (V) voor het jaar 2019 d.d. 14 en 15 november 2018	In behandeling
23-11-2018	Motie 21 501-20, nr. 1384 , motie Asscher over voorkomen van oneerlijke concurrentie en een race naar de bodem op het gebied van werk, belastingen, milieu en klimaat	Notaoverleg over de Europese Raad van 5 november 2018 inzake Brexit	In behandeling
23-11-2018	Motie 21 501-20, nr. 1387 , motie Omtzigt c.s. over geen aanpassing in de visserijpassages die de Nederlandse visserijsector op enige manier schaden	Notaoverleg over de Europese Raad van 5 november 2018 inzake Brexit	Aan voldaan met brief d.d. 29 november 2018
23-11-2018	Motie 21 501-20, nr. 1396 Motie van het lid Van Ojik over per departement inzichtelijk maken welke de gevolgen zijn van een harde Brexit	Notaoverleg over de Europese Raad van 5 november 2018 inzake Brexit	Aan voldaan met brief d.d. 18 januari 2019
20-12-2018	Motie 33 694, nr. 35 Motie van het lid Verhoeven/Bruins Slot over internationale overeenstemming over de praktische toepassing van het bestaande internationale recht op het digitale domein	Plenair debat over spionage door Rusland d.d. 20 december 2018	In behandeling

Datum	Omschrijving motie	Vindplaats	Stand van zaken
20-12-2018	Motie 33 694, nr. 37 (gewijzigd, was nr. 36) Gewijzigde Motie van het lid Stoffer/Verhoeven over opstellen van een Ruslandstrategie	Plenair debat over spionage door Rusland d.d. 20 december 2018	In behandeling
29-01-2019	Motie 35 084, nr. 21 Motie-Van der Graaf/Omtzigt over het online plaatsen van alle beschikbare brexitplannen	Plenair debat Verzamelwet Brexit d.d. 24-1-2019	Aan voldaan met brief d.d. 22 februari 2019
29-01-2019	Motie 35 084, nr. 29 Motie-Omtzigt/Van der Graaf over toepassing van artikel X van de Verzamelwet Brexit	Plenair debat Verzamelwet Brexit d.d. 24-1-2019	Aan voldaan met brief d.d. 5 februari 2019
29-01-2019	Motie 35 084, nr. 28 Motie-Omtzigt over een extra geldigheidsduur voor de Britse rijbewijzen van Nederlandse chauffeurs	Plenair debat Verzamelwet Brexit d.d. 24-1-2019	Aan voldaan met brief d.d. 12 februari 2019
29-01-2019	Motie 35 084, nr. 27 Motie-Omtzigt/Geurts over een door de Europese Commissie erkende inspectiepost levende dieren	Plenair debat Verzamelwet Brexit d.d. 24-1-2019	Aan voldaan met brief d.d. 7 februari 2019
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 3 , motie Anne Mulder/Omtzigt over het korten van landen die zich niet aan de begrotingsregels houden	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	In behandeling
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 4 , motie Anne Mulder over scheiding van taken van de Europese Commissie	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	In behandeling
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 8 , motie Omtzigt over een externe check op de rechtsstatelijke aspecten van de Unie	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	In behandeling
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 9 , motie Omtzigt/Van den Berg over voorkomen dat a.g.v. een no-deal Brexit tekorten ontstaan aan kritieke medicijnen en medische hulpmiddelen	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 19 maart 2019
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 10 , motie Jetten/Anne Mulder over het recht van het Europees Parlement om een individuele Eurocommissaris weg te sturen	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	In behandeling
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 12 , motie Buitenweg c.s. over het agenderen van een hoorzitting met Hongarije	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	In behandeling
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 15 , motie Buitenweg/Jetten over een zo hoog mogelijke opkomst bij de Europese verkiezingen	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 10 april 2019
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 17 , motie Asscher/Jetten over een overkoepelende EU-strategie voor de duurzame ontwikkelingsdoelen	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 10 april 2019
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 21 , motie Asscher/Buitenweg over volledige transparantie over de afzenders van politieke advertenties op Facebook	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 19 februari 2019
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 22 , motie Van der Graaf/Omtzigt over de verlenging van het mandaat van de speciaal gezant voor vrijheid van godsdienst en levensovertuiging	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	In behandeling
12-02-2019	Motie 35 078, nr. 23 gewijzigde motie Van der Graaf over inzet voor de Nederlandse kottervisserijsector	Debat over de Staat van de Europese Unie d.d. 7 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 19 april 2019

Datum	Omschrijving motie	Vindplaats	Stand van zaken
12-02-2019	Motie 28 676, nr. 311 , motie Leijten c.s. over geen plaats voor INF-kernwapens in Europa	VAO NAVO Defensie Ministeriële d.d. 7 februari 2019	In behandeling
12-02-2019	Motie 28 676, nr. 313 , motie Van Ojik/Karabulut over concrete stappen in NAVO-verband voor de-escalatie van de nucleaire wapenwedloop	VAO NAVO Defensie Ministeriële d.d. 7 februari 2019	In behandeling
12-02-2019	Motie 21 501-07, nr. 1577 , motie Slootweg c.s. over tegen de PEPP-verordening stemmen	VAO Eurogroep/Ecofinraad d.d. 7 februari 2019	In behandeling
12-02-2019	Motie 28 676, nr. 314 gewijzigde motie Leijten c.s. over zich in de NAVO-Defensieraad uitspreken voor behoud van het INF-verdrag	VAO NAVO Defensie Ministeriële d.d. 7 februari 2019	In behandeling
19-02-2019	Motie 30 821, nr. 56 – Motie van het lid Becker c.s. over een contrastrategie ten aanzien van ongewenste diasporapolitiek	Debat over een door Turkije gedicteerde jihadpreek in Nederland d.d. 14 februari 2019	In behandeling
21-02-2019	Motie 21 501-02, nr. 1963 (gewijzigd) – gewijzigde motie-Van Helvert/ Voordewind over berechting van gevangengenomen ISIS-strijders	VAO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 20 februari 2019	In behandeling
21-02-2019	Motie 22 112, nr. 2774 – motie-Omtzigt c.s. over democratische controle en transparantie bij Europese besluitvormingsprocessen	VAO EU-informatievoorziening en transparantie d.d. 20 februari 2019	Mondeling door M afgedaan tijdens VAO
05-03-2019	Motie 22 054, nr. 307 , Karabulut over corruptiebestrijding als aparte bepaling bij wapenexportcriteria opnemen	VAO Wapenexportbeleid d.d. 20 februari 2019	In behandeling
05-03-2019	Motie 21 501-33, nr. 750 , Van Ojik/Sjoerdsma over het bevorderen van de diversificatie van gasleveranciers	Debat over de oproep van de Amerikaanse ambassadeur om Russisch gas te boycotten d.d. 20 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 20 mei 2019
05-03-2019	Motie 22 054, nr. 308 – Van Haga over harmonisering van wapenexportbeleid in de EU	VAO Wapenexportbeleid d.d. 20 februari 2019	In behandeling
05-03-2019	Motie 22 054, nr. 310 – Van Ojik/Diks over meewegen of eerdere leveringen zijn gebruikt in overeenstemming met het mensenrechtencriterium	VAO Wapenexportbeleid d.d. 20 februari 2019	In behandeling
21-03-2019	Motie 21 501-20, nr. 1419 (gewijzigd) – motie-Verhoeven c.s. over open houden van de optie van lang uitstel zonder al te dwingende voorwaarden	VSO Europese Raad van 21 en 22 maart 2019 dd 21 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 26 maart 2019
21-03-2019	Motie 21 501-20, nr. 1422 – motie-Van der Graaf/Omtzigt over aandacht vragen voor de mensenrechtensituatie in China	VSO Europese Raad van 21 en 22 maart 2019 dd 21 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 26 maart 2019
02-04-2019	Motie 23 987, nr. 335 , gewijzigde motie Omtzigt/Van Dam over garanderen van uitwisseling van informatie	Debat over de Europese Top en de Brexit d.d. 28 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 5 april 2019
02-04-2019	Motie 23 987, nr. 337 , motie Asscher c.s. over een internationaal onderzoek naar de situatie van de Oeigoeren	Debat over de Europese Top en de Brexit d.d. 28 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 13 mei 2019
02-04-2019	Motie 23 987, nr. 339 , motie Ran Rooijen/Van Brenk over maatregelen tegen de export van WW	Debat over de Europese Top en de Brexit d.d. 28 maart 2019	In behandeling

Datum	Omschrijving motie	Vindplaats	Stand van zaken
02-04-2019	Motie 23 987, nr. 340 , motie Verhoeven/Buitenweg over een Europese strategische technologie-agenda	Debat over de Europese Top en de Brexit d.d. 28 maart 2019	Door MinEZK overgenomen
02-04-2019	Motie 23 987, nr. 341 gewijzigde motie Verhoven/Omtzigt over loskoppeling van het burgerrechtengedeelte	Debat over de Europese Top en de Brexit d.d. 28 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 10 april 2019
10-04-2019	Motie 23 987, nr. 349 motie-Verhoeven c.s. over ruimhartig maar functioneel uitstel bepleiten	Debat over de Europese Top en de Brexit d.d. 28 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 10 april 2019
10-04-2019	Motie 23 987, nr. 352 motie-Omtzigt c.s. over zorgen dat nieuwe gremia onder de transparantierichtlijn of equivalente regels vallen	Debat over de Europese Top en de Brexit d.d. 28 maart 2019	In behandeling
16-04-2019	Motie 21 501-02, nr. 1991 nader gewijzigde motie Sjoerdsma over niet verlenen van medewerking aan militaire acties tegen Venezuela	VAO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 11 april 2019	In behandeling
16-04-2019	Motie 21 501-02, nr. 1993 – motie Ploumen/Karabulut over een oproep aan de Saudische autoriteiten om de mensenrechtenverdedigers onmiddellijk vrij te laten	VAO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 11 april 2019	In behandeling
16-04-2019	Motie 21 501-02, nr. 1996 – motie Karabulut/Ploumen over vrijlating van een Iraanse mensenrechtenverdediger	VAO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 11 april 2019	In behandeling
16-04-2019	Motie 29 911, nr. 239 – motie Van Toorenburg c.s. over opschorting van de visumliberalisatie voor Albanië via de noodremprocedure	Debat over Albanese bendes in het criminele circuit in Nederland d.d. 11 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 31 mei 2019
23-04-2019	Motie 32 735, nr. 233 motie Kuzu/Vanden Hul over verwijzing van misdaden tegen Rohingya naar het Internationaal Strafhof	Dertigleden debat over het VN-rapport over vervolging van de legertop in Myanmar voor oorlogsmisdaden d.d. 17 april 2019	In behandeling
23-04-2019	Motie 32 735, nr. 236 – motie Karabulut c.s. over directe vrijlating van twee Myanmarese journalisten	Dertigleden debat over het VN-rapport over vervolging van de legertop in Myanmar voor oorlogsmisdaden d.d. 17 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 13 mei 2019
23-04-2019	Motie 32 735, nr. 238 – motie Van Ojik c.s. over de mogelijkheid van het aanklagen van de Myanmarese staat bij het Internationaal Gerechtshof	Dertigleden debat over het VN-rapport over vervolging van de legertop in Myanmar voor oorlogsmisdaden d.d. 17 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 13 mei 2019
26-04-2019	Motie 21 501-20, nr. 1436 – Asscher/Jetten over beëindigen van het verhuiscircus tussen Brussel en Straatsburg	Debat over de informele Europese Top van 9 mei 2019	Aan voldaan met brief d.d. 14 mei 2019
26-04-2019	Motie 21 501-20, nr. 1440 – Jetten/De Groot over inzet voor ambitieuze en bindende doelstellingen in Beijing	Debat over de informele Europese Top van 9 mei 2019	In behandeling
26-04-2019	Motie 21 501-20, nr. 1443 – Bisschop/Leijten over een ontwerp tot herziening van de Verdragen voorleggen	Debat over de informele Europese Top van 9 mei 2019	Aan voldaan met brief d.d. 14 mei 2019
26-04-2019	Gewijzigde motie 21 501-20, nr. 1448 – Ouwehand over zich uitspreken tegen de verhoging van het quotum voor kippenvlees uit Oekraïne	Debat over de informele Europese Top van 9 mei 2019	In behandeling

Datum	Omschrijving motie	Vindplaats	Stand van zaken
14-05-2019	Motie 29 653, nr. 52 (gewijzigd) motie-Drost over een individuele toetsing voor personen die worden teruggestuurd naar Venezuela	Debat over de crisissituatie in Venezuela en de gevolgen daarvan voor de Benedenwindse Eilanden, Curaçao, Aruba en Bonaire d.d. 23 april 2019	In behandeling
14-05-2019	Motie 33 694, nr. 41 – motie-Van Ojik c.s. over pogingen om in de komende 100 dagen het INF-verdrag te redden	Debat over het bericht dat de VS en Rusland hebben aangekondigd het INF-verdrag op te zeggen, d.d. 24 april 2019	In behandeling
14-05-2019	Motie 33 694, nr. 43 – motie-Koopmans c.s. over beheersing van de productie, plaatsing, verspreiding en inzet van nieuwe potentiële massavernietigingswapens	Debat over het bericht dat de VS en Rusland hebben aangekondigd het INF-verdrag op te zeggen, d.d. 24 april 2019	In behandeling
14-05-2019	Motie 35 000-VI, nr. 103 – motie-Buitenweg c.s. over een actieplan consulaire en juridische steun bij scheiding in het buitenland	Debat over huwelijkse gevangenschap, d.d. 24 april 2019	In behandeling
14-05-2019	Motie 35 000-VI, nr. 106 – motie-Bergkamp over het erkenningsbeleid van Marokko als voorbeeld voor andere landen	Debat over huwelijkse gevangenschap, d.d. 24 april 2019	In behandeling
21-05-2019	Motie 21 501-02, nr. 2008 – motie-Sjoerdsma c.s. over grootschalige corruptie en corruptie binnen overheden onder de sanctiewet laten vallen	VSO RBZ d.d. 13 mei 2019	In behandeling
11-06-2019	Motie 32 623, nr. 260 – Karabulut c.s. over inspanningen voor vrijlating van Nederlandse politieke gevangenen in Turkije	VAO Turkije d.d. 6-6-2019	In behandeling
11-06-2019	motie 32 623, nr. 261 – Karabulut over beëindigen van de EU-toetredingsgesprekken met Turkije	VAO Turkije d.d. 6-6-2019	In behandeling
11-06-2019	motie 32 623, nr. 262 – De Roon over terugdringen van de invloed van de Turkse overheid in Nederland	VAO Turkije d.d. 6-6-2019	In behandeling
11-06-2019	motie 32 623, nr. 263 – Voordewind c.s. over astand nemen van de uitspraken van de Turkse president over de Armeense genocide	VAO Turkije d.d. 6-6-2019	In behandeling
11-06-2019	motie 32 623, nr. 265 – Omtzigt/Koopmans over het formeel stoppen met de EU-toetredingsonderhandelingen	VAO Turkije d.d. 6-6-2019	In behandeling
12-06-2019	Motie 21 501-02, nr. 2019 – motie-Omtzigt c.s. over geen onderhandelingen over toetreding van Albanië tot de EU	VAO Raad Algemene Zaken d.d. 18 juni 2019	In behandeling
18-06-2019	Gewijzigde motie 33 694, nr. 42 Sjoerdsma c.s. over voorkomen dat er INF-raketten in Europa geplaatst worden	Debat over het bericht dat de VS en Rusland hebben aangekondigd het INF-verdrag op te zeggen d.d. 24 april 2019	In behandeling
19-06-2019	Motie 21 501-20, nr. 1460 Asscher/Van Ojik over een gemeenschappelijke inzet om extremisme tegen te gaan	Debat over de Europese top van 20 en 21 juni 2019 d.d. 18 juni 2019	Aan voldaan met brief d.d. 25 juni 2019
19-06-2019	Motie 21 501-20, nr. 1463 Van Ojik Drost over middelen voor het steunen van het prodemocratische middenveld	Debat over de Europese top van 20 en 21 juni 2019 d.d. 18 juni 2019	In behandeling

Datum	Omschrijving motie	Vindplaats	Stand van zaken
19-06-2019	Motie 21 501-20, nr. 1465 motie Stoffer/Leijten over een voorzitter van de Europese Commissie die oog heeft voor de zorgen van burgers over bemoeienis van Brussel	Debat over de Europese top van 20 en 21 juni 2019 d.d. 18 juni 2019	In behandeling
02-07-2019	Motie 29 754, nr. 512 -Laan-Geselschap over geen onomkeerbare stappen ten aanzien van het terughalen van Syriëgangers	Debat over de problematiek rondom de terugkeer van jihadi's d.d. 25 juni 2019	In behandeling
02-07-2019	Motie 29 754, nr. 513 – Laan-Geselschap c.s. over mogelijkheden van berechting van Syriëgangers door lokale autoriteiten	Debat over de problematiek rondom de terugkeer van jihadi's d.d. 25 juni 2019	In behandeling
02-07-2019	Motie 29 754, nr. 514 – Sjoerdsma c.s. over de capaciteit aan het Team Internationale Misdrijven	Debat over de problematiek rondom de terugkeer van jihadi's d.d. 25 juni 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 248 – Koopmans c.s. over een mogelijkheid om Myanmar aan te brengen bij het Internationaal Gerechtshof	Notaoverleg over mensenrechtenbeleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 249 – Van Ojik/Sjoerdsma over met maatregelen onderstrepen dat de moord op Khashoggi onacceptabel is	Notaoverleg over mensenrechtenbeleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 250 – Van Ojik/Karabulut over versterking van de rol van de VN in het tegengaan van straffeloosheid	Notaoverleg over mensenrechtenbeleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 264 (gewijzigd, was nr. 251) – de gewijzigde motie- Van Ojik/Ploumen over bescherming van vrouwelijke journalisten tegen online bedreigingen	Notaoverleg over mensenrechtenbeleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 253 – Sjoerdsma/Van Ojik over de politieke verantwoordelijkheid met betrekking tot nevenfuncties van leden van het Koninklijk Huis	Notaoverleg over mensenrechtenbeleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 254 – Sjoerdsma c.s. over persoonsgerichte sancties tegen sleutelpersonen van het Sudanese leger	Notaoverleg over mensenrechtenbeleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 255 – Voordewind c.s. over een internationale campagne tegen de doodstraf op godsdienst, levensovertuiging of homoseksualiteit	Notaoverleg over mensenrechtenbeleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 256 – Voordewind c.s. over wereldwijde afschaffing van blasfemie	Notaoverleg over mensenrechtenbeleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 257 (gewijzigd en nader gewijzigd) – de nader gewijzigde motie – Van der Staaij c.s. over ondersteuning van projecten ter bevordering van de vrijheid van religie en levensovertuiging in het Midden-Oosten	Notaoverleg over mensenrechtenbeleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 258 – Karabulut/Van Ojik over verlenging van de regeling voor weduwen van geëxecuteerde Indonesiërs	Notaoverleg over mensenrechtenbeleid d.d. 1 juli 2019	Aan voldaan met brief d.d. 3 juli 2019

Datum	Omschrijving motie	Vindplaats	Stand van zaken
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 260 – Karabulut/Van Ojik over een nieuw onafhankelijk onderzoek naar de moord op Khashoggi	Notaoverleg over mensenrechten-beleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 262 – Van Helvert/Van der Staaij over de voorgenomen landonteigening van blanke boeren in Zuid-Afrika	Notaoverleg over mensenrechten-beleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
04-07-2019	Motie 32 735, nr. 263 – Van Helvert/Koopmans over de internationale inspanningen van de Koningin	Notaoverleg over mensenrechten-beleid d.d. 1 juli 2019	In behandeling
05-07-2019	Motie 33 625, nr. 281 Voordewind c.s. over verbeteren van de humanitaire opvang en begeleiding van migranten op de Griekse eilanden	VAO Noodhulp d.d. 4 juli 2019	In behandeling
05-07-2019	Motie 33 625, nr. 282 Bouali c.s. over ondersteunen van Colombia in de opvang van Venezolaanse vluchtelingen/migranten	VAO Noodhulp d.d. 4 juli 2019	In behandeling
05-07-2019	Motie 33 625, nr. 284 Diks over specifieke aandacht in noodhulpprogramma's voor mensen met een beperking	VAO Noodhulp d.d. 4 juli 2019	In behandeling

Door de bewindslieden gedane toezeggingen Minister van Buitenlandse Zaken

Datum	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
24-09-2018	Toezegging door Minister President: PVEU zal zich inspannen voor een uitspraak door het Europees Parlement of zijn voorzitter tegen de Hongaarse lastercampagne tegen Sargentini	Algemene Politieke Beschouwingen d.d. 21 september 2018	In behandeling
02-10-2018	Toezegging door Minister om schriftelijk de openbare informatie te delen op basis waarvan NL bewijs ziet dat SUM niet schuldig is aan oorlogsmisdaad Sheikh Maksoud (CDA)	Plenair debat over Nederlandse steun aan de gewapende oppositie in Syrië d.d. 2 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 11 oktober 2018
02-10-2018	Toezegging door Minister inzake motie White Helmets: schriftelijke reactie volgt n.a.v. ruggenspraak en overleg met Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	Plenair debat over Nederlandse steun aan de gewapende oppositie in Syrië d.d. 2 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 19 november 2018
02-10-2018	Toezegging door Minister: welwillend kijken naar aanpassing contract EVA in 2019 o.b.v. bevindingen onderzoek motie CDA	Plenair debat over Nederlandse steun aan de gewapende oppositie in Syrië d.d. 2 oktober 2018	In behandeling
04-10-2018	Toezegging door Minister om binnen een jaar de Kamer te informeren over de NLse inzet inz. nucleaire risicobeperking op basis van het Clingendael-papier hierover, en daarbij de mogelijkheid overwegen van een stappenplan	AO Nederlandse inzet inzake nucleaire ontwapening d.d. 4 oktober 2018	In behandeling
04-10-2018	Toezegging door Minister: Na publicatie van het AIV-advies over de toekomstige rol van kernwapens de Kamer informeren over het voortzetten van de nucleaire taak door de F35	AO Nederlandse inzet inzake nucleaire ontwapening d.d. 4 oktober 2018	In behandeling

Datum	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
04-10-2018	Toezegging door Minister: komt over een half jaar terug op de vraag of controle op nieuw vormen van massavernietigingswapens mogelijk is, na gesproken te hebben met de AIV en/of andere experts over dit onderwerp	AO Nederlandse inzet inzake nucleaire ontwapening d.d. 4 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 13 mei 2019
04-10-2018	Toezegging door Minister om z.s.m. de Kamer de juridische onderbouwing doen toekomen over het Nederlandse besluit het Kernwapenverbod niet te ondertekenen	AO Nederlandse inzet inzake nucleaire ontwapening d.d. 4 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 16 oktober 2018
04-10-2018	Toezegging door Minister om in 2020 tijdens de NPV Toetsingsconferentie actief in te zetten op het thema «nucleaire transparantie»	AO Nederlandse inzet inzake nucleaire ontwapening d.d. 4 oktober 2018	In behandeling
11-10-2018	Toezegging: Minister zegt toe terug te komen voor de volgende RAZ op de delegatiebepaling die door de Europese Commissie inzake brexit wordt voorbereid en de democratische waarborgen bij dit voorstel	AO Raad Algemene Zaken van 16 oktober 2018 d.d. 11 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 2 november 2018
11-10-2018	Toezegging: Minister zegt toe bij een volgende raz in 2018 waar het onderwerp van de rechtsstaat op de agenda staat en de moord op de Bulgaarse journaliste Viktoria Marinova op te brengen	AO Raad Algemene Zaken van 16 oktober 2018 d.d. 11 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 16 november 2018
11-10-2018	Toezegging: Minister zegt toe schriftelijk terug te komen op de precieze procedure van de werking van artikel 7	AO Raad Algemene Zaken van 16 oktober 2018 d.d. 11 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 16 november 2018
11-10-2018	Toezegging: Minister zal contact opnemen met StasBZK om te spreken over de mensenrechtensituatie in de Caribische delen van het Koninkrijk	Toezegging AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 11 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 27 november 2018
11-10-2018	Toezegging Minister: BZ neemt contact op met TUR om navraag te doen of publieke steun kan helpen bij de kwestie van de verdwenen Saoedische journalist en gerapporteerd wordt in het verslag van de RBZ	Toezegging AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 11 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 16 oktober 2018
11-10-2018	Toezegging Minister: Verslag Arria inzake sexueel geweld in conflict situaties door NL georganiseerd naar Kamer	Toezegging AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 11 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 9 november 2018
11-10-2018	Toezegging Minister: Overdracht van NL initiatieven ten aanzien sexueel geweld in conflict situaties en inclusief streven naar een sanctie instrument aan inkomende nieuwe Europese VNVR-leden	Toezegging AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 11 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 9 november 2018
16-10-2018	Toezegging Minister tijdens vragen-uurtje d.d. 16 oktober 2018 om een brief over Israëlisch besluit waarbij niet is overgegaan tot destructie van Palestijnse goederen dan wel het bouwen van nederzettingen	Vragenuur d.d. 16 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 1 november 2018

Datum	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
26-10-2018	Toezegging Minister om in Kamerbrief «Staat van het Consulaire» komen de uitkomsten van een onderzoek naar mogelijkheden/onmogelijkheden en kosten om een EDV bij mensen thuis langs te laten gaan om een paspoort aan te vragen.	AO Postennet en Consulaire Diensten d.d. 17 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 7 december 2018
26-10-2018	Toezegging Minister: Bij het openen van een EDV tbv paspoortdienstverlening is het aantal mogelijke aanvragen een van de criteria	AO Postennet en Consulaire Diensten d.d. 17 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 7 december 2018
26-10-2018	Toezegging Minister In de Kamerbrief met de evaluatie van de Eenheid Huwelijksdwang zal ook informatie opgenomen worden over het beleid t.a.v. huwelijksdwang in andere landen.	AO Postennet en Consulaire Diensten d.d. 17 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 13 november 2018
26-10-2018	Toezegging Minister: BZ inventariseert de mogelijkheden en onmogelijkheden van het stemmen op ambassades en in grensgemeenten en informeert de Kamer per brief.	AO Postennet en Consulaire Diensten d.d. 17 oktober 2018	Aan voldaan met brief d.d. 13 november 2018
05-11-2018	Toezegging Minister om schriftelijke informatie te sturen v.w.b. de afweging stille of openlijke diplomatie (m.n. omtrent LHBTI's) aan de Kamer	Notaoverleg Mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 29 mei 2019
05-11-2018	Toezegging Minister om de uitkomst van de verkenning rond de Mensenrechtentulp aan de Kamer te sturen	Notaoverleg Mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	In behandeling
05-11-2018	Toezegging Minister om bij de begrotingsbehandeling terug te komen of Pakistan (Asia Bibi) in de VN aan de orde gesteld wordt	Notaoverleg Mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	Aan voldaan tijdens begrotingsbehandeling d.d. 14 en 15 november 2018
05-11-2018	Toezegging Minister om de Kamer tijdens de begrotingsbehandeling te informeren of de 2,5 miljoen die o.g.v. intensiveringsbrief aan vrijheid van religie en levensovertuiging wordt besteed een limiterende werking heeft voor toekomstige bestedingen uit het MRF	Notaoverleg Mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 29 mei 2019
05-11-2018	Toezegging Minister om te onderzoeken of het mogelijk is om via de EU landonteigening op de agenda te zetten voor de aankomende Zuid-Afrika/EU-top op 15 november 2018	Notaoverleg Mensenrechtenbeleid d.d. 5 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 12 december 2018
06-11-2018	Toezegging Minister: Onderhandelingsdocument van het Oostenrijks EU-Voorzitterschap inzake het Meerjarig Financieel Kader vertrouwelijk aan de Kamer te sturen, zodra dat gereed is	AO Raad Algemene Zaken d.d. 6 november 2018	In behandeling
06-11-2018	Toezegging Minister: Schriftelijk terug te komen op de Europese procedure inzake de contingency planning	AO Raad Algemene Zaken d.d. 6 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 7 december 2018
08-11-2018	Toezeggingen Minister i.h.k.v. AO MFK en verzoek inzicht in effecten no deal Brexit	AO MFK d.d. 8 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 10 december 2018

Datum	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
08-11-2018	Toezegging Minister: Schriftelijke (vertrouwelijke) informatieverstrekking aan TK over (financiële) consequenties NL in geval VK verplichtingen niet nakomt (no deal scenario)	AO MFK d.d. 8 november 2018	In behandeling
08-11-2018	Toezegging Minister: Schriftelijke informatieverstrekking over seminars van CIE over contingency ihkv Brexit	AO MFK d.d. 8 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 7 december 2018
15-11-2018	Toezegging Minister om over een maand schriftelijk terug te komen op de uitstaande punten in de onderhandelingen over Nord Stream 2 en het behouden van Oekraïne als transitland	Begrotingsbehandeling Buitenlandse Zaken d.d. 14 en 15 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 14 december 2018
15-11-2018	Toezegging Minister om schriftelijk terug te komen op de voorwaarden voor verschillende financieringsbronnen in het subsidiekader (in samenhang met motie Van der Staaij)	Begrotingsbehandeling Buitenlandse Zaken d.d. 14 en 15 november 2018	Motie is verworpen, toezegging ook vervallen
15-11-2018	Toezegging Minister om de hoofdpunten uit de ESA-notitie over «religie en buitenlands beleid» schriftelijk met de Kamer te delen	Begrotingsbehandeling Buitenlandse Zaken d.d. 14 en 15 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 21 december 2018
15-11-2018	Toezegging Minister om het ESI-rapport aan de orde te stellen bij het seminar over Magnitsky-sancties	Begrotingsbehandeling Buitenlandse Zaken d.d. 14 en 15 november 2018	Aan voldaan met brief d.d. 26 november 2018
16-01-2019	Toezegging Minister: Tijdlijn over Iran aanslagen in RBZ	AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 16 januari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 24 januari 2019
16-01-2019	Toezegging Minister: NCTV informeren dat Minister heeft toegezegd de Kamer te informeren over hoe familie Nissi geïnformeerd is	AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 16 januari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 24 januari 2019
16-01-2019	Toezegging Minister om de Kamer te informeren over vraag Koopmans over «verplaatsbare» OS (na overleg met Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking)	AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 16 januari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 24 januari 2019
22-01-2019	Toezegging Minister om de Kamer een technologische reactie te sturen over eisen aan leveranciers die in vitale infrastructuur komen en over het screenen van bedrijven die diensten leveren	Mondeling vragenuur d.d. 22 januari 2019	In behandeling
23-01-2019	EK – Toezegging Minister en Minister van Defensie: Maximale inzet om INF-verdrag te behouden	Algemene Politieke Beschouwingen d.d. 30 oktober 2018	In behandeling
23-01-2019	EK – Toezegging Minister dat Nederland zijn best doet de artikel 7 procedure tegen Hongarije en Polen in de Raad in werking te zetten	Algemene Politieke Beschouwingen d.d. 30 oktober 2018	In behandeling
23-01-2019	Toezegging Minister om de uitkomsten van de simulaties in het Rotterdamse havengebied ter voorbereiding op Brexit volgende week met de Kamer te delen	AO Brexit d.d. 23 januari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 6 februari 2019
24-01-2019	Toezegging Minister: Delen van overzicht AMVB's m.b.t. Brexit die in voorbereiding zijn	Plenair debat Verzamelwet Brexit d.d. 24 januari 2019	Aan voldaan met brief d.d.5 februari 2019

Datum	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
29-01-2019	Toezegging Minister om schriftelijk terug te komen op de vraag of Levant Front actief heeft deelgenomen aan de inval in Afrin voor 9 februari	Plenair debat over «Nederlandse niet-letale steun aan de gewapende oppositie in Syrië» d.d. 29 januari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 18 februari 2019
30-01-2019	Toezegging Minister: Kamer wordt op de hoogte gehouden van het vervolg inzake INF-verdrag	AO RBZ Gymnich d.d. 30 januari 2019	In behandeling
30-01-2019	Toezegging Minister: Brief Venezuela: Informatie over voortgang na ultimatum Maduro	AO RBZ Gymnich d.d. 30 januari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 4 februari 2019
30-01-2019	Toezegging Minister: Kamer wordt geïnformeerd over eventuele aanwezigheid Russische huurlingen en eventuele Russische legerbasis in Venezuela	AO RBZ Gymnich d.d. 30 januari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 6 februari 2019
13-02-2019	Toezegging Minister om in Europees verband te verzoeken om een Europees overzicht te maken van lidstaatopties zoals verzocht in de motie Van der Lee (Kst 34 808 nr.19) en daarover schriftelijk te rapporteren voor het volgende AO EU-Informatievoorziening	AO Transparantie en informatievoorziening d.d. 13 februari 2019	In behandeling
13-02-2019	Toezegging Minister om de vraagstelling voor de uitvoering van de aangenomen motie Omtzigt (Kst 35 078 nr. 8) over de check op rechtsstatelijkheid en transparantie aan de Kamer voor te leggen en daarbij ook de Eurogroep te betrekken	AO Transparantie en informatievoorziening d.d. 13 februari 2019	In behandeling
14-02-2019	Toezegging Minister om in het verslag van de RBZ een overzicht op te nemen van de hulpprogramma's (specifiek van de EU) aan Soedan en doelmatigheid daarvan	AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 14 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 22 februari 2019
14-02-2019	Toezegging Minister om een verslag van de Midden-Oosten Conferentie in Warschau	AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 14 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 22 februari 2019
15-02-2019	Toezegging Minister dat de reactie op de motie Omtzigt over rijbewijzen in de week van 11 februari naar de Kamer gestuurd wordt	Staat van de Unie d.d. 7 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 12 februari 2019
15-02-2019	Toezegging Minister een schriftelijke appreciatie te geven van het rapport Captured States	Staat van de Unie d.d. 7 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 11 maart 2019
15-02-2019	Toezegging Minister schriftelijk terug te komen op de beoordeling van de motie Asscher/Buitenweg inzake de detacheringsrichtlijn	Staat van de Unie d.d. 7 februari 2019	In behandeling
15-02-2019	Toezegging Minister schriftelijk terug te komen op de beoordeling van de motie Asscher/Buitenweg inzake een belastingkloof	Staat van de Unie d.d. 7 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 26 februari 2019
15-02-2019	Toezegging Minister in een review aan de Kamer informatie te sturen over verbetering van de visumprocedure	AO Consulaire dienstverlening d.d. 13 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 5 juli 2019

Datum	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
15-02-2019	Toezegging Minister het nieuwe subsidiekader over juridische bijstand aan gedetineerden in het buitenland nadat het dit jaar wordt gepubliceerd te sturen	AO Consulaire dienstverlening d.d. 13 februari 2019	In behandeling
15-02-2019	Toezegging Minister de Kamer te informeren over hoe gevolg wordt gegeven aan het vonnis van de Rechtbank Rotterdam over de zes vrouwen in Koerdistan	AO Consulaire dienstverlening d.d. 13 februari 2019	Aan voldaan met brief d.d. 21 februari 2019
15-02-2019	Toezegging Minister de uitkomst te delen van het onderzoek naar de wenselijkheid van een verbod op verkiezingscampagnes door politici uit niet-EU landen voor het zomerreces	Debat over Turkije / Jihadpreek d.d. 14 februari 2019	In behandeling
06-03-2019	Toezegging Minister reactie op rapport Brexit-rapporteurs tijdig voor het plenaire debat over de Europese Raad op 19 maart as aan de Kamer toe te zenden	AO Informele Raad Algemene Zaken d.d. 5 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 14 maart 2019
06-03-2019	Toezegging Minister het verslag Informele RAZ voor AO over formele RAZ op 14 maart aan te Kamer toe te zenden	AO Informele Raad Algemene Zaken d.d. 5 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 14 maart 2019
06-03-2019	Toezegging Minister reactie op aangenomen motie Omtzigt over adviesaanvraag aan de AIV inzake rechtsstatelijkheid, incl. de vraagstelling vlg week aan de Kamer toe te sturen	AO Informele Raad Algemene Zaken d.d. 5 maart 2019	In behandeling
11-03-2019	Toezegging Minister om vanaf mei/juni 2020 verslag te doen van de effecten van het notificatie systeem van verkeersovertredingen	Toezegging gedaan in Kamerbrief DPG-125 d.d. 11 maart 2019	In behandeling
14-03-2019	Toezegging Minister: In de GA van de Europese top van 21/22 maart zal ingaan op NL appreciatie EU-China strategie/beleid	AO RAZ d.d. 14 maart 2019 en AO RBZ d.d. 14 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 15 maart 2019
14-03-2019	Toezegging Minister: In oktober 2019 volgt een nieuw ambtsbericht over Turkije	AO RBZ d.d. 14 maart 2019	In behandeling
14-03-2019	Toezegging: Minister zegt toe een schriftelijke reactie op het rapporteursverslag en de daarin opgenomen aanbevelingen aan de Kamer toe te zenden	AO Rechtsstatelijkheid in de Europese Unie d.d. 14 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 2 juli 2019
19-03-2019	EK- Toezegging Minister om evaluatie Verzamelwet en gang van zaken Brexit na 1 jaar	(EK)Behandeling Verzamelwet Brexit d.d. 19 maart 2019	In behandeling
20-03-2019	Toezegging Minister Kamer te informeren over de wijze waarop de evaluatie van de EU-steun aan politie en grensbewaking in Soedan geregeld is	AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 14 maart 2019	Aan voldaan met brief d.d. 11 april 2019
03-04-2019	Toezegging Minister om in geannoteerde agenda voor de Europese Raad op 10 april terug te komen op de net (2 april) door premier May gepubliceerde voorstellen (aan Commissie)	AO Raad Algemene Zaken d.d. 2 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 10 april 2019

Datum	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
03-04-2019	Toezegging Minister om schriftelijk terug te komen op het voorstel van VNO-NCW om een overgangstermijn voor bedrijven na de brexitdatum i.v.m. de mogelijke wijzigingen in regelgeving	AO Raad Algemene Zaken d.d. 2 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 5 april 2019
03-04-2019	Toezegging Minister om een kabinet-sappreciatie te sturen van de te verwachten nieuwe documenten inzake transparantie van de Europese besluitvorming van het Raadssecretariaat	AO Raad Algemene Zaken d.d. 2 april 2019	In behandeling
03-04-2019	Toezegging Minister om een vertrouwelijke briefing te verzorgen inzake het krachtenveld op het transparantiedossier	AO Raad Algemene Zaken d.d. 2 april 2019	In behandeling
03-04-2019	Toezegging door Minister om bij de volgende Raad Algemene Zaken (9 april) de rol van de Europese Commissie aan de orde te stellen	AO Raad Algemene Zaken d.d. 2 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 10 april 2019
03-04-2019	Toezegging Minister om in het verslag van de Raad Algemene Zaken d.d. 9 april terug te komen op de gesloten akkoorden op de deelverordeningen in het Meerjarig Financieel Kader 2021–2027	AO Raad Algemene Zaken d.d. 2 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 10 april 2019
03-04-2019	Toezegging Minister om in het verslag van RBZ inzicht te geven in de aard, omvang en effectiviteit van het steunprogramma voor het Oostelijk Partnerschap	AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 2 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 11 april 2019
03-04-2019	Toezegging Minister om te reflecteren op de bevindingen in het bij de Universiteit Leiden gepresenteerde rapport over de inzet van Noord-Koreaanse dwangarbeiders in China	AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 2 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 11 april 2019
03-04-2019	Toezegging Minister om in een brief terug te komen op rapport externe accountant van de NAVO voor de volgende NAVO ministeriële	AO NAVO d.d. 2 april 2019	In behandeling
10-04-2019	Toezegging Minister om reactie op brief van Bill Cash aan Tusk	ER debat d.d. 10 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 11 april 2019
10-04-2019	Toezegging Minister: Kamerbrief over mogelijke aansprakelijkheid Oekraïne	AO MH17 d.d. 10 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 2 mei 2019
18-04-2019	Toezegging Minister: Een week of twee met een brief komen die M bespreekt met collega's van LNV en Onderwijs, waar de organisaties genoemd waren, Minister geeft oordeel over beide moties	Dertigledendebat over Myanmar d.d. 17 april 2019	Aan voldaan met brief d.d. 13 mei 2019
15-05-2019	Toezegging Minister: Kamerbrief met appreciatie van Turkije als uitvalsbasis voor IS	AO Turkije d.d. 15 mei 2019	Aan voldaan met brief d.d. 28 mei 2019
03-06-2019	Toezegging Minister dat de informatievoorziening op verschillende overheidswebsites wordt geüpdatet	dertigledendebat Myanmar d.d. 13 mei 2019	In behandeling

Datum	Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
03-06-2019	Toezegging Minister: Kamer ontvangt een notificatie als het verzoek van de VS voor een Nederlandse bijdrage aan het veiligheidsmechanisme concreter is (als er iets te notificeren is)	AO Voortgangsrapportage NL bijdrage anti-ISIS coalitie en brede veiligheidsinzet Irak 2019 d.d. 28 mei 2019	Aan voldaan met brief d.d. 21 juni 2019
27-06-2019	Toezegging Minister om een Kamerbrief te sturen over omgang met dubbele nationaliteit in Turkije en over bemoeienis Nederlandse handhavingsautoriteiten met lopende consulaire casuïstiek	Plenaire debat over bericht dat de fractievoorzitter van de SP Eindhoven wordt vastgehouden in Turkije, d.d. 26 juni 2019	In behandeling
08-07-2019	Toezegging Minister aan EK om naar de positie van Russische PACE-leden die op sanctielijst van EU staan te kijken	Kennismakingsgesprek M met de Vaste Commissie van EUZA in de Eerste Kamer d.d. 2 juli 2019	In behandeling
10-07-2019	Toezegging Minister: zal samen met MinJenV nagaan of er andere plekken in Libië/Tripoli zijn waar vluchtelingen een veilig heenkomen kunnen vinden naar aanleiding van recente bombardementen en zal daar de Kamer schriftelijk over informeren	AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 3 juli 2019	In behandeling
10-07-2019	Toezegging Minister om de Kamer een appreciatie te sturen over de civiele missie CAR zodra daarover meer bekend is.	AO Raad Buitenlandse Zaken d.d. 3 juli 2019	In behandeling

BIJLAGE 3: OVERZICHT SUBSIDIES BUITENLANDSE ZAKEN

Bedragen x 1.000 euro

Bedragen zijn gebaseerd op de kasramingen per individuele verplichting geregistreerd in het managementinformatiesysteem per 26 juni 2019. De toerekening van de geregistreerde subsidieverplichtingen aan de relevante subsidieregelingen is handmatig tot stand gekomen. Er wordt een voorbehoud gemaakt omtrent de juistheid en volledigheid van de gegevens opgenomen in onderstaand subsidieoverzicht. De huidige subsidieregeling voor het mensenrechtenfonds loopt tot en met 2021. De evaluatie van deze subsidieregeling zal in samenhang met de evaluatie van het mensenrechtenbeleid worden uitgevoerd in 2021 en aan de Tweede Kamer worden aangeboden in 2022.

Begro- tingsar- tikel	Naam subsidieregeling	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Laatste evaluatie (jaartal + hyperlink vindplaats)	Volgende evaluatie (jaartal)	Einddatum subsidie (regeling jaartal)
1.1.	Subsidieregeling BZ 2006	7.497	4.212	532	444	0	0	0	2017	2022	2022
1.2.	Mensenrechtenfonds 2012-2015	138							2014	2022	2015
1.2.	Mensenrechtenfonds 2017-2020	6.795	4.900	2.690	270	314	0	0		2022	2021
1.2.	Mensenrechtenfonds Kleine Activiteiten 2014	1.126	219	0	0	0	0	0	2014	2022	2014
1.2.	Mensenrechtenfonds Kleine Activiteiten 2015/2016	865	106	20	0	0	0	0	2014	2022	2016
1.2.	Subsidieregeling BZ 2006	15.500	12.897	8.734	2.345	85	0	0	2017	2022	2022
2.1.	Subsidieregeling BZ 2006	1.590	1.325	334	99	0	0	0	2017	2022	2022
2.2.	Subsidieregeling BZ 2006	7.532	4.848	2.577	1.219	470	0	0	2017	2022	2022
2.3.	Subsidieregeling BZ 2006	106	100	48	48	0	0	0	2017	2022	2022
2.4.	Mine Action en Clustermunitie 2016-2020	9.352	939	0	291	0	0	0		2022	2020
2.4.	Subsidieregeling BZ 2006	16.341	12.046	3.064	649	204	0	0	2017	2022	2022
2.5.	Matra 2017-2020	3.261	2.584	918	277	222	0	0		2021	2020
2.5.	MENA Scholarship programme 2017-2019	1.290	267	916	0	0	0	0		2019	2019
2.5.	NFRP Politieke Partijen Programma 2018	461	467	27	0	0	0	0		2021	2018
2.5.	Subsidieregeling BZ 2006	3.178	2.388	197	13	0	0	0	2017	2022	2022
3.4.	Subsidieregeling BZ 2006	418	348	348	348	0	0	0	2017	2022	2022

Begro- tingsar- tikel	Naam subsidieregeling	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Laatste evaluatie (jaartal + hyperlink vindplaats)	Volgende evaluatie (jaartal)	Einddatum subsidie (regeling jaartal)
4.1.	Gedetineerdenbegeleiding 2015-2016	1.034	294	108	0	0	0	0		2019	2016
										Beleids- doorlichting Consulaire belangenbe- hartiging	
4.1.	Gedetineerdenbegeleiding buitenland 2017-2019	490	572	41	0	0	0	0		2020	2019
4.3.	Subsidieregeling BZ 2006	1.564	1.820	1.382	207	0	0	0	2017	2022	2022
4.4.	Subsidieregeling BZ 2006	6.206	2.098	2.123	459	198	0	0	2017	2022	2022
7.1.	Subsidieregeling BZ 2006	80	99	28	0	0	0	0	2017	2022	2022
	Totaal subsidieregelingen	84.823	52.529	24.084	6.669	1.494	0	0			

BIJLAGE 4: OVERZICHT EVALUATIE EN OVERIG ONDERZOEK

		Doelstelling	Titel/onderwerp	Start	Afronding
1	Versterkte internationale rechtsorde, eerbiediging van de mensenrechten en Gastlandbeleid internationale organisaties				
1	Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid				
1a	Beleidsdoorlichtingen				
		1	Beleidsdoorlichting beleidsartikel 1: Versterkte internationale rechtsorde		2023
1b	Ander ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid				
		1.1	Bevordering internationale rechtsorde (zie ook 2.4)		2022
		1.2	Mensenrechtenbeleid en mensenrechtenfonds ¹		2022
3	Overig onderzoek				
		1.2	Contributie RNW		2021

¹ De evaluaties van het mensenrechtenbeleid en van het mensenrechtenfonds zijn samengevoegd.

	Veiligheid en stabiliteit	Doelstelling	Titel	Start	Afronding
1	Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid				
1a	Beleidsdoorlichtingen				
		2	Beleidsdoorlichting beleidsartikel 2: Veiligheid en stabiliteit		2022
		2.3	Nederlandse inzet op non-proliferatie, wapenbeheersing en exportcontrole van strategische goederen ¹		2019
		2.5	Europees Nabuurschapsbeleid (zie ook 3.2) ²		2019
1b	Ander ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid				
		2.1	NL inzet GVDB		2020
		2.4	Bevordering internationale rechtsorde (zie ook. 1.1)		2022
		2.5	Shiraka overheidssamenwerking		2021
		2.5	Landenstudie Stabiliteitsfonds en Shiraka (samen met BHOS art 4.3)		2021
		2.5	MENA beurzenprogramma		2019
		2.5	NFRP: Matra en Shiraka		2024
		2.5	NFRP politieke partijen programma		2020
3	Overig onderzoek				
		2.2	Buitenlands beleid counter terrorisme		2021
		2.2	Cybersecurity		2020
		2.5	Humanitair ontmijnen		2019

¹ De beleidsdoorlichting «Nederlandse inzet op non-proliferatie, wapenbeheersing en exportcontrole van strategische goederen» is op 22 januari aan de Tweede Kamer aangeboden (zie [33 694-38](#)).

² Dit is een gecombineerde beleidsdoorlichting van beleidsdoelstelling 2.5 en een deel van 3.2: Europees Nabuurschapsbeleid. deze beleidsdoorlichting zal in de tweede helft van 2019 worden aangeboden aan de Tweede Kamer.

3	Effectieve Europese samenwerking	Doelstelling	Titel	Start	Afronding
1	Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid				
1a	Beleidsdoorlichtingen				
		3	Beleidsdoorlichting beleidsartikel 3: Effectieve Europese samenwerking		2022
		3.2	Europees nabuurschapbeleid (zie ook 2.5) ¹		2019
1b	Ander ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid				
		3.1, 3.4	Coördinatie en coalitievorming EU beleid aan de hand van cases		2021
		3.4	Evaluatie van de verdragsmatige Benelux-samenwerking (Benelux Unie)		2020
3	Overig onderzoek				

¹ Dit is een gecombineerde beleidsdoorlichting van beleidsdoelstelling 2.5 en een deel van 3.2: Europees Nabuurschapsbeleid. deze beleidsdoorlichting zal in de tweede helft van 2019 worden aangeboden aan de Tweede Kamer.

4	Consulaire dienstverlening en uitdragen van Nederlandse waarden	Doelstelling	Titel	Start	Afronding
1	Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid				
1a	Beleidsdoorlichtingen				
		4	Beleidsdoorlichting beleidsartikel 4: Consulaire dienstverlening en uitdragen Nederlandse waarden	2018	2019
1b	Ander ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid				
		4.1, 4.2	Consulaire dienstverlening		2019
		4.3	Prins Claus Fonds		2021
		4.3	Creative twinning programma		2021
3	Overig onderzoek				

BIJLAGE 5: LIJST VAN AFKORTINGEN

3W	Wereld Wijd Werken
ACS-landen	Groep van landen uit Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan.
ACOR	Advisory Committee on the Communities» own Resources
ACOTA	Africa Contingency Operations Training & Assistance
AIV	Adviesraad Internationale Vraagstukken
ATT	Arms Trade Treaty
BBP	Bruto Binnenlands Product
BHOS	Ministerie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
BNI	Bruto Nationaal Inkomen
Brexit	Uittreden van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie
BTW	Omzetbelasting
BTWC	Biologisch en Toxische Wapens Verdrag
BUZA of BZ	Ministerie van Buitenlandse Zaken
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CSO	Consulaire Service Organisatie
CTBT(O)	Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty (Organization)
EIPA	European Institute of Public Administration
EMB	Eigen Middelen Besluit
EOF	Europees Ontwikkelingsfonds
EU	Europese Unie
EUROSTAT	Het statische bureau van de Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens
EZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FSO	Financiële Service Organisatie
GBVS	Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie
GVDB	Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid
HGIS	Homogene Groep Internationale Samenwerking
HNW	Het Nieuwe Werken
IAEA	International Atomic and Energy Agency
ICB	Internationaal Cultuurbeleid
ICC	International Criminal Court
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
ICCT	International Centre for Counter-Terrorism
IIIM	International, Impartial and Independent Mechanism
IO's	Internationale Organisaties
IOM	International Organisation for Migration
ISIS	Islamic State of Iraq and Syria
JBZ	Raad Justitie en Binnenlandse Zaken
J&V	Het Ministerie van Justitie en Veiligheid
LGO	Landen en Gebieden Overzee
LHBTI	Lesbiennes, Homo's, Bi- en Transseksuelen en Interseksuelen
MATRA	Maatschappelijke Transformatie
MENA	Midden-Oosten en Noord-Afrika
MFK	Meerjarig Financieel Kader

MICT	Restmechanisme voor Internationale Strafhoven
MVV	Machtiging tot Voorlopig Verblijf
NAVO	Noord-Atlantische Verdrags Organisatie
NGO	Non-Gouvernementele Organisatie
NPDI	Non-proliferation and Disarmament Initiative
NPV	Non-Proliferatie Verdrag (189)
ODA	Official Development Assistance (officiële ontwikkelingshulp)
OESO	Organisatie Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OHCHR	Hoge commissaris voor de Rechten van de Mens
OS	Ontwikkelingssamenwerking
OVSE	Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa
OPCW	Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons
PACE	Parliamentary Assembly of the Council of Europe
PESCO	Permanent Gestructureerde Samenwerking
POBB	Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid
RAZ	Raad Algemene Zaken
RBZ	Raad Buitenlandse Zaken
RvE	Raad van Europa
Shiraka	Partnerschappen voor ondersteuning democratische transitie in de Arabische regio
SSO	Shared Service Organisatie
SSR	Security Sector Reform
UNHCR	Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen
VAO	Verslag Algemeen Overleg
VK	Verenigd Koninkrijk
VN	Verenigde Naties
VNVR	Veiligheidsraad van de Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten
WEU	West-Europese Unie
ZBO	Zelfstandig Bestuursorgaan